

SATYRICON

The background of the cover is a classical painting. It depicts a satyr, a creature with the head and torso of a man and the hindquarters and tail of a goat, reclining on the ground. He is looking upwards with an expression of surprise or awe. A woman, possibly a nymph or a deity, stands behind him, her hand resting on his shoulder. She is looking down at him. The scene is set in a lush, vineyard-like environment with grapevines and leaves visible in the background.

GAIUS
PETRONIUS

ALDO PRESS

PETRONIUS

SATYRICON

Traducerea: Cosmin Munteanu

**Editura
ALDO PRESS, 2003**

Petronius

Satyricon

Editor ALDO PRESS, București

© by Aldo Press

Toate drepturile pentru această versiune aparțin Aldo Press

**Informații, comenzi ramburs, comenzi pentru editare și tipărire de cărți
și broșuri**

OP 76, CP 161, București, 062590

Tel./Fax 4341750;

Email *aldopress@rdsmail.ro* *www.aldopress.ro*

ISBN 973-7945-36-0

Capitolul I

Atât de mult timp a trecut de când v-am promis pentru prima oară că vă voi povesti aventurile mele, încât sunt decis ca azi să-mi țin cuvântul. Iată-ne strânși veseli laolaltă, putem deci să însoțim această poveste cu conversații diverse și plăcute.

Fabricius Vaiento tocmai ne vorbea cu multă înțelepciune despre absurditatea diferitelor superstiții, dezvăluind șarlatania preoțească în diferitele ei forme, mania lor pentru profeții și obrăznicia lor atunci când vine vorba să deslușească mistere pe care mai niciodată nu le înțeleg ei înșiși. Această nebunie se aseamănă cu a acelor care strigă în gura mare: „Iată, aceste răni le-am primit apărând libertatea noastră, a tuturor; ochiul l-am pierdut pentru voi. Ajutați-mă să ajung la copiii mei, căci măduarele mele mutilate nu mai reușesc să-mi poarte greutatea trupului.” Astfel de extravagante ar putea fi tolerate, dacă i-ar sluji pe începătorii într-ale elocinței, însă tot ce câștigă elevii din aceste cuvinte frumoase, dar goale este că atunci când intră în forum se văd aduși într-o lume nouă și ciudată.

Acesta este, cred, motivul pentru care tinerii ies atât de nătângi de pe băncile școlii, căci nu aud nimic legat de viața reală, de zi cu zi, ci numai despre pirăți care pândesc în largul coastelor cu cătușele pregătite, despre tirani care îi forțează pe copii să își decapiteze părinții sau despre oracole care cer să fie sacrificate trei fecioare pentru a opri

epidemiile - fraze frumoase, bine construite, stropite parcă cu mac și susan.

Cu o astfel de pregătire e imposibil să obții bun gust, la fel cum nu poți să trăiești în bucătărie fără să duhnești. Permiteți-mi să spun că voi, retorilor, sunteți responsabili de decăderea oratoriei, căci voi, cu frazele voastre ridicole și goale, menite doar să gâdile urechile audienței, ați vlăguit și pervertit esența adevăratei retorici.

Tinerii nu erau forțați la declamații în zilele când Sofocle și Euripide găseau cuvintele pentru a exprima cel mai bine ce aveau de spus. Nici un profesor încuiat nu întunecase mințile oamenilor atunci când Pindar și cei nouă poeți lirici ezitau să se ia la întrecere cu versurile lui Homer. Și, pentru a nu cita numai poeți - nu îmi pot imagina că Platon sau Demostene ar fi practicat acest tip de exercițiu mental. Un stil nobil și, să spunem, cast, nu este bombastic și încărcat de ornamente; frumusețea sa naturală îi conferă superioritate.

Apoi, după acea perioadă, un potop de vorbe extravagante a năpădit Atena dinspre Asia și, ca o stea malefică, distrugând mințile tinerilor ce urmăreau idealuri înalte, a nimicit pe loc toate regulile artei și a paralizat elocința. Din acea zi, cine a mai atins perfecțiunea lui Tucidide sau gloria lui Hiperide? Nu! nici un poem cu înfățișare sănătoasă și strălucitoare nu a mai fost scris; dar, de parcă ar fi fost hrănite cu aceeași mâncare nesănătoasă, tuturor le lipsea vitalitatea necesară pentru a ajunge la o vârstă înaintată. Și, în plus, pictura a împărțășit această soartă, după ce în Egipt s-a spus că s-a

inventat o metodă concisă pentru această nobilă artă.

Astfel de reflecții le expuneam într-o zi unei audiențe destul de numeroase, când apărut Agamemnon, curios să vadă pe cine ascultau acei oameni cu atât de mare atenție. Nu mi-a permis să vorbesc în portic mai mult decât rămăsese el prin școli și spuse: „Tinere, văzând că vorbele tale sunt mai mult decât simple banalități și că - mare raritate - îți urmezi bunul simț, îți voi dezvălui un secret profesional. Nu trebuie acuzați profesorii pentru alegerea exercițiilor. Ei sunt obligați să fie la fel de nebuni ca și ceilalți, pentru că dacă nu i-ar învăța pe elevi ceva ce le place acestora, ar rămâne, cum spune Cicero, să predea băncilor goale. Exact ca sicofanții prefăcuți care încearcă prin orice mijloc să prindă un loc la masa bogaților și în acest scop se străduiesc să își dea seama ce sună cel mai plăcut în urechea gazdei, pentru că pot să-și obțină scopul doar prin lingușiri și flatări; tot astfel este și un profesor de retorică, asemenea unui pescar care, dacă nu folosește o momeală potrivită să atragă peștii, va aștepta mult și bine fără vreo șansă de succes.

A cui este deci vina? A părinților care nu oferă copiilor avantajele unei pregătiri stricte. În primul rând speranțele lor sunt motivate de ambiție și fiind nerăbdători să-și vadă împlinite dorințele, își trimit copiii în Forum, chiar dacă aceștia sunt încă necopți și cu educația neterminată; acesta e motivul pentru care vâra în cap unor copilași elocința, chiar dacă ei înșiși recunosc că aceasta nu are egal ca dificultate.

Dacă le-ar permite să avanseze pas cu pas, astfel încât să ajungă studenți serioși prin lectură, să își lumineze mințile cu percepțiile filosofiei, să își purifice stilul cu corecturi stricte, să studieze îndelung și profund ceea ce își propun să imite și să refuze să se lase amețiți de tinerele grații, abia atunci marea oratorie își va recupera autoritatea și majestuozitatea de odinioară. În aceste vremuri, băieții își irosesc timpul prin școli, iar în Forum sunt batjocoriți; dar, mai rău este că nimeni nu va recunoaște, la bătrânețe, lipsurile din educația de tinerețe.

Dar ca să nu crezi că dezaprob improvizația satirică a lui Lucilian, îmi voi pune concepțiile în versuri:

*Cel ce vrea să devină orator va trebui
Să urmeze disciplina din bătrâni
Și să urmeze legile moderației;
Să nu umple stăpânii cu lingușeli
Sau să fleteze la mesele celor mari,
Să nu își încetoșeze mintea cu vin
Sau cu prietenii la teatru, cu gura căscată,
Să aplaude la trucurile actorilor.
Dar dacă muzele îl vor călăuzi
În sălile Tritoniei sau la zidurile
Unde exilații spartani se află
Sau în locurile ce răsună de cântecele sirenelor
Poezia să îi fie prima muncă
Și versul homeric fântâna ce îi potolește setea.
Curând va cunoaște moștenirea lui Socrate
Și va purta armele lui Demostene*

*Unind apoi înțepciunea greacă cu limba latină
Dar nu în forum va găsi
Ocupații pentru mintea sa,
Se va înfrupta cu cărți, căci versurile de foc,
Poveștile eroice de război
Și mânia patriotică a lui Tullius le va studia;
Atunci, indiferent de temă
Își va putea revărsa elocința.”*

Ascultând atent, vorbitorul nu remarcasem că Ascylos plecase pe furiș; încă mă plimbam prin grădină gândindu-mă la cuvintele pe care tocmai le auzisem, când o mulțime de studenți năvăli în portic. Aparent, aceștia veniseră la auzul știrii că un critic sau altcineva tocmai îi desființase lui Agamemnon discursul. În timp ce aceștia își băteau joc de ideile lui și de aranjamentul întregul discurs, eu am profitat de ocazie ca să plec pe neobservate și să fug în urmărirea lui Ascylos. Dar nu mă gândeam deloc la ce drum ar trebui să urmez și, nefiind deloc sigur de locul unde se afla hanul nostru, mă trezeam de fiecare dată că ajung înapoi în punctul de plecare. În cele din urmă, extenuat de atâta alergat și șiroind de sudoare, am întâlnit o bătrână care vindea ierburi.

„Te rog, maică”, i-am zis, „nu poți să-mi spui unde locuiesc?” Amuzată de absurditatea întrebării mele mi-a răspuns „Bineînțeles” și, ridicându-se, merse înaintea mea, conducându-mă. Am crezut că ar fi vreo vrăjitoare,; dar, după ce am ajuns într-un cartier mai mărginaș, bătrâna aceea amabilă trase perdeaua de la intrarea unei case și spuse: „Aici ar trebui să locuiești.”

Tocmai protestam spunând că nu cunosc casa când am zărit siluete umblând printre rândurile cu tăblițe de nume și prostituate goale. Atunci a fost prea târziu, căci mi-am dat seama că fusesem adus într-o casă de toleranță. Blestemând-o pe bătrână, mi-am tras mantaua peste cap și m-am repezit prin mijlocul bordelului spre ușa din partea opusă, când iată, pe cine am întâlnit? Pe nimeni altul decât Ascyltos, extenuat și năucit, la fel ca mine. Crezând bineînțeles că aceeași babă îl adusese și pe el aici, am făcut o reverență batjocoritoare și l-am întrebat ce căuta într-un loc atât de îndoielnic.

Ștergându-și transpirația de pe față cu ambele mâini mi-a răspuns: „Dacă ai știi ce mi s-a întâmplat!”

„Dar ce ți s-a întâmplat?” am zis.

Atunci a continuat cu o voce slabă: „Am umblat prin tot orașul, fără a reuși să regăsesc hanul nostru, când un om ce părea foarte respectabil se oferă, folosind un ton foarte politicos, să îmi arate drumul. Apoi, trecând prin niște străzi întunecate și întortocheate m-a adus aici și a început să mă roage să îi ofer favorurile mele. Într-o clipă, femeia luă prețul pentru o cameră și omul a pus mâna pe mine; dacă nu aș fi fost mai puternic, nu știu ce s-ar fi întâmplat.”

În timp ce Ascyltos îmi povestea aventura apărui prietenul său respectabil, însoțit de o femeie destul de atrăgătoare și, adresându-se lui Ascyltos, îl rugă să intre, asigurându-l că nu avea de ce să se teamă, deoarece, de vreme ce nu voia să fie pasiv, putea foarte bine să joace rolul activ. Femeia care îl însoțea

era la rândul ei nerăbdătoare să o însoțesc. Am urmat deci perechea, care ne conduse printre plăcuțele cu nume și printre camere unde am văzut oameni purtându-se într-un mod care m-a făcut să trag concluzia că băuseră cu toții satyrion¹. La vederea noastră, ne chemau cu gesturi ademenitoare și deodată unul dintre ei, cu hainele mototolite, sări pe Ascylos, aruncându-l pe pat și încercând să ajungă deasupra lui. Am sărit în ajutorul nefericitului și, unindu-ne eforturile, l-am doborât rapid pe ticălos. Ascylos țâșni afară din casă, lăsându-mă să scap de avansuri cum oi putea, dar, deoarece păream puternic și fără chef de distracție am fost lăsat în pace.

După ce am fugit aproape prin tot orașul, l-am zărit pe Giton ca prin ceață, stând la colțul unei alei aproape de ușa hanului nostru și m-am grăbit spre el. L-am întrebat pe favoritul meu dacă avea ceva pregătit pentru cină, la care s-a așezat pe pat, începând să își șteargă lacrimile. Neliniștit din cauza tristeții lui l-am întrebat ce se întâmplase. Abia după multă vreme, când deja adăugasem amenințări la rugămințile mele, am reușit să scot câteva vorbe de la el. Și, pe un ton ezitant, mi-a zis: „Prietenul sau camaradul ăla al tău a intrat peste mine cu puțin timp înainte și a încercat să mă violeze. Când am țipat și-a scos sabia și a zis că, dacă eu sunt Lucreția, el era Tarquinius.”

---

1 Băutură afrodisiacă obținută din orhideea cu același nume (n.tr.).

Auzind acestea, am exclamat, repezindu-mi pumnii sub nasul lui Ascylos: „Ce mai ai de zis, prostituată patetică cu respirația împutită?” Ascylos simulă indignarea și îmi imită cu și mai mare emfază gestul, strigând încă și mai tare: „Îți ții gura, gladiator scârbos care ai avut norocul să scapi de cușca criminalilor de la Amfiteatru, după ce ți-ai omorât gazda? Îți ții gura, criminal laș, care nu ai curajul să înfrunți nici măcar o femeie? Nu ți-am fost amant într-o livadă, așa cum tânărul ăsta îți e într-un han?”

L-am întrerupt: „Ai plecat sau nu de la discursul stăpânului tău?”

„Păi ce puteam să fac, nebunule, când muream de foame? Să ascult niște fraze fără sens sau mai bine, interpretările absurde ale viselor? Tu ești mai josnic decât mine, căci pentru o cină ai acceptat să fletezi un poet!” Astfel, cearta noastră s-a terminat în hohotul nostru de râs și am putut să discutăm pe un ton mai pașnic.

Dar amintirea ultimei sale fapte mi-a revenit în minte. I-am zis atunci: „Ascylos, văd că nu ne putem înțelege; să împărțim deci puținele bunuri pe care le avem și să încercăm, fiecare pe cont propriu, să luptăm împotriva sărăciei. Ești un învățat, la fel ca mine. Nu vreau să-ți stric profiturile, așa că eu o să urmez alt drum. Altfel vom găsi în fiecare zi motive de ceartă și vom da subiect de bârfă întregului oraș.”

Ascylos nu obiectă, mulțumindu-se să spună doar: „Azi, deoarece, în calitate de oameni de literă, am acceptat amândoi o invitație la cină, propun să

nu o pierdem, dar mâine, îmi voi căta pe altcineva cu care să împart casa și patul.”

„E de rău augur să amâni o hotărâre luată”, am spus. De fapt, pasiunile mele neastâmpărate m-au îndemnat să grăbesc despărțirea; voiam să scap de supravegherea sa geloasă, ca să îmi reînoiesc relațiile cu scumpul meu Giton. Ascylos, rănit de remarcă mea, a ieșit din cameră fără nici un cuvânt. O plecare atât de bruscă nu anunța nimic bun, căci îi cunoșteam temperamentul nestăpânit și puterea pasiunilor. Drept urmare, am plecat după el, ca să îi supraveghez faptele și să mă pot păzi de urmările lor, dar mi-a scăpat și am pierdut mult timp de pomană căutându-l.

După ce am scotocit prin tot orașul, m-am întors în cămăruța mea și în sfârșit mi-am putut revendica partea mea de sărutări și mi-am îmbrățișat strâns companionul drag; speranțele mele la extaz s-au împlinit spre invidia tuturor oamenilor de pe lume. Nu terminasem încă, atunci când Ascylos s-a furișat la ușă și, spărgând-o, ne surprinse împreună. Răsetele și aplauzele sale umplură camera și spuse, în timp ce ne dezveli: „Dar ce urmărești, prietenul meu adorat? Amândoi culcați comod sub aceeași pătură? Așa ne împărțim bunurile?” Nu se limită doar la cuvinte, căci, desfăcându-și cureaua cu care avea legată punga, începu să mă bată cu ea, însoțindu-și loviturile cu insulte. Atacul a fost atât de neașteptat, încât a trebuit să îl suport în liniște.

Nu am luat acestea în serios și bine am făcut, căci altfel ar fi trebuit să mă lupt cu el. Veselia mea prefăcută l-a calmat, ba chiar a zâmbit ușor, zicând:

„Uite, Encolpius, ești atât de absorbit de plăceri că nu realizezi că banii noștri s-au dus și nu ne-au mai rămas decât nimicuri lipsite de orice valoare. Orașul nu e bun de nimic în zilele acestea de vară; am putea avea mai mult noroc la țară. Să mergem deci să ne vizităm prietenii.”

Capitolul II

Necesitatea m-a forțat să îi dau dreptate și să nu îmi exprim resentimentul. Încercându-l pe Giton cu puținele noastre bagaje, am plecat din oraș ajungând la casa lui Lycurgus, un cavaler roman. Ascyrtos îi fusese amant mai demult, așa că ne-am bucurat de o bună primire, iar compania celor adunați acolo ne-au făcut șederea și mai plăcută. În primul rând era Tryphaena, o femeie foarte frumoasă, care venise cu Lichas, stăpânul unei corăbii și al unor proprietăți lângă coastă.

Nu pot descrie în cuvinte plăcerile de care ne-am bucurat în acel loc agreabil, deși masa lui Lycurgus era destul de sărăcăcioasă. Trebuie să vă spun că nu am ezitat să ne despărțim ca amănți. Frumoasa Tryphaena îmi plăcea și ea mi-a răspuns la avansuri, dar abia apucasem să mă bucur de ea, că Lichas, furios că prietena lui îi fusese șterpelită, ceru reparații pentru jignirea suferită. Îi fusese amantă de mult timp, deci propuse să îi compensez pierderea în persoană. A insistat cu multă pasiune, dar deoarece Tryphaena îmi stăpânea inima, urechile îmi erau surde la cererile sale plictisitoare. Refuzul meu îl făcu și mai doritor, astfel încât mă urmărea ca un câine; într-o noapte chiar a intrat peste mine în cameră. Văzându-și rugămințile întâmpinate cu dispreț, a încercat să mă violeze, dar am țipat atât de tare, încât am ridicat întreaga casă în picioare și protecția lui Lycurgus m-a salvat de încercările ticălosului.

Gândindu-se că vila lui Lycurgus nu se potrivea scopurilor sale, a încercat să mă invite la el. Dar, deoarece i-am refuzat ospitalitatea, s-a gândit să o convingă pe Tryphaena să-și folosească influența. Ea m-a rugat să îi îndeplinesc acestuia dorințele, atrasă de perspectiva de a avea o viață mai liberă acolo. Am urmat deci drumul pe care mi-l arăta dragostea; iar Ascylos, deoarece își reluase vechea legătură cu Lycurgus, nu ne-a însoțit. Ne-am înțeles ca, după cum ni se oferea ocazia, să luăm orice ar putea fi folositor pentru stocul nostru comun.

Consimțământul meu îl bucură nespus pe Lichas. A grăbit plecarea cât a putut și, luându-ne bun rămas, am ajuns în aceeași zi la casa lui. Lichas a aranjat în așa fel încât a stat lângă mine pe parcursul călătoriei, în timp ce Tryphaena îl însoțea pe Giton. A plănuit așa, deoarece cunoștea nestatornicia acelei femei și rezultatul i-a îndreptățit întru totul așteptările. În fapt, ea s-a îndrăgostit pe loc de băiat, după cum se vedea destul de clar. Mai mult, Lichas mi-a atras atenția asupra acestui lucru, asigurându-mă că era dincolo de orice îndoială. Acest lucru m-a făcut să îi pot accepta mai ușor avansurile, ceea ce l-a bucurat enorm. Era sigur că insulta care mi-o aducea amanta îmi va transforma iubirea în dispreț și, din pică pentru Tryphaena, voi fi mai dispus să îi accept propunerile.

Aceasta era deci situația sub acoperițul lui Lichas. Tryphaena era îndrăgostită nebunește de Giton; inima lui Giton îi aprăținea în totalitate Tryphaenei; eu uram priveliștea ce o ofereau cei doi; iar între timp, Lichas, străduindu-se să-mi facă pe

plac, mă surprindea cu câte ceva nou în fiecare zi. Doris, nevasta lui foarte drăguță, îl ajută cu mult zel și mi-o alungă pe Tryphaena din inimă. I-am făcut cu ochiul, arătându-i astfel sentimentele mele și Doris mi-a răspuns cu priviri ademenitoare; prin acest limbaj mut, anticipând vorbirea, ne-am exprimat iubirea pe care am simțit-o de la început unul pentru altul.

Mi-am dat seama destul de repede că Lichas era gelos și asta m-a făcut mai atent; iubirea o făcu să-și dea rapid seama de planurile pe care soțul ei le avea în legătură cu mine. Cu prima ocazie mi-a dezvăluit descoperirea ce o făcuse; nu am negat deloc și i-am povestit de modul rezervat cu care îi tratasem acestuia avansurile. Dar ca o femeie înțeleaptă ea a spus doar: „Ei! Atunci trebuie să acționăm cu cap”. I-am urmat sfatul și am înțeles că a ceda într-o privință, poate însemna să câștigi în alta.

Între timp, în timp ce Giton își refăcea forțele secătuite, Tryphaena se întoarse la mine, dar pentru că i-am respins avansurile, iubirea ei se transformă în ură furioasă. Descoperi rapid faptul că mă încurcasem atât cu soțul, cât și cu soția. O urmări așadar pe Doris cu plăcerile ei secrete, căci de mine și Lichas știa deja. A denunțat-o acestuia și gelozia lui se dovedi mai puternică decât iubirea. Însă Doris, avertizată de servitoarea Tryphaenei, se abținu de la alte întâlniri clandestine.

Imediat ce am aflat adevărul, am hotărât să plec, blestemând perfidia Tryphaenei și ingratitudea lui Lychas. Norocul m-a ajutat, căci cu o zi înainte, o

corabie închinată lui Isis și încărcată cu ofrande eșuase pe stâncile coastei învecinate.

Am discutat situația cu Giton, iar el a fost imediat de acord cu planul meu, căci Tryphaena, după ce îl extenuase, îl neglija deschis. Am plecat dis de dimineață către coastă și am putut să urcăm fără probleme pe epavă, căci servitorii lui Lichas, care se ocupau de ea, ne cunoșteau. Deoarece ei insistau, din politețe, să ne însoțească peste tot prevenind astfel orice posibilitate de jaf, l-am lăsat pe Giton cu ei și am profitat de ocazia apărută strecurându-mă în pupa vasului, unde se afla statuia lui Isis. Pe aceasta am ușurat-o de o manta valoroasă și de un sistrum² din argint, asta în afară de bunurile de valoare furate din cabina căpitanului. După aceasta am coborând pe o funie, neobservat de nimeni, în afară de Giton, care reușise, de asemenea, să scape de ceilalți și venise după mine.

Văzându-l, i-am arătat prada și am hotărât să mergem la Ascylos, dar nu am ajuns la casa lui Lycurgus decât a doua zi. Acolo i-am povestit lui Ascylos pe scurt despre jaf și despre aventurile noastre amoroase. Sfatul său a fost să îl câștigăm pe Lycurgus de partea noastră, povestindu-i că hărțuielile lui Lichas ne forțaseră să fugim pe ascuns. La auzul acestora, Lycurgus a jurat că ni se va alătura împotriva dușmanilor noștri.

Fuga noastră nu a fost observată până la trezirea Tryphaenei și a lui Doris, căci ne făcusem un obicei

---

2 Instrument muzical folosit în ritualurile lui Isis (n.tr.).

din a participa la toaletele celor două doamne. Absența noastră fiind remarcată, Lichas a trimis mesageri care să ne caute, mai ales pe coastă. De acolo au aflat că vizitasem vasul, dar nu au aflat nimic de jaf. Acesta nu fusese încă descoperit, căci pupa vasului se afla spre larg, iar proprietarul nu venise încă la corabia sa.

În final, când nu mai era nici o îndoială cu privire la fuga noastră, Lichas s-a enervat teribil și s-a repezit la Doris, considerând-o pe ea vinovată. Nu voi descrie limbajul sau violența pe care le-a folosit, pentru că nici eu nu cunosc detaliile. E de ajuns să spun că Tryphaena, cauza tuturor relelor, l-a convins să ne caute la Lycurgus, acesta fiind cel mai probabil loc unde ne-am fi putut refugia. De asemenea, a decis să vină și ea ca să poată să pună pe umerii noștri tot disprețul și dușmănia pe care le meritam.

Plecând a doua zi, au ajuns la vilă. Nu eram acasă, deoarece Lycurgus ne dusesese la o serbare în cinstea lui Hercule, ce se ținea într-un sat învecinat. Aflând acestea, ne-au urmărit cu cea mai mare grabă, ajungându-ne la porticul templului. Apariția lor nu ne-a tulburat deloc. Lichas a început imediat să se plângă din cauza plecării noastre, dar la vederea figurii încruntate a lui Lycurgus am prins curaj și i-am reproșat avansurile din casa sa și a lui Lycurgus. Tryphaena a intervenit, dar a fost mai rău de ea, căci în fața mulțimii care se adunase i-am dezvăluit caracterul ușuratic, mărturie fiind paloarea lui Giton cauzată de desfrânarea acestei femei stricate. Mulțimea începu să râdă, ceea ce îi

stânjeni pe adversarii noștri într-atât, încât se retraseră umiliți și jurând răzbunare.

Dându-și seama că îl câștigasem pe Lycurgus de partea noastră, cei doi se hotărâră să îl aștepte la el acasă pentru a-l lecui de simpatia pentru noi. Festivitatea s-a terminat târziu și nu ne-am întors în aceeași seară, astfel încât Lycurgus ne cază pe drum, într-o casă. Ne-a lăsat de dimineață să dormim, în timp ce el plecă spre casă să își aranjeze treburile. Acolo îi întâlni pe Lichas și Tryphaena, care îl câștigară de partea lor în așa fel, încât fu convins să ne predea în mâinile lor. Lycurgus, el însuși un om crud și perfăcut, medită cum ne-ar putea trăda mai bine, îl trimise pe Lichas după ajutoare, în timp ce el însuși veni la casa unde ne găseam să se asigure de capturarea noastră.

Ajuns aici, ne-a abordat cu o figură dură, care ar fi fost de așteptat din partea lui Lichas. Frângându-și mâinile, ne-a reproșat falsitatea noastră față de acesta și dădu ordin să fim ținuți prizonieri în cameră. Pe Ascylos l-a luat cu el, refuzând să asculte vreun cuvânt de-al lui în apărarea noastră.

Pe drum, Ascylos a încercat în van să schimbe decizia lui Lycurgus, căci nici rugămințile, lacrimile sau mângâierile nu l-au mișcat. Drept urmare, prietenul nostru se hotărî să ne elibereze prin alte mijloace. Indignat de asprimea lui Lycurgus, a refuzat hotărât să mai doarmă cu el și astfel s-a găsit într-o situație favorabilă pentru a duce la îndeplinire planul de a ne elibera.

Așteptând până ce vila fu cufundată în somn, a luat puținele noastre bagaje pe umeri, s-a strecurat printr-o spărtură a zidului pe care o observase mai de dinainte, ajunsese la casă spre răsăritul soarelui. A intrat fără probleme și s-a îndreptat spre camera noastră, pe care gărzile au avut grijă să o încuie. Nu a avut mari probleme să descuie ușa, căci zăvorul, fiind din lemn, l-a putut forța cu o bară din fier. Incuietoearea căzu cu un zgomot ce ne trezi, deși sforăiam de zor în ciuda situației nefericite în care ne aflam. Paznicii însă dormeau atât de adânc, fiind obosiți după paza prelungită, că zgomotul nu îi trezi.

Ascyltos, intrând în camera noastră, ne-a spus ce făcuse pentru noi; într-adevăr nu era nevoie de multe cuvinte. În timp ce ne îmbrăcam, mi-a venit ideea să omorâm gărzile și să jefuim casa. I-am împărtășit gândul lui Ascyltos care fu de acord cu jaful, dar spuse că se putea atinge mai bine acest scop fără vărsare de sânge. Cunoscând mai bine locul, ne conduse la depozit și îi deschise ușile. Luând ce era mai de valoare, am plecat cât mai era încă devreme, evitând drumurile și nu ne-am oprit până ce nu ne-am considerat în siguranță.

Cu această ocazie, Ascyltos, respirând adânc, declară cu emfază că îi făcuse o plăcere deosebită să prade casa lui Lycurgus. „Era un avar nenorocit”, zise, și îi dăduse destule motive de nemulțumire: în timp ce nu îi dăduse nici măcar un ban pentru munca de noapte, îl ținuse pe mâncare puțină și băutură proastă. Atât de zgârcit era individul, încât obișnuia să își refuze până și minimul necesar.

*Nefericit Tantal, blestem îi e bogăția,
De foame suferă printre fructe
Și de sete în mijlocul râului
Iată avarul! Având de toate, ezită să guste
Blestemat este în mijlocul binecuvântărilor.*

Ascyrtos propuse să ne întoarcem la Neapole în aceeași zi. „Dar”, am zis, „nu e înțelept să ne ducem într-un loc unde mai mult ca sigur că ne caută. Să ne ținem deocamdată deoparte și să hoinărim prin sate. Avem acum posibilitatea să o facem în mod confortabil.” Sfatul meu a fost aprobat și am pornit spre un cătun înfrumusețat de câteva vile agreabile, unde mai mulți cunoscuți se bucurau de plăcerile anotimpului. Abia parcursesem jumătate din distanță, când o furtună ne-a obligat să căutăm adăpost în satul cel mai apropiat. Intrând în han, am văzut o mulțime de călători care se adăposteau și ei de ploaie.

Din cauza aglomerației nu am fost observați, ceea ce ne ușură vânătoarea după ceva ce am putea să furăm. Ascyrtos a luat de pe jos, neobservat, o punguță cu mai multe monede din aur. Ne-am bucurat de acest început fericit, dar, temându-ne că cineva va revendica banii, am ieșit pe ușa din spate. Acolo am găsit un servitor care înșeua niște cai și care tocmai intrase în casă, probabil fiindcă uitase ceva. Profitând de absența lui, am apucat o pelerină de călărie superbă, desfăcând curelele ce o legau de șa. După aceasta ne-am furișat pe lângă niște case spre pădurea cea mai apropiată.

Așezați în mijlocul pădurilor, fiind deocamdată în siguranță, am ținut un consiliu de război pentru a ne sfătui cum să ascundem banii, nevrând nici să fim acuzați de furt, nici să fim chiar noi furați. În final, am decis să îi coasem în tivul unei tunici vechi și ponosite pe care am aruncat-o peste umeri și, încredințându-i lui Ascylos pelerina, ne-am pregătit să plecăm spre oraș folosind niște cărări ocolite. Dar, tocmai când ieșeam din pădure, am auzit o voce pronunțând cuvintele teribile: „Nu vor scăpa. Au intrat în pădure; dacă ne despărțim, îi vom prinde ușor.”

Aceste cuvinte ne-au speriat atât de tare, încât Ascylos și Giton au țâșnit printre tufe în direcția orașului; în acest timp eu fugeam atât de grăbit, încât prețioasa tunică mi-a alunecat de pe umeri fără să îmi dau seama. După o vreme, obosit și incapabil să mai fac vreun pas, m-am întins sub un copac și atunci am descoperit pierderea. Supărarea mi-a dat puteri noi și am început să caut comoara. Am hoinărit multă vreme degeaba, până când, extenuat de trudă și necaz, m-am aruncat în cel mai întunecat desiș unde am rămas timp de patru ore lungi. Săturat de singurătatea aceea teribilă, am căutat un drum de ieșire, dar cum înaintam am zărit un țăran. Atunci aveam nevoie de toată siguranța de sine și, într-adevăr, aceasta nu m-a trădat. Ducându-mă plin de curaj spre el, l-am întrebat de drumul către oraș, plângându-mă că mă rătăcisem prin pădure. M-a dus foarte politicos spre drum, unde s-a întâlnit cu doi dintre tovarășii săi, care au

spus că, deși scotociseră toate potecile, nu găsiseră nimic în afară de o tunică pe care i-o arătaseră.

Nu am avut, cum s-ar crede, nerușinarea de a o cere. Supărarea mi s-a dublat și am gemut mult din cauza aurului pierdut.

Astfel, se făcuse destul de târziu când am ajuns în oraș. Intrând în han, l-am găsit pe Ascylos întins pe pat, mai mult mort decât viu. Neliniștit din cauza lipsei tunicii mi-a cerut-o imediat. După o vreme, când puterile mi-au mai revenit, i-am povestit despre nenorocirea petrecută; crezu că glumesc și chiar și atunci când un șiroi de lacrimi îmi întări spusele a rămas incredul, fiind convins că voiam să îi iau banii cuveniți. Dar ce mă tulbură cel mai mult era faptul că eram căutați. I-am zis acest lucru lui Ascylos, care nu a luat-o în serios, deoarece reușisese să scape cu succes din această poveste. În afară de asta, era convins că eram în siguranță, pentru că nu eram cunoscuți și nimeni nu pusese ochii pe noi. Totuși, am considerat înțelept să simulăm boala, având astfel un pretext ca să păstrăm camera mai multă vreme. Dar, deoarece banii se împrăștau, am plecat mai repede decât avusesem de gând și, forțați de nevoie, am vândut o parte din pradă.

Capitolul III

La căderea nopții ne-am îndreptat către piață, unde am văzut o mulțime de lucruri oferite spre vânzare, articole fără vreo valoare deosebită, dar de acel tip care cer acoperirea nopții, luând în considerare originea lor. Am profitat de ocazie și am expus pelerina într-un loc ferit, sperând că cineva va fi atras de ea și că o va cumpăra.

Nu trecu mult până ce un sătean, a cărui figură mi se părea oarecum cunoscută, s-a apropiat, însoțit de o femeie tânără și începu să examineze atent pelerina. Ascyltos, privind umerii clientului fu năucit din cauza surprizei. Nu am putut nici eu să evit o tulburare profundă când l-am văzut, căci părea a fi tocmai țaranul care descoperise tunică noastră veche în singurătatea pădurii. Da! Acela era omul. Dar Ascyltos, necrezându-și ochilor și atent să nu facă ceva nechipzuit, s-a îndreptat spre el ca un client, îi trase tunică de pe umeri și începu să o examineze cu mare atenție.

Printr-un mare noroc, rusticul acela nu avusese curiozitatea să examineze tivul cu atenție, dar oferii haina spre vânzare cu un aer indiferent, de parcă aparținuse vreunui cerșetor. Când Ascyltos văzu că banii erau la locul lor și vânzătorul nu era un om de o inteligență sclipitoare, m-a tras deoparte și mi-a zis: „Vezi cum comoara pe care o socoteam pierdută se întoarce la noi? Aceea este tunică noastră și pare a mai avea încă monedele din aur: nu par să fi fost atinse. Dar ce putem face? Cum putem dovedi că e a

noastră?” Mă simțeam înveselit; pe de-o parte puteam să mai privesc o dată comoara, pe de alta eram absolvit de orice bănuială și m-am declarat împotriva oricăror ocolișuri. Am propus să pornim o acțiune legală care să îl forțeze să dea înapoi obiectul proprietarilor săi de drept.

Ascyltos se temea însă de lege. „Pe aici, cine ne cunoaște, cine va crede ce spunem? Părerea mea este că ar trebui să cumpărăm tunica, chiar dacă este a noastră, plătind o sumă mică, pentru a ne recupera comoara decât să ne încurcăm într-un proces cu rezultat nesigur.”

*Ce valoare au legile, când banul este rege,
Când săracul nu are niciodată dreptate?
Însuși filosoful cinic, moralist rigid,
Nu ezită să-și vândă vorbele pentru aur
Dreptatea se cumpără, cine oferă mai mult câștigă.
Un judecător părtinitor prezidează o curte venală.*

Dar vai! În afară de câteva monede din aramă, cu care voiam să cumpărăm mazăre și lupine nu aveam nici un ban. Așa că, de teamă să nu ne scape prada, ne-am împăcat cu gândul de a vinde pelerina mai ieftin, căci profitul dintr-o tranzacție urma să compenseze pierderea din cealaltă. Ne-am expus deci marfa, dar femeia care până atunci stătuse liniștită lângă țaran, după ce examinează cu atenție câteva semne de pe pelerină, o apucă cu ambele mâini și începu să țipe: „Săriți, hoții! Săriți, hoții!” cu o voce ascutită.

Acest lucru nu ne neliniști deloc, dar, nevrând să acceptăm așa ceva fără vreo reacție, am apucat la rândul nostru tunică aceea murdară și ponosită, zicând că nici aceasta nu avea o origine mai respectabilă. Dar pretenția noastră nu se putea asemăna cu a lor și mulțimea adunată începu să râdă de impertinența noastră. Și firesc, de vreme ce pe de-o parte ei considerau ca fiind a lor o pelerină scumpă, iar pe de alta noi ceream o boarfă veche. Totuși Ascylos a pus capăt batjocurii, strigând, imediat ce avu ocazia: „Fiecăruia îi place mai mult ceea ce-i aparține; dacă renunță la tunică, noi le dăm pelerina.”

Și țăranul, și femeia lui erau mai mult decât dispuși să facă schimbul, dar doi avocați, sau să le spunem pe nume vagabonzi, care voiau pelerina pentru ei, cerură ca ambele obiecte să le fie încredințate, astfel încât judecătorul să poată examina cazul a doua zi de dimineată, pentru că nu numai apartenența lor trebuia investigată, dar și suspiciunea de furt ce plana asupra ambelor părți.

Spectatorii erau în favoarea sechestrării, când un individ chel, cu o față buboasă, care făcea diverse comisioane pentru avocați, confiscă pelerina, zicând că o va aduce a doua zi. Dar scopul lor era evident, căci acea gașcă josnică voia, odată obiectul în posesia lor, să îl facă dispărut, în timp ce noi am fi fost atât de speriați de acuzația de furt, că nu am fi apărut a doua zi la ora fixată. Asta voiam și noi, și ambele părți au fost norocoase, căci țăranul, sătul de cererea noastră insistentă de a obține boarfa, i-o aruncă lui Ascylos în față, cerând doar sechestrarea

pelerinei ca fiind singurul obiect în dispută. După ce ne-am recuperat astfel comoara, ne-am repezit spre han și, după ce am încuiat ușa, am râs de perspicacitatea mulțimii și a adversarilor noștri, care ne-au înapoiat banii cu atâta talent.

Tocmai descoseam tunica pentru a scoate banii, când am auzit pe cineva întrebându-l pe hangiu ce soi de oameni erau aceia care tocmai intraseră. Îngrozit de această întrebare, am coborât după ce plecase, ca să văd ce s-a întâmplat și am aflat că lictorul pretorului, a cărui datorie era să noteze numele străinilor în registre, tocmai văzuse doi oameni intrând în han, ale căror nume nu le notase încă, și voia să știe cărui neam aparțineau și ce treburi aveau pe acolo. Informația aceasta pe care am obținut-o cu atâta ușurință m-a convins că hanul nu era un loc sigur pentru noi și am plecat, hotărâți să nu ne întoarcem decât seara târziu, lăsându-i lui Giton grija de a pregăti cina.

Deoarece voiam să evităm străzile frecventate ne-am îndreptat către zonele mai liniștite ale orașului. Spre seară, am întâlnit într-un loc destul de îndepărtat două femei frumoase și bine îmbrăcate, pe care le-am urmărit pe furiș până la un templu micuț, în care au intrat și din care se putea auzi un murmur ciudat, ca al unor voci din adâncul unei peșteri. Curiozitatea ne-a îndemnat să le urmărim înăuntru, unde erau mai multe femei, aparent bacante, fiecare agitând o emblemă a lui Priapus. Atât am putut să vedem, căci imediat ce ne-au zărit au început să țipe atât de tare, încât templul tremura din fundații, și au încercat pe loc să pună

mâna pe noi. Dar am reușit să fugim și ne-am îndreptat cât de repede am putut în direcția hanului.

Abia mâncasem cina ce ne-o pregătise Giton, că am auzit niște ciocănituri puternice în ușă. Îngălbenindu-ne, am întrebat: „Cine e?” „Deschideți și veți afla”, a fost răspunsul. Încă ne certam dacă să deschidem, când ușa a zburat în lături și vizitatorul nostru a intrat. Acesta era chiar femeia pe care o văzusem mai devreme în piață, lângă țaran. „Aha, credeți că m-ați păcălit? Sunt serviroarea Quartillei, Quartilla ale cărei ritualuri le-ați întrerupt. Va veni ea însăși aici, căci vrea să discute cu voi. Nu vă fie teamă, nu vă acuză de nimic și nu are de gând să vă pedepsească. Este doar curioasă să știe ce zeu a mânat încoace asemenea tineri chipeși.”

Eram încă năuciți, neștiind ce răspuns să dăm, când stăpâna însăși intră însoțită de o fetiță și, așezându-se pe canapeaua mea, începu să plângă. Nu am găsit nici un cuvânt pe care să îl rostim la această manifestare de durere, ci doar o contemplam uimiți. Când șuvoiul de lacrimi a secat și-a tras gluga ce îi acoperea trăsăturile nobile și întrebă, frângându-și mâinile: „Ce înseamnă aceste trucuri josnice a căror îndrăzneală o depășește pe cea a eroilor din cărțile de istorie? Vă compătimeesc, în numele Cerului, căci nici un bărbat nu a privit nepedepsit aceste lucruri interzise. Cartierul nostru e atât de plin de divinități, că mai curând veți întâlni un zeu decât un om. Dar să nu credeți că am venit cu gânduri de răzbunare; sunt mai curând mișcată de tinerețea voastră, decât mâniată de greșeala pe

care ați făcut-o. Cred mai curând că din pură ignoranță ați comis acest sacrilegiu de neiertat.

Noaptea trecută am fost atât de agitată și am tremurat atât de tare, că m-am temut că am vreun acces de friguri. În somn m-am rugat pentru un leac și mi s-a cerut să vă ajut să scăpați de urmările greșelii făcute printr-un plan îndrăzneț, care, de asemenea, mi-a fost revelat în somn. Dar nu asta mă neliniștește, cât gândul că, din cauza ușurinței tinereții voastre, veți povesti ce ați văzut în templul lui Priapus și că veți dezvălui oamenilor obișnuiți tainele zeilor. De aceea îmi întind mâinile către genunchii voștri, rugându-vă să nu nesocotiți ritualurile noastre nocturne și nici să le dezvăluiți secretele cunoscute de foarte puțini!”

După această cerere pasionată a izbucnit din nou în lacrimi și, scuturată de hohote de plâns, își îngropă capul în poala mea. Între timp, mișcat de milă, dar și de teamă, am rugat-o să se înveselească și i-am promis că nu vom dezvălui misterele, iar dacă zeul îi arătase un mijloc extraordinar de a-i vindeca frigurile, vom ajuta providența divină, chiar dacă asta ar presupune pericole la adresa noastră.

Auzind acestea, femeia își reveni și mă sărută de multe ori, trecând de la plâns la râs, și își aranjă niște șuvițe care îi alunecaseră de după urechi. „M-am împăcat cu voi și îmi retrag plângerea. Dar dacă nu ați fi fost de acord în legătură cu leacul, să știți că aveam o mulțime de oameni pregătiți să îmi răzbune onoarea și suferințele.

Disprețul e plin de ură; ce iubesc este puterea

*De a-mi impune voința unde și când poftesc.
Disprețul înțeleptului îndoaie voința încăpățanată,
Învingătorul nobil își cruță victima.”*

Apoi, aplaudând, izbucni într-un râs atât de tare că ne-a alarmat. Servitoarea care intrase prima o imită, urmată de fata care o însoțise pe Quartilla.

Tot locul râsuna de bucuria forțată; între timp, fără să vedem vreun motiv pentru schimbarea bruscă de atitudine, noi stăteam uitându-ne, ba unii la alții, ba la femei. În cele din urmă Quartilla spuse: „Am dat ordin ca nimeni să nu intre în han azi, pentru ca să poți să îmi dai leacul pentru friguri fără să fim întrerupți.”

Auzind acestea, Ascyltos rămase înspăimântat, iar eu am devenit mai rece decât iarna galică. Totuși, numărul nostru m-a liniștit. Erau trei femei slabe, incapabile să ne atace, iar noi totuși eram bărbați, chiar dacă nu prea aveam nimic bărbătesc în noi. Oricum, eram pregătiți pentru încăierare; de fapt, aranjasem în așa fel cuplurile, ca eu să o iau în primire pe Quartilla, Ascyltos pe servitoare și Giton pe fată.

Când eram cufundat în aceste gânduri, Quartilla s-a apropiat să fie tratată de friguri, dar fiind profund dezamăgită ieși din cameră foarte mânioasă. Se întoarse după puțin timp având grijă să fim prinși de niște haidamaci și duși la un palat magnific.

Capitolul IV

Surprinderea și consternarea ne doborâseră, căci moartea părea să ne privească în ochi. „Te implor, doamnă, dacă ai vreun gând sinistru, atunci dă ordin să fim omorâți pe loc, căci nu am făcut nimic atât de josnic, încât să merităm moartea în chinuri”, am strigat eu. Fata, pe nume Psyche, pusese cu mare grijă un covor pe pardoseala din marmură și încercă să-mi trezească bărbăția la viață; dar aceasta zăcea inertă, ca și cum ar fi murit de o mie de ani. Ascyltos își îngropase capul în manta, știind, desigur din experiență, cât de periculos este să te amesteci în secretele altora. Între timp, Psyche a scos două panglici din sân și ne legă, cu una de mâini și cu cealaltă de picioare. Când m-am trezit legat astfel, am protestat: „Stăpâna ta va vedea că e imposibil să obțină ce vrea de la noi.” Fata răspunse imediat: „Bine, dar eu am la îndemână alte remedii, mai sigure.”

Zicând acestea, mi-a adus o cupă plină cu satyrion și, vorbind minunat despre virtuțile acestuia, m-a făcut să beau aproape întreaga licoare. Apoi i-a turnat lui Ascyltos restul pe spate, deoarece acesta îi refuzase avansurile cu puțin timp înainte. Acesta, observând că ea tăcuse, a exclamat: „Aha! Deci nu merit să beau și eu?” Trădată de râsul meu, fata strigă, aplaudând: „Ce? Ție nu-ți mai dau, tinere, căci ai băut întreaga cupă!” Auzind acestea, Quartilla exclamă veselă: „Cum! Encolpius ne-a băut toată rezerva de satyrion?” În cele din urmă, nici

Giton nu își putu reține voioșia, mai ales când fata i-a pus mâinile pe după gât, sărutându-l de mii de ori în timp ce acesta nu se împotriva deloc.

Poate că ar fi trebui să strigăm după ajutor, dar de fiecare dată când încercam, Psyche mă împungea cu un ac pentru păr, în timp ce cealaltă fată îl amenința pe Ascylos cu o pensulă înmuiată în satyrion. În cele din urmă un catamit³ își făcu apariția, îmbrăcat într-o haină castanie și purtând un șal; ne lovi de mai multe ori fesele, pentru ca apoi să ne dea săruturile sale împruțite, până când Quartilla, cu o baghetă din os de balenă în mâini și cu fusta ridicată, îi spuse să îi lase pe nefericiți în pace. Ne puse să jurăm cât mai solemn că vom păstra teribilul secret până la moarte.

Apoi, apărură un grup de atleți care ne-au uns cu uleiuri revigorante. Acestea ne-au risipit oboseala și, după ce ne-am îmbrăcat hainele pentru cină, am fost conduși într-o cameră învecinată, unde paturile⁴ erau așezate și toate pregătirile erau terminate în vederea unui banchet elegant și somptuos. Ni s-a cerut să ne ocupăm locurile și masa a fost deschisă cu niște antreuri minunate, în timp ce vinul falernian curgea ca apa. Mai multe feluri au urmat și ne luptam cu somnul, când Quartilla a strigat: „Haideți, doar nu o să dormiți, când se știe că noaptea este dedicată lui Priapus!”

---

3 *Sclav homosexual pasiv (n.tr.).*

4 *Romanii mâncau la ospete întinși pe niște canapele (n.tr.).*

Ascyltos era extenuat din cauza tuturor evenimentelor prin care trecuse și nu mai putea să-și țină ochii deschiși; văzând aceasta, servitoarea pe care el o disprețuise îl spoi cu funingine pe umeri și buze, în timp ce el dormea dus.

Și eu moțăiam, obosit după toate câte le îndurasem, în timp ce cam toți servitorii îmi urmau exemplul. Unii zăceau pe jos în sala de mese, alții dormeau rezemați de ziduri, iar alții sforăiau în prag. Uleiul din lămpi aproape că se terminase, iar ele aruncau o lumină slabă, când au intrat doi sclavi sirieni cu gândul de a șterpeli o cană cu vin.

În timp ce ei se certau și se încăierau pentru vasul cu vin, acesta căzu și se sparse. În același timp căzu și o tavă din argint și un poc al o lovi pe servitoarea care dormea sub pat, tăind-o la cap. Ea țipă din cauza loviturii, trezind câțiva cheflii și demascând astfel hoții. Sirienii, prinși asupra faptului, s-au aruncat pe o canapea și au început să sforăie de zor.

Între timp, se sculase și majordomul și a pus ulei în lămpile care stăteau să se stingă; sclavii, după ce își frecară ochii, își reluară locurile; o cântăreață cu cimbale își făcu apariția și, lovind puternic talgerele, ne trezi pe toți. Banchetul fu reluat, iar Quartilla ne-a provocat la încă un rând de băuturi, sunetele cimbalei înveselind-o simțitor.

Apoi apăru un catamit, cel mai nătâng dintre toți oamenii și demn de casa în care se afla, care aplaudă, gemu și ne recită următoarea invitație:

Acela ce are dorința pasivă,

*Acela care are viciul delic,
Acela ce iubește coapsa moale,
Mâna iute și suspinul desfrânat,
Să vină, să vină, să vină!
Aici va vedea
Animale ordinare ca și el
Desfrânați de toate soiurile!*

După ce își termină poezioara îmi lipi pe față un sărut puturos și, în ciuda rezistenței mele, îmi apucă bărbăția încercând mult timp să o aducă la viață, dar în van. Șiroaie de sudoare amestecate cu pudră i se scurgeau pe față și atât de mult machiaj avea între ridurile feței, încât semăna cu un perete scorojit ce se surpă în ploaie.

Împins până la ultima limită a dezgustului, nu mi-am mai putut reține lacrimile. Am strigat: „Doamnă, oare aceasta este scufia de noapte pe care mi-ai promis-o?” Auzind aceasta, Quartilla bătu din palme exclamând: „Ce băiat deștept și spiritual! Nu știai că unui catamit i se spune și scufie?” Ca nu cumva să rămână prietenul meu fără porția ce i se cuvenea, am zis: „Dar vei fi împăcată cu gândul că Ascylos este singurul musafir care se plictisește?”

„Ce? Să își primească și Ascylos scufia!” Ascultându-i porunca, catamitul se urcă pe el zdrobindu-l sub fese și înăbușindu-l cu săruturi lascive.

În tot acest timp, Giton stătea deoparte, râzând cu hohote. Când l-a văzut, Quartilla l-a întrebat curioasă cu cine era împreună. Când i-am spus că este micul meu amant ea a strigat: „Atunci de ce nu

m-a sărutat?” și, chemându-l la ea, și-a lipit buzele de ale lui. Apoi și-a furișat mâna pe sub hainele sale și, scoțându-i micuța unealtă, a remarcat: „Mâine va fi pregătită, pe măsura apetitului nostru! Azi însă, nu voi gusta un pește ordinar după o masă aleasă.”

În timp ce zicea acestea, Psyche îi șopti ceva la ureche, abia reușind să-și țină râsul. Quartilla exclamă: „Da! Ce idee strălucită! Micuța noastră Pannychis își va pierde fecioria! Într-adevăr, aceasta este o ocazie potrivită!” Imediat au adus o fetiță, ce nu părea a avea mai mult de șapte ani; era aceeași care o însoțise pe Quartilla la han. În mijlocul aplauzelor, au început așadar pregătirile pentru nuntă, la cererea întregii adunări. Îngrozit de ce se pregătea, am spus că Giton, deși băiat timid, era obișnuit cu astfel de lucruri, Pannychis era prea tânără pentru a îndura ceea ce o așteaptă pe o femeie. Quartilla spuse: „Ce? Fata nu este mai tânără decât eram eu când m-am oferit prima oară unui bărbat! Să mă părăsească Iunona, patroana mea, dacă îmi mai pot aminti vremea când eram fecioară. Când eram copilă eram foarte neastâmpărată cu băiețașii de vârsta mea, iar pe măsură ce treceau anii, cu băieți tot mai mari, până ce am ajuns la vârsta aceasta. De aceea spune proverbul că cine a cărat un vițel, poate să ducă și un taur!”

Temându-mă că amantul meu va intra în belele mai mari dacă nu eram de față, m-am ridicat ca să particip la ceremonia nupțială.

Psyche aruncase un voal de nuntă pe capul copilei, iar prietenul meu deschise procesiunea,

purtând o torță; o procesiune lungă de femei îmbătate îl urmă aplaudând, după ce acoperiseră patul nupțial cu o cuvertură superbă. Quartilla, animată de o veselie lascivă, se ridică și ea de la masă și îl duse pe Giton în cameră. Băiatul nu se opunea și nici măcar fata nu arăta teamă la perspectiva căsătoriei.

Apoi, cei doi fiind în pat și ușa închisă, ne-am așezat cu toții în fața ei; Quartilla fu prima care se uită pe furiș înăuntru, printr-o crăpătură care părea făcută exact în acest scop, și urmări hărjoneala lor copilărească. M-a tras blând lângă ea să privesc și eu spectacolul și, fețele noastre fiind apropiate în timp ce ne uitam, m-a sărutat de mai multe ori pe furiș.

Deodată, se auzi o bubuitură puternică la ușa de la intrare și, în timp ce toți se minunau ce ar putea însemna această întrerupere, un soldat din garda de noapte intră cu sabia scoasă, însoțit de tinerii săi camarazi. El privi împrejur cu ochii injectați și plin de ifose; văzând-o pe Quartilla strigă: „Ce avem aici, femeie desfrânată? Cum îndrăznești să-ți bați joc de mine și să mă lași fără noaptea pe care mi-ai promis-o? Dar îți jur că nu vei scăpa nepedepsită! Tu și iubitul tău veți afla că aveți de-a face cu un bărbat!”

La ordinul soldatului, camarazii lui m-au legat de Quartilla, gură la gură, piept la piept, pântec la pântec în mijlocul hohotelor de râs. Apoi catamitul, tot la ordinul soldatului, a început să mă îmbăleze cu săruturile sale puturoase, ceea ce eu nu aveam cum să evit. Apoi m-a violat în timp ce satyrionul pe

care îl băusem își facea efectul și am început și eu să fac același lucru cu Quartilla, care nu părea deranjată de acest joc. Tinerii au început să râdă văzând acest spectacol grotesc, în care eu, fiind călărit de catamitul acela scârbos, involuntar mă mișcam repede și tare spre el la fel ca Quartilla spre mine.

În acest moment, Pannychis, nefiind obișnuită cu dragostea la vârsta ei, strigă tare din cauza durerii și uimirii, iar soldații au auzit-o. Săraca fetiță tocmai era dezvirginată, iar triumfătorul Giton câștigase o bătălie care se dovedise sângeroasă. Incitați de ce vedeau, soldatul s-a repezit la ei, apucând, când pe Pannychis, când pe Giton, când pe amândoi în brațele sale puternice. Fata izbucni în lacrimi, implorându-l să se îndure de anii ei, dar rugămintele ei nu au avut nici un efect, soldatul fiind și mai excitat de tinerețea ei. Tot ce îi mai rămăsese ei de făcut era să-și arunce voalul peste față și să încerce să îndure ceea ce urma să vină.

Dar în acest moment cine îi veni copilei în ajutor, apărută parcă din neant? Nimeni alta decât bătrâna care mă păcălise atunci când încercam să îmi găsesc drumul către han! Ea a intrat tocmai atunci în casă, țipând că o bandă de jefuitori umbla prin cartier, în timp ce oamenii pașnici chemau în van garda care nu era de găsit, fiind ori adormită, ori foarte ocupată cu mâncatul. Soldatul, neliniștit de ce auzise, ieși precipitat din casă și camarazii săi i-au urmat exemplul, salvând-o astfel pe Pannychis de pericol și eliberându-ne pe noi de teroarea ce ne cuprinsese.

Începusem să mă satur de lascivitatea Quartillei și am început să mă gândesc serios la cum am putea să scăpăm de acolo. I-am împărtășit gândurile mele lui Ascylos, care a fost foarte bucuros de propunerea mea, nerăbdător fiind să scape de insistențele lui Psyche.

Aceasta ar fi fost ușor de făcut dacă Giton nu ar fi fost închis în cameră, căci voiam să îl scăpăm de viciile acestor desfrânate. Tocmai discutam aprins acest lucru, când Pannychis a căzut din pat trăgându-l pe Giton după ea. El era nevătămat, dar copila, lovindu-se ușor la cap, țipă atât de tare, încât Quartilla se repezi înăuntru, dându-ne la toți trei ocazia de a scăpa.

Profitând de aceasta, am fugit cât ne țineau picioarele către hanul nostru și, odată ajunși, ne-am aruncat în pat petrecând noaptea în siguranță.

Ieșind a doua zi, am întâlnit pe doi dintre prietenii Quartillei, care ne răpiseră cu o zi înainte. Imediat ce i-a zărit Ascylos pe ticăloși, s-a repezit asupra unuia din ei și, după ce l-a bătut bine, mi-a venit în ajutor împotriva celuilalt. Dar acesta a reușit să ne rănească pe amândoi, nu prea rău însă, dar el reuși să scape fără vreo zgârietură.

Capitolul V

Venise a treia zi, când trebuia să aibă loc banchetul lui Trimalchio, la care intrarea era liberă. Dar, deoarece eram acoperiți de răni, am hotărât să ne întoarcem la han. Fiind totuși ușoare, ne-am întins în pat, îngrijindu-le cu vin și ulei.

Unul dintre cei doi ticăloși zăcea încă la pământ și ne temeam să nu fim descoperiți. Discutam cum am putea scăpa, când un sclav al lui Agamemnon ne-a întrerupt sfatul strigând: „Nu vă amintiți cine găzduiește diseară banchetul? Trimalchio, un personaj foarte stilat, care are în sala de mese o clepsidră și un trâmbițaș ce are datoria de a-l anunța cât a trecut din viața sa.” Așadar, uitând de toate necazurile, ne-am făcut toaleta cu mare atenție și l-am rugat pe Giton, care întodeauna se purtase ca un servitor al nostru, să vină cu noi să ne îmbăieze.

După aceea, îmbrăcați în hainele de gală, ne-am plimbat prin oraș, privind grupuri de jucători cu mingea. Deodată, am zărit pe unul mai bătrân, cu chelie, îmbrăcat într-o tunică roșie, care se juca cu mingea în mijlocul unor băieți cu părul lung. Dar nu aceștia ne-au atras atenția, deși și ei meritau priviți, ci stăpânul încălțat cu sandale și jucând cu niște mingi verzi a fost motivul pentru care ne-am îndreptat spre ei. Acesta nu se apleca niciodată după o minge căzută pe jos; un servitor stătea prin preajmă cu un sac plin și îi dădea câte una când stăpânul îi cerea. Am remarcat și alte inovații: doi

eunuci pe marginea cercului, de-o parte și de alta, unul ținând o oală de noapte, celălalt numărând mingile căzute.

Admiram încă aceste rafinamente, când Menelaus fugi spre noi, zicându-ne: „Priviți! Acesta este domnul la care vom cina! Ce vedeți nu este decât preludiul distracției ce va urma!” Nici nu terminase bine de vorbit, când Trimalchio pocni din degete. La acest semnal eunucul cu oala de noapte s-a apropiat, permițând stăpânului să își golească vezica, fără să trebuiască să-și întrerupă jocul. Apoi acesta a poruncit să i se aducă apă cu care și-a spălat mâinile și s-a șters cu părul unuia din băieți.

Nu am avut timp să remarcăm fiecare detaliu; am intrat în baia publică și după ce am transpirat bine în saună ne-am îndreptat spre sala rece. Trimalchio, după ce fusese uns pe corp din belșug tocmai era șters, nu cu prosoape obișnuite, ci cu unele făcute din lâna cea mai fină. Între timp, trei medici îi dădeau din belșug cu vin falernian pe sub ochi, dar deoarece mai mult împăștiau licoarea pe jos, Trimalchio presupuse că era o ofrandă pe care ei i-o aduceau.

Înfășurat într-o pânză purpurie a fost pus într-o litieră precedat de patru alergători în haine extravagante și de un car cu două roți în care ședea amantul său, un omuleț cu ochii injectați și mai urât încă decât stăpânul său. Un muzicant cu un mic fluier dublu își luă locul lângă litieră, cântând încet, de parcă îi șoptea secrete la ureche. Uimiți, am urmat procesiunea și am ajuns în același timp

cu Agamemnon la poartă. Pe unul din stâlpii ei era agățată o tăbliță pe care stătea scris:

SCLAVUL CARE VA PLECA
FĂRĂ PERMISIUNEA STĂPÂNULUI
VA PRIMI O SUTĂ DE LOVITURI DE BICI

Imediat alături, într-o gheretă, stătea portarul, îmbrăcat în verde și cu o eșarfă roșie, curățând mazăre într-un castron din argint. Deasupra intrării o coțofană într-o colivie de aur îi întâmpina pe vizitatori.

În timp ce mă delectam privind aceste minunății m-am împiedicat și mai că nu mi-am rupt picioarele, căci imediat pe stânga, aproape de ghereta portarului era pictat pe un zid un câine uriaș, înlănțuit, iar deasupra stătea scris cu litere mari: CÂINE RĂU! CÂINE RĂU! Prietenii mei s-au distrat copios pe seama mea, dar imediat ce mi-am revenit, am început să examinez celelalte picturi de pe ziduri. Una din ele reprezenta o piață de sclavi, aceștia purtând tăblițe agățate de gât. În alta, Trimalchio era înfățișat cu părul lung, cu un caduceu în mâini, intrând în Roma însoțit de Minerva; mai încolo, ingeniosul pictor îl înfățișase verificând socotelile și devenind administratorul proprietății, fiecare eveniment fiind explicat cu inscripții. În final, în capătul porticului, Mercur îl înălța pe erou și îl punea în scaunul cel mai înalt al unui tribunal. Fortuna stătea alături cu Cornul Abundenței și cele trei Parce își torceau firul aurit. Tot în portic am remarcat o grupă de alergători exersând sub

conducerea unui antrenor. Am văzut și o emblemă uriașă, iar în altarul ce se afla dedesubt se găsea un șir de statui din argint ale zeilor Lari⁵, una din marmură a lui Venus și o casetă în care ni se spuse că erau păstrate primele fire de barbă ale marelui om. Am întrebat pe servitorul ce se îngrijea de hol ce reprezentau frescele din atrium. „Iliada și Odiseea, iar pe stânga lupta de gladiatori care a fost dată pe vremea lui Laenas”, a venit răspunsul.

Nu am avut ocazia să examinăm mai atent picturile deoarece ajunsesem în sala de ospete, la ușa căreia se afla intendentul primind diferitele socoteli și rapoarte. Dar ce m-a surprins cel mai mult a fost să văd pe tocul ușii lănci și topoare fixate vertical; partea de jos a acestora se termina într-un ornament semănând cu prora unei corăbii, pe care stătea scris:

PENTRU GAIUS POMPEIUS TRIMALCHIO
EXECUTOR AUGUSTAL⁶,
CINNAMUS, TREZORIERUL SĂU

Sub această inscripție era o lampă cu două lumini atârnată de arcadă. Alte două tăblițe erau agățate de tocul ușii; una zicea, dacă îmi amintesc bine:

ÎN TREIZECI ȘI TREIZECI ȘI UNU

---

⁵ Zei casnici romani (n.tr.).

⁶ Colegiu de 25 de preoți (augustali), instituit de Tiberius, în onoarea lui Augustus (n.tr.).

DECEMBRIE STĂPÂNUL NOSTRU GAIUS CINEAZĂ ALTUNDEVA

Cealaltă indica fazele lunii și cele șapte planete, în timp ce cu câteva cuie erau însemnate zilele norocoase și cele ghinioniste.

După ce am admirat această priveriște minunată am dat să intrăm în sala de mese. Un sclav a cărui unică datorie era aceasta ne-a strigat: „Intrați cu piciorul drept înaintel!” Normal, toți am ezitat o clipă, temându-ne ca nu cumva să călcăm regula. Dar asta nu a fost tot, căci în timp ce intram cu piciorul drept înainte, un sclav despuiat s-a aruncat la picioarele noastre, implorându-ne să îl salvăm de la pedeapsă. Vina lui era gravă: hainele intendentului fuseseră furate în timp ce era la baie - o problemă de zece sesterți, cel mult. Așa că, păstrând piciorul drept înainte, ne-am întors spre intendent care număra monede din aur și l-am rugat să îl ierte pe săracul om. Acesta ne răspunse pe un ton superior: „Nu mă deranjează atât pierderea, cât neatenția ticălosului. Mi-a pierdut hainele de gală, pe care le promisem de ziua mea. Vă asigur că erau purpură tyriană autentică, deși cufundate o singură dată în vopsea. Dar la cererea voastră îl voi ierta!”

Recunoscători pentru această favoare ne-am întors în sala de mese, unde am fost întâmpinați de sclavul pe care îl salvasem. Acesta ne potopi cu sărutări și mulțumiri repetate pentru omenia arătată: „Acum veți afla cine este acela pe care l-ați îndatorat; vinul stăpânului este mulțumirea pe care v-o aduce paharnicul!”

Imediat ce ne-am luat locurile, sclavi tineri din Alexandria ne-au clătit mâinile și apoi alții ne-au spălat picioarele și ne-au curățat unghiile cu mare dexteritate. Nici măcar în timpul acestei activități neplăcute nu au tăcut, ci au cântat tot timpul. M-am gândit să văd dacă nu cumva toți servitorii erau și cântăreți și am cerut un pahar cu vin. Imediat unul a fost lângă mine turnându-mi licoarea pe aceleași recitativ ascuțit. Indiferent ce am cerut, la fel s-au petrecut lucrurile; puteai crede că ești în mijlocul unei trupe de actori sau muzicieni și nu la masa unui cetățean respectabil.

Antreul a fost servit într-un mod foarte elegant. Contrar obiceiului, eram toți la masă în afară de Trimalchio, pentru care era oprit primul loc. Printre bucate era așezat un măgăruș din bronz corintian cu două desăgi, umplute una cu mășline verzi și cealaltă cu mășline negre. Lângă animal erau platouri din argint cu numele lui Trimalchio gravat pe margini. Pe poduri miniaturale se aflau așezați hârciogii acoperiți cu miere și susan. Erau și cârnați fumegând pe grătare din argint și dedesubt, imitând cărbunii, erau rodii și prune siriene.

Tocmai ne delectam cu aceste minunății, când Trimalchio a fost adus în sunet de muzică și săltat în mijlocul unei grămezi de perne, imagine ce a produs câteva hohote prostești de râs. Dar nu e de mirare: capul chel se ȋtea dintr-o mantie purpurie, gâtul îl avea ȋnfășurat cu un șal și peste acestea era așezată o eșarfă, având o dungă lată și roșie, cu franjuri lungi, atârând pe margini. Mai mult chiar, la degetul mic de la mâna stângă avea un inel uriaș

placat cu argint, iar pe inelar avea unul mai mic, aparent din aur, dar acoperit superficial cu ornamente micuțe din oțel. Dar nu! Asta nu era totul! Căci brațul îl avea gol pentru a arăta o brățară din aur și una din fildeș, care avea și o închizătoare strălucitoare.

După ce și-a scobit dinții cu o scobitoare din argint, a zis: „Prietenii, nu eram chiar doritor să vin deja la masă, dar ca să nu vă las să așteptați, cu mare regret mi-am întrerupt distracția. Îmi veți permite să îmi termin jocul?” Un sclav intră purtând o tablă din lemn de terebint și un zar din cristal. Am mai remarcat și un alt rafinament: în locul pieselor albe și negre avea unele făcute din aur și argint.

În timp ce spunea acestea, iar noi eram încă la antreuri, a fost adus un platou cu un coș pictat pe care ședea o găină din lemn cu aripile așezate de parcă ar cloci. Imediat doi sclavi au apărut și, în sunetul muzicii vesele, au început să scoată de sub ea ouă de păun, pe care le-au împărțit mesenilor. Trimalchio întoarse capul, zicând: „Prietenii, din ordinul meu a fost așezată găina pe ouăle acestea, dar mă tem ca nu cumva ele să fi fost deja clocite. Totuși, să vedem dacă se pot mânca!” Noi am luat lingurile care erau destul de grele și am spart ouăle, care am remarcat că erau făcute din cocă. Eu eram pe punctul de a-l arunca pe al meu, căci mi se păruse că văd un pui înăuntru, când am auzit pe un oaspete veteran zicând: „Trebuie să fie ceva bun înăuntru!” Investigând mai atent am descoperit un

beccafico⁷ gras plutind în gălbenușul acoperit cu piper.

În acest timp, Trimalchio își terminase jocul și fusese servit din toate mâncărurile din fața noastră. Tocmai anunța cu glas tare că cine va mai dori vin cu miere trebuia doar să ceară, când un grup de sclavi cântăreți luară antreurile. Unul din ei scăpă însă un platou din argint și îl ridică; Trimalchio observase însă și îl lovi peste urechi, poruncindu-i să arunce platoul înapoi pe jos. Un alt servitor intră și curăță mizeria.

În continuare, intrară doi etiopieni cu părul lung, purtând pungi din piele, semănând cu cei care udă nisipul în amfiteatru. Ei ne-au clătit mâinile cu vin, căci aici nu se punea problema să se folosească apă.

După ce a fost complimentat pentru acest rafinament, gazda porunci ca fiecărui oaspete să i se aducă o masă numai a lui și ne spuse: „Astfel, evitând aglomerația, servitorii ăștia nenorociți nu ne vor înfuria atât de tare.”

În acest timp, ni s-au adus amfore cu vin atent sigilate și inscripționate astfel:

VIN FALERNIAN DIN VIILE OPIMIENE
VECHI DE O SUTĂ DE ANI

În timp ce citeam acestea, Trimalchio exclamă, bătând din palme: „Vai! Când te gândești că vinul acesta trăiește mai mult decât bietul om! Să ciocnim,

---

⁷ Specie de pasăre mică ce trăiește în Italia (n.tr.).

căci există viață în vin! Este Opimian adevărat, vă asigur. Nu l-am scos aseară, când cinam cu oameni mult mai de calitate!”

Am băut așadar vinul, admirând acest lux cu termeni potriviți. Apoi un sclav a adus un schelet din argint atât de bine lucrat, că articulațiile i se puteau mișca toate. După ce fu aruncat de mai multe ori pe masă, în poziții care mai de care mai ciudate, Trimalchio vorbi astfel:

*„Vai! Ce neînsemnați suntem!
Ce subțire firul vieții, ce scurtă clipa noastră!
Ca acesta toți vom fi odată;
Să bem și să ne veselim cât mai putem!”*

Capitolul VI

Aplauzele noastre au fost întrerupte de venirea unui alt fel de mâncare, ce nu s-a ridicat deloc la nivelul așteptărilor noastre. Totuși, ciudățenia lui a atras privirile tuturor. Pe un platou imens, desenat cu semnele zodiacului, fuseseră aranjate farfurii cu mâncare potrivite: lângă Berbec un cap de berbec cu mazăre, la Taur o bucată de friptură, la Gemeni rinichi prăjiți și momițe, la Rac pur și simplu o coroană, la Leu smochine africane, la Fecioară măruntaiele unei scroafe, la Balanță o cumpănă cu o tartă într-un talger și o plăcintă cu brânză în celălalt, la Scorpion un mic pește marin, la Săgetător o pasăre de pradă, la Capricorn un homar, la Vărsător o găscă sălbatică, la Pești doi chefal⁸. În mijloc era iarbă și un fagure de albine. Între timp, un sclav egiptean căra pâine într-un cuptor miniatural, fredonând cu o voce oribilă un cântec despre licoarea bahică.

Observând privirile noastre nedumerite, exprimând ezitarea noastră de a ataca așa o mâncare, Trimalchio strigă: „Vă rog, domnilor, începeți, căci partea cea mai bună a ospățului o aveți în față!” Abia terminase de vorbit, că patru sclavi au intrat pe ritmul muzicii și scoaseră platoul. Sub acesta am descoperit un al doilea platou, plin cu claponi, cu terci de porc și în mijloc un iepure căruia i se puseseră aripi, reprezentându-l pe Pegas.

---

⁸ Specie de pește oceanic (n.tr.).

Am observat și patru figuri ale lui Marsyas, una în fiecare colț, vărsând garum⁹ peste peștii ce păreau să înoate într-un fel de canal pe platou.

Cu toții am urmat exemplul servitorilor care începuseră să aplaude și ne-am repezit veseli asupra mâncării. Trimalchio, bine dispus, strigă spre sclavi: „Taie! Taie!” Pe loc unul dintre ei a început să despice fripturile în ritmul muzicii cu asemenea scâlămbăieli, că ai fi crezut că era un conducător de care străduindu-se să termine cursa. Dar în tot acest timp, Trimalchio repeta cu o voce insidioasă: „Taie! Taie!” Am bănuir că e vreo glumă legată de acest cuvânt și l-am întrebat fără nici o reținere pe cel ce ședea lângă mine. El mai fusese martor la astfel de scene și a putut să-mi spună imediat: „Sclavul pe care îl vezi este poreclit Taie. Stăpânul îl strigă și îi poruncește deci în același timp.”

Nemaiputând să mănânc, m-am întors spre vecinul meu ca să pot afla cât mai multe de la el. După câteva remarci generale, l-am întrebat: „Cine este doamna aceea care se plimbă de colo-colo fără astâmpăr?” Răspunsul a venit imediat: „Femeia lui Trimalchio, numele ei e Fortunata și a ajuns să învârtă banii cu lopata. Mai înainte? Ce era mai înainte? Ai fi regretat pe atunci să îi iei pâinea de la gură. Și acum este în Rai, dar a trecut prin mari greutăți ca să ajungă unde este acum, căci este bună la toate. De fapt, dacă ea i-ar spune lui în

---

9 În bucătăria romană antică, sos obținut din pește fermentat, amestecat cu oțet, sare și mirodenii (n.tr.).

mijlocul amiezii că e noapte, el ar crede-o. Omul acesta se scaldă în bogății și nu prea știe ce are și ce nu, dar femeia are grijă de toate cu dragă inimă și apare acolo unde te aștepți mai puțin. Este moderată, nu bea și are sfătuitori buni, dar are o limbă ascuțită și trăncănește ca o coțofană. Când îi place de cineva, îi place, dar dacă se întâmplă să nu agreeze pe cineva, ei bine, nu îl va agreea niciodată.

Cât despe Trimalchio, are moșii mari, cât vezi cu ochii, și banii aduc bani. Îți spun, are mai mulți bani zăcând degeaba în ghereta portarului, decât ar putea cheltui altcineva. Sclavii! Pe toți zeii, nu cred că unul din zece își cunoaște stăpânul din vedere. Cu toate acestea, nu ar ezita să îi trimită cu un cuvânt și în gaură de șarpe. Și să nu îți imaginezi că ar cumpăra ceva! Totul este produs pe moșiile sale: lână, vin, piper; cere-i lapte de găină și îți va aduce! Că veni vorba, lâna lui nu este de cea mai bună calitate, dar a cumpărat berbeci din Tarent pentru a-și îmbunătăți turmele. Pentru a putea produce chiar el miere grecească, a adus albine din Atena, sperând că astfel insectele lui vor fi mai bune după încrucișarea cu cele din Grecia. Chiar ieri a scris cerând din India semințe de ciuperci. Nu are nici un catâr care să provină dintr-un măgar sălbatic. Vezi toate pernele acestea? Toate, și cele purpurii, ca și cele stacojii sunt umplute cu lâna cea mai bună. Ce norocos!

Nu te purta cu nasul pe sus față de ceilalți liberi, camarazii săi, de altfel. Sunt oameni foarte calzi și agreabili. Îl vezi pe acela de pe ultima canapea? Merită cel puțin cei opt mii pe care îi are. Un om

ridicat prin propriile sale puteri; odinioară căra lemne pe umeri. Se spune - nu știu dacă e adevărat, dar așa mi s-a povestit - că a furat pălăria unui Incub, un spiriduș care aduce coșmarurile, și a găsit sub ea o comoară. Nu sunt invidios pe norocul altora, indiferent ce i-au hărăzit zeii. Dar tot mai ia lovituri peste urechi și pândește marea lovitură. Zilele acestea a pus o placă la intrarea casei sale, care zice:

C. POMPEIUS DIOGENES
ÎNCHIRIAZĂ DIN ÎNTÂI IULIE MANSARDA
CASEI PE CARE ȘI-A CUMPĂRAT-O.”

„Dar celălalt, care ocupă locul de lângă libert, ce știi despre el? A fost înainte mai bogat?” „Nu am nimic de zis împotriva lui. Avea un milion, dar a dat necazul peste el. Nu cred că mai are vreun fir de păr în cap care să nu fie gaj pentru vreo datorie. Nu a fost vina lui, căci libertii săi vicleni l-au înșelat, luându-i totul. Dă-mi voie să-ți spun că atunci când oala ospitalității nu mai fierbe și norocul ți s-a dus, prietenii se răresc imediat.” „Ce afaceri avea, de a ajuns astfel?” „Avea pompe funebre. Cina ca un rege - mistreți în garum, prăjituri și delicatese de toate felurile și vânat din abundență, tot timpul. Mai mult vin s-a vărsat sub masa lui, decât are cineva prin pivnițe. Trăia un vis și nu o viață de om! Chiar și atunci când afacerile au început să scârțâie, de teama ca creditorii săi să nu creadă că are dificultăți, a pus un anunț care spunea:

C. JULIUS PROCULUS
VA VINDE LA LICITAȚIE
MOBILA CE ÎI PRISOSEȘTE.”

Agreabila noastră bârfă a fost întreruptă de Trimalchio, căci, după ce mâncarea a fost luată, oamenii, înveseliți de vin, au început să discute între ei. Gazda noastră, rezemată în cot, s-a adresat astfel mesenilor: „Sper că nu veți fi nedrepti cu acest vin: faceți așadar peștele pe care l-ați mâncat să înoate din nou. Credeați oare că mă voi mulțumi cu ceea ce ați servit de sub platou? Nu îl cunoaștem bine pe Ulise? Ei! Nici măcar la masă nu trebuie să ne uităm erudiția. Pace răposatului meu stăpân, care m-a făcut om între oameni. Nimic din ce aș putea vedea nu m-ar surprinde prin noutate. De exemplu, înțelesul platoului de mai înainte poate fi ușor explicat. Cerul în care se află cei doisprezece zei ni se arată în douăsprezece configurații; cea de acum este cea a Berbecului. Deci cine se naște acum, va avea multe turme și multă lână, va fi încăpățânat la târguieli, cu obrazul gros și cu coarne ascuțite. Cei mai mulți dascăli și avocați sunt născuți în această zodie.”

Am lăudat erudiția vorbitorului care a continuat: „Urmează zodia Taurului: în această perioadă sunt născuți tipii încăpățânați și din aceia care nu se gândesc decât la cum să-și umple burțile. În Gemeni sunt născuți caii înhămați, boii înjugați, oameni binecuvântați cu o pereche de testicule tari, dar și cei care reușesc să se înțeleagă bine cu oameni certați între ei. Eu, la rândul meu, sunt Rac, drept

urmare mă susțin pe mai multe picioare și am mai multe posesiuni pe pământ și pe apă, căci Racul este adaptat la ambele. Și nu pun nimic pe semnul acesta, tocmai pentru a nu-mi eclipsa horoscopul. Leii sunt mari mâncăcioși, dar și mari risipitori și le place să domine. În zodia Fecioarei sunt născute femei și ocnași și evadați; în cea a Balanței, măcelarii, vânzătorii de parfumuri și, în general, negustorii. Scorpionii sunt cei ce te otrăvesc și te înjunghie pe la spate. Sub semnul Săgetătorului sunt născuți cei ce privesc cruciș și aceia despre care spunem că se uită la murături și fug cu șunca, iar sub cel al Capricornului muncitorii cu mâinile bătătorite. Vărsători sunt în general hangii și cei cu capetele ca bostanii, iar Peștii cei mai buni bucătari și oratori. Și astfel, lumea se învârte ca roata unei mori, aducând nenorocire sau bucurie oamenilor. Dar am avut un motiv bun să pun și iarba cu acel fagure în mijloc, căci pământul este în mijloc, rotund ca un ou, păstrând în sine ce are mai bun, ca un fagure!”

Cu toții i-am lăudat înțelepciunea în gura mare, jurând că Hipparchus și Aratus nu meritau amintiți în aceeași frază cu el. Ne-am întrerupt însă văzând că au intrat sclavii, punând în fața meselor covorașe, împodobite cu imagini reprezentând vânători cu sulița, cu plasa sau arme asemănătoare. Nu știam la ce să ne așteptăm, când un zgomot grozav a răsunat afară, lângă uși, și iată! O haită de câini Laconieni intrară în goană, urmați de o tavă uriașă, pe care era așezat un mistreț de dimensiuni respectabile. Avea pe cap o tichie, iar de pulpe avea agățați doi

săculeți umpluți cu curmale tebane și, respectiv, siriene. Ne puteam da seama că priveam la o scroafă, căci era înconjurată de dulciuri în formă de purceluși, așezați de parcă ar suge; acestea erau cadouri de luat acasă pentru meseni.

Dar nu apărură prietenul nostru poreclit Taie pentru a porționa friptura, ci un individ purtând jambiere și o vestă mițoasă. Acesta trase cuțitul de vânătoare și, cu o fandare, îl înfipse mistrețului în coaste. Prin despicătură au început imediat să zboare mai multe păsărele de câmp, pe care sclavii înarmați cu prăjini le prinseră imediat. Trimalchio a indicat ca fiecare oaspete să primească pasărea sa și adăugă: „Ia priviți cu ce ghinde se hrănea acest mistreț!” Sclavii apoi au alergat să împartă curmalele, dând la fiecare părți egale din cele două feluri.

Între timp, șezând mai la o parte, am tot încercat să îmi explic motivul pentru care mistrețul fusese adus cu tichia pe cap. După ce am epuizat toate ipotezele absurde, m-am hotărât să-l întreb pe fostul meu „filosof și prieten”, care îmi răspunse: „Cum! Până și servitorul tău ar putea să-ți spună asta! Ghicitoare zici? E limpede ca lumina zilei. Mistrețului i-a fost acordată libertatea la cina de aseară: a apărut la sfârșitul mesei și oaspeții i-au dat permisiunea să plece. Astăzi se întoarce, prin urmare, la masă ca un om liber!” Mi-am blestemat propria naivitate și nu am mai pus alte întrebări ca să nu se creadă că nu mai cinasem într-o companie distinsă.

Încă mai conversam, când a intrat un băiat drăguț încoronat cu foi de viță și iederă, prezentându-se ba ca Bromius, ba ca Lyaeus sau Evous. Ne-a împărțit struguri dintr-un coș, recitând în același timp, cu o voce ascuțită, versuri ale stăpânului său. Trimalchio își întoarse capul în direcția sunetului și zise: „Dionysus, fii liber!” Băiatul înșfăcă tichia de pe capul mistrețului și o puse pe al său, în timp ce Trimalchio strigă: „Ei, nu vei nega, și eu am un părinte născut liber!” Am lăudat gluma lui Trimalchio și l-am sărutat pe băiat din toată inima în timp ce acesta făcu înconjurul mesei pentru a primi felicitările noastre.

Capitolul VII

La sfârșitul acestui fel de mâncare Trimalchio plecă să se ușureze și noi am putut să pornim conversații prietenești, eliberați de constrângerile prezenței sale arogante. După ce mai ceru vin, Dama începu: „O zi! Ce este o zi? Nu te dezmeticești bine și e din nou noapte! Într-adevăr, ce poți să faci altceva decât să te duci din pat direct la cină? Am avut o vreme foarte rece, nici măcar baia nu m-a încălzit. Dar băutura bună e cea mai bună haină! Am băut pahar după pahar și sunt deja beat. Vinul acesta mi s-a urcat la cap.”

Seleucus se băgă și el în vorbă: „Nu fac baie în fiecare zi, căci îmbăiatul zilnic te tocește. Apa are dinți și îți topește inima, câte puțin în fiecare zi. Dar iată, când m-am încălzit cu vin, pot să ignor frigul. Într-adevăr nu m-am putut îmbăia azi, căci am fost la o înmormântare. A fost un tip de treabă, bătrânul și bunul Chrysanthus, dar acum și-a dat duhul. Tocmai mă chemase, mă puteam deja vedea vorbind cu el. Vai! Nu suntem oare altceva decât bășici umflate, cocoțate pe două picioare? Nu valorăm nici măcar cât muștele, căci ele măcar sunt bune de ceva, în timp ce noi nu suntem decât himere. Spuneți că nu a fost atent la ce mânca? Vă spun, cinci zile la rând nici un strop de apă și nici o fărâmbă de pâine nu i-au trecut printre buze. Cu toate acestea, acum e alături de cei mai mulți. Doctorii l-au omorât, sau mai bine zis îi venise și lui sorocul. Adeseori îi angajăm pe medicii cei mai buni doar pentru a ne

liniști conștiința. În sfârșit, a avut o înmormântare frumoasă, în patul său cel mai bun, cu cearceafuri fine. Bocetele au fost la înălțime, căci a eliberat mulți sclavi înaintea de a muri, dar lacrimile soției au fost, fără îndoială, cam forțate. E păcat, căci se purtase bine cu ea. Dar femeia! Femeia e o pasăre de pradă. Nici un bărbat nu ar trebui să le facă vreun favor, vreodată, mai bine s-ar abține. Iubirea este o rană care te devorează!”

Devenea obositor, așa că interveni Phileros: „Să vorbim mai bine despre cei vii. El și-a încheiat socotelile: a trăit bine, a avut o înmormântare frumoasă, poate să se plângă? La început nu avea nimic, dar era dispus să scormonească cu dinții după un bănuț îngropat într-un munte de bălegar. Așa că a tot crescut, ca un fagure. Îmi dau cuvântul că a lăsat o sută de milioane bani gheață. Dar vă spun toate așa cum au fost, căci sunt un suflet iubitor de adevăr, cum se spune. Avea o limbă ascuțită și era întodeauna gata să se ia la harță. Fratele său însă a fost un om de treabă și un bun prieten, darnic, având întodeauna masa liberă pentru toți. La început nu avea mai nimic, dar prima recoltă de struguri l-a pus pe picioare, pentru că a vândut vinul la prețul pe care îl dorea. Dar ceea ce l-a ridicat, a fost o moștenire din care a apucat mai mult decât îi fusese de fapt lăsat. Iar Chrysanthus, certându-se cu fratele său, a dat toată averea pe mâna nu știu cărui ticălos. Eu vă zic că nu trebuie niciodată să te cerți cu propriile tale rude de sânge. Dar a avut și servitori bârfitori, care i-au grăbit ruina. Un om care crede tot ce i se spune va sfârși

rău, mai ales dacă are și ceva afaceri. Totuși, ar trebui să spun că a dus-o bine, luând ceea ce nu era pentru el. Era evident un favorit al Fortunei, în mâinile căruia plumbul se transforma în aur. Dar asta e ușor, când totul merge ca pe roate. Câți ani credeți că avea când a murit? Peste șaptezeci! Dar era puternic ca un taur, se ținea bine și nu încărunțise deloc. Îl știam de la început ca pe un desfrânat și așa a rămas toată viața: nu cred că a lăsat în pace nici un suflet viu în casa sa, nici măcar câinele. Iubea mult băieții și avea multe talente și gusturi variate. Nu trebuie acuzat, însă, căci asta a fost tot ce a obținut în viață.”

Imediat ce termină Phileros, începu și Ganymede: „Da! Vorbește cât vrei despre lucruri care nu interesează pe nimeni pe Pământ sau în Cer, dar nimeni nu se gândește la foametea ce ne dă târcoale. Vă jur că nu am reușit azi să pun mâna pe o bucată de pâine. Și ce secetă e! De un an de zile tot auzim că se moare de foame. Taxe mari către conducători, care sunt în cârdășie cu brutarii, și săracii suferă de foame, pentru ca bogații să poată să se îndoape în fiecare zi. Ah! Dacă am mai avea oamenii aceia cu inimi de lei pe care i-am întâlnit când am ajuns aici prima oară din Asia. Merita să trăiești! Era belșug ca pe dealurile Siciliei și acei vampiri erau bătuți atât de rău, că Jupiter sigur îi ura.

Mi-l amintesc pe Safinius; locuia lângă vechiul pod atunci când eu eram doar un puștan. Era ca o boabă de piper, căci oriunde mergea, pământul

fumega sub picioarele sale. Un om demn și cinstit, un prieten de nădejde; puteai să joci mora¹⁰ cu el pe întuneric. Dar la judecată îi dă râma pe toți, căci nu era omul care să vorbească în figuri de stil, nu, el zicea de-a dreptul ce avea de spus. Când a pledat în Forum vocea i-a răsunat ca o trâmbiță, chiar dacă el nu transpira și nu scuipa. Eu cred că avea un strop de sânge asiatic în vine. Și ce om politicoș era, că ne-a întors saluturile la toți, și ne striga pe nume, de parcă era unul de-al nostru. Pe atunci, proviziile erau foarte ieftine: o pâine de jumătate de ban nu reușeai să o termini nici cu un prieten care să te ajute!

Dar vai! Lucrurile s-au înrăutățit și acest oraș al nostru creștea de-a-ndoaselea, ca o coadă de vacă. De ce am avut un edil pentru care un bănuț valora mai mult decât toate viețile noastre la un loc? Stătea acasă și făcea într-o zi mai mulți bani decât altul în întreaga lui viață. O vânzare, de care eu am aflat, i-a adus o mie de denari din aur. Dacă nu am fi fost ca niște cai castrați, nu ar mai fi fost fericit pentru multă vreme. Dar azi, oamenii se poartă acasă ca lei și ca vulpile în afara acesteia.

Cât despre mine, am mâncat tot ce aveam, iar dacă lipsurile continuă, o să-mi vând și acoperișul de deasupra capului. Ce se va întâmpla cu noi, dacă nici zeii, nici oamenii nu se milostivesc de acest biet oraș? Deși sper la zile mai bune, cred că e mâna

---

10 Joc în care se urmărește ghicirea numărului de degete ridicate (n.tr.).

zeilor. Căci nimeni nu mai crede în ei, nimeni nu dă nici un capăt de pai pe Jupiter, căci închid ochii la toate și își numără bunurile în continuu. În zilele de odini-oară matroanele urcau desculțe, în haine lungi, cu părul despletit și cu inimile curate pe un deal, se rugau la Jupiter să plouă și imediat începea să toarne, și când se întorceau arătau ca niște șobolani înecați. Așa că, zeii ne distrug încet, pe furiș, pentru că nu avem în noi credință și pietate. Câmpurile zac pustii și...”

La aceasta, Echion, omul îmbrăcat în haine vechi, strigă: „Te implor, vorbește cu cuvinte mai frumoase! Norocul se schimbă, așa cum zicea mîncăul când și-a pierdut porcul. Dacă nu azi, atunci mâine: așa merge lumea. Pe cuvânt că nu puteai găsi o zonă mai frumoasă, păcat că locuitorii nu se ridică la înălțimea ei. E adevărat că nu prea avem apă acum, dar nu suntem singurii. Nu trebuie să exagerăm și să spunem că ni se întâmplă numai nouă, căci cerul este deasupra tuturor. Dacă ai locui altundeva, ai spune despre acest loc că aici porcii se plimbă gata prăjiți.

Și îți spun că vom avea un spectacol deosebit de azi în trei zile, la festival - nu vor fi gladiatori obișnuiți, cei mai mulți vor fi liberi. Bunul nostru Titus are o inimă de aur și un cap înfierbântat: luptele vor fi pe viață și pe moarte, fără milă. Sunt în serviciul său și pot să vă spun că nu e genul de om care să se fofileze! Vor fi săbiile cele mai ascuțite și nici o șansă de scăpare: carne sângerândă în arenă, ca a măcelarului, cu care să se delecteze întreg amfiteatrul. Și are și mijloace, că tatăl său i-a lăsat

moștenire treizeci de milioane. Chiar dacă cheltuie cu această ocazie patru sute de mii, nici nu o va simți, iar numele său va fi amintit veșnic. Are deja mai mulți ponei, o femeie care să lupte din car și vâtaful lui Glyco, care a fost prins distrându-i acestuia amanta. Să vedeți numai ce tăărăboi vor face soții geloși și amanții fericiți. Oricum, Glyco, pe care nu aș da doi bani, și-a condamnat vâtaful să fie aruncat la fiare, ceea ce i-a trădat dezonoarea. Dar puteai să acuzi oare servitorul, când a acesta fost forțat să facă ce a făcut? Ea merita mult mai mult să fie aruncată animalelor, nu el. Dar omul, dacă nu reușește să se urce pe măgar îi rupe acestuia spatele. Și cum de nu și-a dat seama Glyco că fiica lui Hermogenes este piază-rea? El putea să taie ghearele unui uliu care zbura, dar un șarpe nu naște sfori. Glyco! Glyco! Ai plătit prețul; câte zile ți-au mai rămas vei fi un om stigmatizat, un semn pe care numai iadul îl va șterge. Greșelile omului se întorc întodeauna asupra lui.

Pot să adulmec deja tratația pe care o va da Mammaea, câte doi denari de aur pentru fiecare, mie și favoritului meu. Dar sper că nu va arăta nici o bunăvoință față de Norbanus. Și acesta ce a făcut pentru noi? Ne-a dat un spectacol cu gladiatori de doi bani - suflai și cădeau lați! Și bestiarii¹¹, am văzut mai buni decât ai lui. Călăreții i-au omorât la lumina torțelor, de puteai să îi confunzi cu cocoșii de pe grămada de bălegar. Unul era infirm la labela

---

11 Luptători cu animale sălbatice (n.tr.).

picioarelor, altul le avea strâmbe, cel de-al treilea, pus să înlocuiască pe unul care murise, era el însuși mai mult mort decât viu, căci i se tăiaseră tendoanele de la genunchi cu puțin înainte. Singurul care era bun de ceva era un trac, dar acesta nu a luptat decât după ce au turnat smoală pe el. În cele din urmă, însă, oamenii au strigat «degetul în sus!» pentru fiecare, căci era clar că erau evadați. Dar el a zis: «V-am dat totuși un spectacol», la care eu am răspuns: «Iar eu am aplaudat; oricum, am dat mai mult decât am primit. O faptă bună merită o alta drept răspuns!»

Agamemnon, arăți de parcă ne-ai disprețui pe noi care te plictisim. Eu vorbesc, pentru că cei care pot vorbi nu o fac. Nu ești din același aluat ca și noi și râzi la conversațiile oamenilor simpli. Ești un monument de înțelepciune, toți știm asta. Dar permite-mi să te conving să vii într-o zi la noi la țară și să ne vezi locșorul. Vom găsi ceva de mâncare, un pui și niște ouă. Va fi frumos, chiar dacă vremea rea a întors totul pe dos. Dar tot vom găsi destul cât să ne umplem burțile.

Și la mine acasă crește un viitor elev pentru tine, și anume micul meu băiat. Poate deja să recite patru piese; dacă trăiește vei avea un slujitor bun. Chiar dacă are un moment liber, nu ridică capul din tăblița sa. E un băiat deștept și bine educat, chiar dacă îi plac foarte mult păsările. I-am omorât trei cânepari și i-am zis că i-a mâncat o nevăstuică. Dar a găsit altceva de făcut și s-a apucat să picteze. Deja e bun la greacă, iar la latină e excelent, chiar dacă învățătorul este prea moale; își cunoaște meseria,

dar ezită să aplice pedepsele care se impun. Mai e și altul, nu foarte educat, dar ingenios, care poate să îl învețe mai mult decât știe. Acesta vine duminicile și de sărbători, iar orice îi dai e fericit. Așa că i-am luat băiatului câteva cărți de drept, că voiam să aibă pentru el niște noțiuni de bază. Cu asta poți să mănânci o pâine. Pentru că de literatură a avut deja parte. M-am hotărât, dacă o să îi placă, să-l învăț o meserie: bărbier sau negustor sau, cel mai bine avocat, de care să nu se despartă decât în ceasul morții. Așa că îi zic în fiecare zi: «Ce înveți, înveți pentru binele tău. Uită-te la Phileros, avocatul: dacă nu studia, azi ar fi murit de foame. Nu de mult căra lucruri în spate, iar acum se poate compara chiar cu Norbanus. Învățatul e o comoară, iar cel ce are o meserie, nu suferă niciodată de foame.»

Acestea erau replicile strălucite care circulau prin sala de mese când Trimalchio reveni, ștergându-și fruntea și parfumându-și mâinile. După o scurtă pauză spuse: „Mă scuzați prieteni, dar zilele acestea am avut probleme cu burta. Doctorii mei au rămas perplecși, dar scoarța de rodiu și o infuzie din lemn de brad în oțet mi-au făcut bine. Acum sper ca burta mea să se poarte mai frumos. Uneori aud asemenea zgomote în stomac, de parcă ar mugi un taur în mine! Așa că dacă vreți și voi să vă ușurați, nu vă fie rușine. Nici unul din noi nu e de piatră. Acesta e un lucru care îl face și Jupiter și nu e chin mai mare decât să ții în tine. Ce râzi acolo, Fortunata, tocmai tu care mă ții de atâtea ori treaz noaptea? Nu împiedic pe nimeni să se ușureze și doctorii interzic să ne opunem naturii.

Aveți totul afară: apă, scaune, și alte mici lucruri necesare. Credeți-mă pe cuvânt, vaporii urcă la creier și produc scurgeri în tot corpul; știu un om care a murit din această cauză, deoarece era prea timid să spună!”

Am mulțumit gazdei pentru indulgență, bând vinul cu sorbituri mici ca să ne ținem răsul. Dar mai aveam un hop de trecut, căci abia trecusem de jumătatea ospățului. Mesele au fost eliberate în sunet de muzică și trei porci albi, cu botnițe și ornați cu clopoței, au fost aduși înainte. Am aflat că unul avea doi ani, altul trei și celălalt șase. Eu credeam că erau dresați și aduși să facă trucuri din acelea uimitoare care pot fi văzute în circuri. Dar Trimalchio a pus capăt îndoielilor mele întrebând: „Care vreți să vă fie servit? Cocoșii și fazanii sunt pentru oamenii de la țară; bucătarii mei sunt obișnuiți să servească viței gătiți pe de-a întregul.”

Zicând acestea porunci ca bucătarul să fie imediat adus și fără să mai aștepte alegerea noastră porunci ca cel de șase ani să fie omorât. Apoi, vorbind tare și clar, întrebă omul: „Din ce decurie¹² ești?”

„Din a patruzecă”, veni răspunsul.

„Cumpărat sau născut în casa mea?”

„Nici una din acestea. v-am fost lăsat moștenire de către Pansa.”

„Atunci ai grijă să gătești cu atenție, sau vei fi degradat în decuria sclavilor din afara casei.”

---

12 Grup de 10 persoane (n.tr.).

Bucătarul astfel avertizat se retrase la bucătărie pentru a îndeplini porunca.

Trimalchio se relaxă și ne spuse, întorcându-se către noi: „Dacă nu vă place vinul, îl voi schimba; altfel, dovediți-i valoarea bându-l. Mulțumită bunăvoinței zeului, nu trebuie să-l cumpăr pentru că am acum o moșie pe care cresc multe lucruri alese. Eu însumi nu am văzut-o, dar mi s-a spus că este pe drumul care duce spre Tarentum, lângă Terracina. Mă gândeam să transform Sicilia într-o proprietate de-a mea, astfel încât, dacă voi dori să vizitez Africa, să plutesc tot timpul în largul coastelor mele.

Dar spune-mi, Agamemnon, care a fost subiectul discursului tău de azi? Deși nu pledez, am studiat literele pentru propriul meu folos. Să nu îți închipui că disprețuiesc învățătura, căci am două biblioteci, una greacă și una latină. Dacă ții la mine, spune-mi subiectul tău de azi.”

Abia începuse Agamemnon: „Un om sărac și unul bogat aveau o neînțelegere...” când Trimalchio îl întrerupse: „Ce este un om sărac?”

„Ce întrebare bună!” strigă Agamemnon și continuă, dezvoltând diferite probleme filosofice. Trimalchio concluzionează fără ezitare: „Dacă lucrurile stau așa, atunci totul e clar; dacă nu e așa atunci subiectul e închis!”

În timp ce laudam remarci ca aceasta, continuă: „Te rog, dragul meu Agamemnon, îți mai amintești cumva muncile lui Hercule sau povestea lui Ulise, cum Ciclopul i-a dizlocat degetul mare, după ce fusese transformat în porc? Citeam cărțile lui Homer

când eram tânăr. Și Sibila! Am văzut-o cu ochii mei la Cumae! Era în transă și când băieții au întrebat-o «Sibilă, Sibilă, ce îți dorești?», ea a răspuns «Aș vrea să mor!»,

Capitolul VIII

Era în mijlocul acestor prostii când o tavă pe care era un porc imens fu așezată pe masă. Ne-am exprimat admirația pentru rapiditatea dovedită și am jurat că un cocoș sau un fazan obișnuit nu putea fi gătit atât de repede, mai ales că animalul părea chiar mai mare decât mistrețul de dinainte. Dar Trimalchio privi atent și exclamă: „Ce? Ce-i asta? Nu i s-au scos intestinele! Pe toți zeii că nu! Chemați bucătarul!”

Acesta intră și rămase lângă masă, părând trist și abătut, spunând că pur și simplu uitase. Auzindu-l, Trimalchio strigă: „Ce? Ai uitat? Când îl auzi ai zice că a uitat să pună ceva piper sau chimion! Dezbrăcați-l!”

Imediat bucătarul fu dezbrăcat și, între doi călăi, era o imagine vie a nenorocirii. Dar toți au început să vorbească în apărarea lui, zicând: „Accidente se pot întâmpla; iertați-l de data aceasta. Dar dacă repetă greșeala, nimeni dintre noi nu îi va mai lua apărarea!” Eu eram însă atât de îndignat, încât nu m-am putut abține și i-am șoptit lui Agamemnon: „Evident că este o slugă ticăloasă. Să te gândești că cineva ar putea uita să curețe un porc de intestine! Eu nu l-aș lăsa să scape nepedepsit dacă ar fi arătat o asemenea neglijență!”

Dar Trimalchio nu gândea la fel, căci un zâmbet începu să-i mijească pe față: „Ei, de vreme ce ai o asemenea memorie slabă, despică-l și curăță-l de față cu toți!”

Bucătarul, după ce și-a îmbrăcat tunica, a luat un cuțit și cu o mână tremurândă a tăiat burta animalului. Crăpătura se lărgi sub apăsare și se revărsă o grămadă de cârnăciori și de caltaboși.

La vederea acestora, servitorii au aplaudat ca un singur om, strigând: „Gaius pentru todeauna!” Mai mult, bucătarul a primit o cunună din argint și o cupă cu vin pe o tavă din metal corintic. Pe aceasta Agamemnon a examinat-o cu mare atenție și Trimalchio spuse: „Sunt singurul om care are o tavă din metal corintic autentic.”

M-am așteptat să se ridice la înălțimea lăudăroșeniei sale obișnuite și să povestească cum a adus el însuși obiectele din Corint, dar avu o poveste mai bună: „Vă veți minuna, probabil, cum se face că am metal corintic autentic. Adevărul e că fierarul de la care le cumpăr se numește Corint și ce poate fi mai corintic decât să am Corintul la ordinele mele? Dar să nu mă credeți neștiutor, căci cunosc foarte bine de unde provin tăvile corintice. Când a căzut Troia, Hannibal, un tip șiret și hoțoman a strâns toate statuile din aur, argint și bronz, le-a aruncat pe o grămadă pe care a topit-o. Metalul care a fost obținut l-au folosit făcând din el diferite statui, platouri și cupe. Aceasta a fost originea metalului corintic, care nu e nici una, nici alta, ci un amalgam din toate.

Dar permiteți-mi să vă spun că eu le prefer pe cele din sticlă; dacă nu s-ar sparge, mi le-aș dori mai mult decât pe cele din aur, dar au devenit ieftine și comune. Totuși, a existat un meșter care a reușit să facă o cupă din sticlă care nu putea fi spartă. A fost

primit de Cezar, ca să-i arate invenția. Primind-o înapoi din mâna lui Cezar a trântit-o cu putere de pământ. Cezar a tresărit, dar omul a ridicat liniștit cupa, care era lovită de parcă ar fi fost din bronz. Apoi a scos un ciocănel și a bătut vasul care și-a reluat forma. După aceasta, probabil că se considera norocos, mai ales, că Cezar l-a întrebat dacă mai știe cineva să fabrice acea sticlă. Când omul a spus că nu, Cezar a ordonat să fie decapitat, căci imediat ce secretul ar fi fost aflat, am fi ținut mai mult la un asemenea gunoi decât la aur.

Sunt ceea ce s-ar numi un cunoscător, căci am cupe mari cât ulcioarele, cam o sută, pe care se vede cum Casandra își omoară copiii și băieții zac morți, atât de bine desenați, că par vii! Am o mie de vase pe care Mummius le-a lăsat moștenire stăpânului meu, pe care e înfățișat Dedal închizând-o pe Niobe în calul troian. Am și luptele lui Hermeros și Petraites pe mai multe cupe din metal masiv. Nu mi-aș vinde cunoștiința despre aceste lucruri pentru nimic în lume.”

În mijlocul acestor istorisiri, un sclav a scăpat pe jos o cupă. Trimalchio îl privi și îi zise: „Du-te imediat și ia-ți viața, căci ești neglijent.” Sclavul imediat a căscat gura și a început să implore milă. Trimalchio însă strigă: „De ce mă enervezi, de parcă aș fi dur cu tine? Doar am grijă ca să nu mai fi vreodată neglijent!” În cele din urmă îl iertă la insistențele noastre. Sclavul începu să alerge în jurul mesei, strigând: „Apa afară, vinul înăuntru!” Eram toți pregătiți să urmărim îndemnul fericitului hoțoman, în special Agamemnon care știa foarte

bine cum să obțină încă o invitație. Dar Trimalchio, stimulat de flatările noastre, bău mai vesel ca niciodată și strigă, aproape beat: „De ce nu o rugați pe nevasta mea Fortunata să danseze? Credeți-mă, nimeni nu o egalează!” Apoi, punând ambele mâini pe frunte, începu să-l imite pe comedianul Syrus, toți cântând: „Bravo! Oh, bravissimo!” și sigur s-ar mai fi făcut de râs dacă Fortunata nu i-ar fi șoptit, probabil, că astfel de bufonerii ar fi sub demnitatea lui. Dar nimic nu era mai nesigur ca umorul său, căci a ascultat-o pe Fortunata cu mult respect și se întoarse la spectacolul său.

Dansul său a fost însă întrerupt de intrarea cronicarului său, care începu să recite solemn, ca din însemnări oficiale:

„A șaptea zi a calendelor lunii iulie: la moșia de la Cumae, proprietatea lui Trimalchio, s-au născut treizeci de băieți și patruzeci de fete; au fost duse în hangare 500.000 de banițe cu grâu; au fost înjuțați 500 de boi.

Aceiași zi: Mithridate, un sclav, a fost crucificat pentru blasfemia rostită împotriva geniului stăpânului Gaius.

Aceeași zi: au fost înapoiți în vistierie zece milioane de sesterți, deoarece nu au fost folosiți la investiții.

Aceeași zi: un foc a izbucnit la grădina lui Pompei, pornit de la casa vechilului Nasta.”

Trimalchio îl întrerupse: „Când a fost cumpărată grădina lui Pompei?” Cronicarul răspunse:

„Anul trecut; de aceea nu apare în socoteli.” Trimalchio se enervă și strigă:

„Orice proprietăți care sunt cumpărate în numele meu, dacă nu aflu de ele nimic în decurs de șase luni, nu vor mai fi trecute deloc în socoteli!”

Apoi au fost citite edictele edilului și testamentul pădurarului, în care Trimalchio era dezmoștenit, dar amintit cu cele mai mari laude. Apoi au fost citite numele diferiților aprozi, ca și vătaful, care și-a repudiat amanta, o libertă, pe care o prinsese într-o intrigă cu administratorul băilor. A mai citit și despre șamberlan, care a fost trimis la Baiae, despre un administrator pedepsit pedepsit pentru furt și despre doi rânđași de curte, a căror ceartă a fost judecată.

Dar în sfârșit au intrat acrobații. Un individ plicticos ținea scara, în timp ce un băiat cocoțat pe ea cânta și dansa, apoi sări printr-un cerc de foc, ținând o cupă de vin între dinți. Trimalchio fu singurul care a apreciat spectacolul, zicând că ei aveau o viață cu adevărat grea. Nu erau pe lume decât două lucruri care meritau văzute, acrobații și trâmbițașii, căci toate celelalte erau gunoaie. „Da! Am cumpărat și o grupă de comedieni, dar am insistat să joace Atellanes, și le-am poruncit să cânte numai cântece latinești.”

În mijlocul acestor frumoase remarci ale marelui Gaius, băiatul a căzut brusc peste gazda noastră. Sclavii strigară cu toții, ca și oaspeții, nu din cauza iubirii față de acest individ dezgustător, ci de teamă că masa s-ar putea termina prost și că vor trebui să îl plângă. Trimalchio gemu și îndoi un braț, ca și cum ar fi fost rănit. Doctorii s-au strâns imediat în jurul său, între ei Fortunata, cu părul despletit și cu

o cupă în mână, declară că era cea mai nefericită ființă de pe pământ. Băiatul deja se aruncase la picioarele noastre, implorându-ne să îi luăm apărarea.

Eram bântuit de ideea că totul va fi urmat de o întorsătură teatrală, căci scena cu bucătarul îmi rămăsese în minte. Așa că am început să privesc de jur-împrejur, ca să văd dacă nu se va deschide vreun zid pentru a face loc vreunei mașinării, ca cele de la teatru, mai ales că un sclav fusese bătut pentru că bandajase mâna rănitului cu lână albă și nu purpurie. Nu eram foarte departe de adevăr, căci Trimalchio îl eliberă pe băiat, ca nimeni să nu poată spune că un om nobil ca el fusese rănit de un sclav. Noi am lăudat generozitatea sa și am început să debităm platitudini despre fragilitatea omului. „Atunci, un astfel de accident nu trebuie lăsat să treacă fără o improvizație poetică”, fu replica lui Trimalchio, care ceru niște tăblițe și fără să-și stoarcă prea tare creierii declamă următoarele versuri:

*„Lucrurile se strică când nu ne așteptăm,
Fortuna se joacă cu viețile noastre
Să bem deci și să ne veselim cât mai putem!”*

Această epigramă deschise drumul unei discuții despre poeți și poezie și o vreme Mopsus tracul fu în centrul atenției, până ce Trimalchio îl întrebă pe Agamemnon: „Maestre, care crezi că e diferența dintre Cicero și Publilius? Eu îl consider pe primul

mai elocvent și pe al doilea mai nobil. Spre exemplu, cum s-ar putea spune mai bine decât:

*Luxul ticăloșit ne distruge țara
Pentru a vă ferici gustul mor păunii cei răsfățați
Care-și flutură aurul asirian cu mândrie,
Pentru voi se îngrașă claponi și rațe numidiene.
Chiar și buna barză e sacrificată
Prietena noastră grațioasă, dar gălăgioasă
Ea se teme de frigul iernii și primăvara ne vestește
Dar în oală ajunge să își facă cuibul.
De ce vă sunt perlele indiene atât de dragi?
Cu nestemate ale mării voi acoperiți nevasta
Ce ridică piciorul lascivă în adulter!
De ce iubiți luciul verde al smaraldului
Și focul rubinelor punice?
Onoarea și virtutea sunt nestematele adevărate.
E oare bine ca soția să poarte nimicuri brodate
Și să se arate în haine moi ca aerul?*

Oare ce este mai greu decât literatura? Cred că doar două meserii: cea de doctor și cea de zaraf. Doctorul trebuie știe ce au oamenii înăuntru și când vine febra, chiar dacă eu îi urăsc pentru că îmi tot prescriu fiertură de rață, cel ce schimbă banii trebuie, la rândul său, să poată simți arama de sub argint.

Dintre animale, boii și oile muncesc cel mai mult. Boilor le datorăm mâncarea, iar oilor hainele pe care le purtăm. Ce rușine când mâncăm berbeci și purtăm haine de lână! Albinele cred că sunt animale divine, căci scui-pă miere, deși unii zic că o aduc jos

de la Jupiter. Și de aceea și înțepă, căci nu veți găsi niciodată dulce fără amar.”

Încă le lua filosofilor pâinea de la gură când au fost împărțite bilete de loterie într-o căciulă și un sclav citea darurile care trebuiau acordate:

„Farsă de argint: fu înmănată o imitație de șuncă în care erau înfipite sticlute din respectivul metal.

Pernă pentru gât: a fost prezentat gâtul unui berbec.

Fruite interzise și insolență: câteva măciulii de mânere de sabie și o prăjină de care era agățat un măr.

Tăgăduială și turnător: un bici și un cuțit.

Haine de îmbrăcat și vestă de dimineață: o bucată de carne și o carnețel de notițe.

Canal și măsurător de picior: un iepure și un papuc

Mreană și scrisoare: un șoarece legat de o broască și o legătură de sfeclă.”

Am râs mult și tare căci mai erau alte o sută și cincizeci de astfel de păcăleli, pe care însă nu mi le mai amintesc.

Capitolul IX

Dar Ascyltos își pierdu orice control și, ridicându-și brațele începu să râdă până ce îi dădură lacrimile, ridiculizând toată ceremonia. La aceasta, libertul care era printre oaspeți, același care șezuse lângă mine, își pierdu cumpătul și strigă:

„De ce râzi, cap de oaie ce ești? Nu este pe gustul tău ospitalitatea elegantă a stăpânului? Presupun că ești un domn fin și ești obișnuit cu distracții mai de soi. L-aș fi făcut să behăie dacă eram lângă el, așa să mă ajute spiritul protector! Frumos să râzi de alții! Un vagabond de cine știe unde, un desfrânat, nici măcar de valoarea propriului său circ! Dacă m-aș ușura lângă el, nu ar ști cum să-și salveze viața! De obicei nu sar primul la cineva, dar iată că viermii cresc în carnea moale! Iată-l cum râde, ce motive are? Nu cumva tatăl său și-a cumpărat fiul? Tu ești un cavaler roman, dar eu sunt fiu de rege. De ce am servit ca sclav? Pentru că așa am hotărât! Am considerat că e mai bine să fiu cetățean roman, decât un rege tributat. Și de aceea sper să trăiesc o viață ferită de ridicolul celorlalți. Acum sunt un om printre oameni și pot să pășesc mândru. Nu datorez nici măcar un bănuț din aramă; nu am luat cu împrumut și nimeni nu m-a oprit să-mi ceară banii pe care i-aș datora. Am câteva bucăți de pământ, hrănesc douăzeci de oameni, ca să nu mai amintesc de câine. Am cumpărat libertatea amantei mele, ca nimeni să nu-și pună mâinile pe sânii ei; am plătit o mie de denari pentru asta. Am fost numit executor,

fără să fi făcut nimic pentru aceasta, iar când voi muri știu că nu voi avea motive să roșesc în mormânt de rușine.

Oare tu ești atât de ocupat că nu poți să te uiți în urma ta? Vezi păduchele de pe spatele celuiilalt, dar nu vezi căpușa de pe al tău. Ești singurul care ne găsești ridicoli. Iată stăpânul și părintele nostru, care ne iubește atât de mult! Tu, cu laptele mamei abia uscat pe buze, nu poți nici măcar să sperii o găscă! Incapabilule, grămadă de piele muiată, ești suplu, dar nu ești bun de nimic! Ești mai bogat decât alții? Atunci cinează de două ori și mănâncă dublu! Pentru că eu valorez mai mult decât câteva milioane! Mi-a cerut careva bani de două ori? Am servit timp de patruzeci de ani, dar nimeni nu știa dacă eram sclav sau om liber. Eram un tânăr pletos, abia ajuns în oraș; bazilica nici nu fusese construită. M-am străduit să-mi mulțumesc stăpânul, un om drept și demn, ale cărui unghii valorau mai mult decât tine. Am avut dușmani în casa lui, care erau oricând pregătiți să mă nenorocească, dar mulțumită firii sale bune, am reușit să înot printre stânci. Aceasta e adevărata luptă, căci să te naști domn e ușor. Și ce mai caști gura ca un vițel într-un câmp cu linte?”

La aceasta Giton, care stătea la picioarele mele, nu se mai putu abține și începu să râdă cu hohote. Când adversarul lui Asyltos l-a remarcat, și-a îndreptat ocările spre el: „Râzi și tu, ceapă creață ce ești? Sunt Saturnaliile, e deja decembrie? Când ai împlinit douăzeci de ani? Ce-ți mai coace mintea, corb de spânzurătoare? Voi avea grijă ca mânia

zeului să se abată asupra voastră, tu și stăpânul tău, care nu știe să te țină în frâu. Nu sar la voi din respect față de ceilalți liberti, căci altfel v-aș fi făcut să plătiți chiar în această clipă! Dar destul, oameni buni de nimic și fără o para chioară. Adevărat, cum e stăpânul e și sluga! Abia mă pot abține și în mod normal nu sunt un cap înfierbântat, dar odată pornit, nu mai dau doi bani nici pe propria mea mamă. Ne mai întâlnim noi pe stradă, șobolanule, ciupercă! Îl voi arunca pe stăpânul tău într-o groapă împutită, chiar dacă îl cheamă în ajutor pe însuși Jupiter Olimpianul! Voi fi ruina cârlionților tăi și ai stăpânului tău de doi bani! Ai grijă să nu îmi bag dinții în tine, ori, pe legea mea, o să râzi cu cealaltă parte a feței! Voi avea grijă ca Minerva să se prăvălească peste tine și peste stăpânul tău, care te-a învățat astfel.

Nu am învățat niciodată geometrie sau critică și astfel de prostii fără sens, dar înțelg socotelile și pot să împart până la o sută greutatea, masa sau monedele. Bine, dacă ai ceva în cap, hai să ne întrecem, noi doi. Vei vedea că tatăl tău și-a irosit banii pe tine, chiar dacă știi retorică. Deci:

*Ce sunt? Sunt lung, sunt larg:
Ghicește-mă!*

Îți pot spune ce aleargă, fără să se miște din loc sau ce crește, scăzând în continuu. Ce te tot agiți ca un șoarece într-o oală de noapte? Așa că, ori îți ții gura cu totul, ori nu te iei de cineva mai bun decât tine, căruia nu-i pasă de existența ta - sau poate

crezi că m-au impresionat inelele tale gălbui, pe care le-ai furat de la amantă? Zeii îi ajută pe cei care se ajută singuri! Să mergem la forum să împrumutăm bani! Vei vedea dacă bucata asta din fier îți aduce ceva bani. Aha, ce vedere frumoasă: o vulpe nădușită! Așa cum eu îmi doresc să mă îmbogățesc și să reușesc, așa cum unii îmi jură moartea și vor să mă spânzure, tot așa jur că vă voi goni pe deal în sus și în jos la vale, până când veți cădea lați! Ce prostovan, că nu era profesor, te-a învățat manierele? Am învățat și eu la vremea mea; stăpânul meu îmi zicea că dacă lucrurile îmi sunt în siguranță, să mă duc direct acasă și să nu stau să fiu impertinent cu bătrânii. Dar toate acestea nu sunt decât gunoi, căci se vedește că nimeni nu valorează mai mult de câțiva bănuți. Asta sunt; am propriile mele idei și mulțumesc zeului pentru ele!”

Ascyrtos se pregătea să îi dea răspunsul meritat, dar Trimalchio, vrăjit de elocința libertului, îl întrerupsese zicând: „Haideți! Lăsați certurile la o parte. Fiți mai buni, iar tu Hermeros, îndură-te de tânăr. I s-a încins sângele, așa că fii rezonabil. În astfel de lucruri, a ceda înseamnă a câștiga. Ai fost și tu cândva un tânăr răzgîiat, ai luat-o razna, nu mai ai deloc bun simț? Așa că urmează-mi sfatul și fiți veseli, în timp, să ne bucurăm de arta lui Homer.”

Imediat intră un grup de oameni înarmați, lovindu-și sulile de scuturi. Trimalchio se așează pe o pernă și în timp ce actorii începură să recite în greacă, el citi un text în latină cu o voce clară. Într-un moment de liniște ne-a spus: „Știți ce ne povestesc? Diomedea și Ganymede erau doi frați.

Sora lor era Elena din Troia. Agamemnon a răpit-o și a sacrificat o ciută zeiței Diana. Homer povestește așadar cum s-au luptat troienii cu neamurile Elenei. El și-a dat fata, Ifigenia, lui Ahile, ceea ce l-a înnebunit de furie pe Ajax, care vă va explica totul.” Cum a terminat Trimalchio, actorii au strigat și, însoțită de sclavii care țâșneau în toate direcțiile, o vițică fiartă, purtând un coif, a fost adusă înăuntru, pe un platou din argint de două sute de livre. Apoi a venit Ajax și repezindu-se la ea ca un nebun, a tăiat-o cu sabia în bucățele mici, iar carnea a fost împărțită mesenilor uimiți.

Totuși abia am avut timp să admirăm aceste surprize elegante, căci tavanul începu să tremure și toată camera vibra. Am sărit în picioare din cauza uimirii, temându-mă că vreun acrobat va cădea prin tavan. Ceilalți nu au fost mai puțin surprinși și priviră în sus, întrebându-se ce minune va mai apărea de acolo. Tavanul deschizându-se, a fost coborât un inel imens, luat probabil de la un butoi uriaș, de care erau agățate cununi din aur și recipiente cu uleiuri scumpe, pe care am fost invitați să le luăm acasă drept amintiri.

Privind înapoi la masă, am văzut un platou cu plăcinte reprezentând emblema lui Priapus, și în mijlocul lor o siluetă din cocă, purtând la piept struguri și tot felul de alte fructe. Am apucat nerăbdători aceste delicatese și în acel moment o glumă nouă ne făcu iarăși să râdem. Fiecare dintre aceste plăcinte era umplută cu sirop galben de șofran, care ne țâșni în față la cea mai ușoară atingere, udându-ne în mod neplăcut. Noi însă,

simțind că trebuie să fie ceva special legat de acest fel de mâncare ne-am ridicat în picioare strigând: „Salutare, Augustus, părinte al patriei!” Dar văzând că alții se serveau în continuare din desert, chiar după acest act de pietate, ne-am umplut de asemenea șervetele, eu printre primii, căci am considerat că nici unul dintre cadouri nu era suficient de prețios ca să i-l dau iubitului meu Giton. Între timp au intrat trei sclavi îmbrăcați în haine scurte, albe, de sport. Doi dintre ei au așezat pe masă statui ale zeilor Lari, având amulete în jurul gâturilor, în timp ce al treilea strigă, ducând o cupă cu vin: „Zeii să ne ocrotească! Zeii să ne ocrotească!” Trimalchio ne-a spus că cei trei se numeau Cerdo, Felicio și Lucrio. Apoi a fost adusă o statuie din marmură reprezentându-l pe Trimalchio și, deoarece toți au sărutat-o, ne-am rușinat să nu facem și noi la fel.

După ce ne-am urat sănătate la minte și la trup, Trimalchio s-a întors spre Niceros și spuse: „De obicei erai o companie mai plăcută; de ce ești azi atât de tăcut și de plictisit? Te rog, dacă vrei să-mi faci o favoare, povestește-mi ce ți s-a întâmplat.” Niceros, plăcut surprins de amabilitatea prietenului său, spuse: „Să nu mai câștig vreodată vreun bănuț dacă nu mă bucură, Trimalchio, să te văd atât de bine dispus. Îmi voi spune povestea, chiar dacă acești oameni educați vor râde. Lasă-i să râdă! Cu ce mă ating zâmbetele lor? Mai bine să râdă cu mine, decât de mine.” „Astfel vorbi eroul” și așa începu ciudata poveste ce urmează:

„Când mai eram încă un sclav, locuiam pe o străduță îngustă, în casa ce îi aparține azi lui Gavilla. Și, deoarece așa au vrut zeii, m-am îndrăgostit de soția hangiului Terentius; o știți cu toții pe Melissa din Tarentum, cea mai frumoasă fetișcană din câte există! Nu i-am făcut propuneri carnale, căci ea e o persoană de un soi foarte bun. Nimic din ce i-am cerut nu mi-a refuzat: dacă primea doi bănuți, mie îmi revenea unul. Tot ce puteam să pun deoparte îi dădeam ei și nu m-a păcălit niciodată. Când soțul ei a murit erau la țară am mișcat munții din loc ca să ajung la ea, căci prietenii adevărați se vădesc în vremuri de restriște.

Se întâmplase că stăpânul meu plecase la Capua, să se ocupe de nu știu ce mărunțișuri. Profitând de ocazie, l-am convins pe chiriașul nostru să mă însoțească până la a cincea piatră de hotar. Fusesse soldat și era un om foarte curajos. Am pornit la drum la primul cântat al cocoșului, cu luna încă strălucind deasupra noastră. Am ajuns la cimitir; omul rămase în urmă rătăcind printre pietrele de mormânt, în timp ce eu le număram cântând. Apoi l-am privit pe tovarășul meu de drum; acesta se dezbrăcase și își lăsase hainele la marginea drumului. Mi se făcuse inima cât un purice, căci eram speriat de moarte. Și-a udat apoi hainele și atunci s-a transformat într-un lup. Să nu credeți că glumesc, căci nu aș minți nici pentru comoara cea mai mare pe care a avut-o vreodată cineva.

Precum vă spuneam, după ce s-a transformat în lup a urlat o dată și a fugit în pădure. Mai întâi nu știam nici pe ce lume trăiesc, dar apoi am mers să îi

iau hainele, însă acestea fuseseră transformate în piatră. Dacă a fost vreodată cineva pe punctul de a muri de frică, eu eram acela! Totuși, mi-am scos sabia și o strângeam în mână la fiecare umbră care îmi apărea în față pe drum, până ce am ajuns la casa iubitei mele. Arătam ca o stafie când m-am repezit înăuntru, sufletul abia dacă-mi mai era prins de trup. Sudoarea îmi curgea pe picioare, privirea o aveam fixă și îmi pierdusem controlul aproape complet. Melissa a fost uimită de halul în care eram și minunându-se că întârzasem atâta, mi-a zis așa: «Dacă ai fi venit mai repede ai fi putut să ne ajuți, căci un lup a intrat în fermă și ne-a omorât toate vitele, la fel ca un măcelar. Totuși, deși a reușit să scape, nu ne-am făcut de răs, căci unul dintre servitori i-a străpuns gâtul cu o sulită.»

După ce am auzit acestea, nu am putut să închid un ochi și imediat ce s-a luminat de ziuă am plecat spre casa bunului nostru Gaius, ca un negustor căruia i se furase marfa. Ajungând la locul unde hainele fuseseră transformate în piatră, nu am găsit nimic altceva decât o baltă de sânge. Când am ajuns în cele din urmă acasă l-am găsit pe soldat întins în pat ca un taur rănit, iar un doctor îi bandaja gâtul. Mi-am dat seama imediat că era un vârcolac, iar după aceea nu mai puteam mânca o pâine cu el nici dacă m-ai fi omorât. Puteți să credeți ce vreți, dar, în ce mă privește, să mă pedepsească spiritul protector dacă vă mint!”

Rămăsesem perplex de uimire, până ce Trimalchio a rupt tăcerea zicând: „Depart de mine gândul de a mă îndoi de povestea ta; dacă mă

credeți, mie mi s-a făcut părul măciucă de groază, căci știu că Niceros nu este omul care să bată câmpii; este un om de încredere și nu este deloc flecar. Ei! Acum vă voi povesti și eu o poveste îngrozitoare, la fel de banală ca un măgar pe acoperiș!

Eram încă un băiat pletos când a murit favoritul stăpânului meu - o perlă, pe toți zeii! un exemplu de perfecțiune din toate punctele de vedere! În timp ce biata lui mamă îl bocea, iar noi încercam să o consolăm, deodată au apărut niște vrăjitoare care făceau un tărăboi mai mare decât o haită de câini fugind după un iepure. Pe atunci, aveam în casă pe un tip din Cappadocia, unul înalt, curajos și atât de puternic, încât putea să ridice un taur. Omul și-a scos sabia, și-a înfășurat mantia pe mâna stângă și s-a năpustit afară, străpungând-o pe una din ele. Am auzit un geamăt, dar (sunt întotdeauna atent să povestesc adevărul cât mai precis) pe vrăjitoare nu le-am văzut. Intrând înapoi, războinicul nostru se prăbuși pe un pat, cu trupul vânăt, de parcă ar fi fost biciuit, era evident fusese atins de o mână malefică. Am baricadat ușa și ne-am întors la bocetele noastre, dar mama, când a încercat să cuprindă corpul băiatului mort, nu a mai găsit decât un mănunchi de paie în locul acestuia. Nu avea nici inimă, nici organe, nici altceva, căci vrăjitoarele acelea furaseră cadavrul și lăsaseră legătura aceea de paie în locul lui. Ajungi să crezi că ziua ele sunt femei înțelepte, iar noaptea vrăjitoare ce pot să zboare. Iar viteazul nostru nu și-a mai revenit

niciodată; de fapt, după câteva zile a murit cu mințile rătăcite!”

Ascultasem cu uimire și credulitate și sărutând masa am conjurat vrăjitoarele nopții să rămână în bârlogurile lor atunci când ne vom întoarce acasă.

Și într-adevăr luminile începuseră să ardă mai puternic și întreaga cameră arăta altfel, când Trimalchio a exclamat: „Plocamus, nu ai nimic să ne povestești? Nimic care să ne distreze? Și erai așa o companie plăcută cu dialogurile tale vesele și cu cântecele comice pe care le cântai. S-au dus toate aceste lucruri savuroase, au trecut toate?” „Vai, zilele frumoase s-au dus de când m-am îmbolnăvit de gută. Dar când eram tânăr cântam până la istovire. Dansuri? Dialoguri? Glume? Nimeni nu se putea compara cu mine, poate doar Appelles.” Și, ducându-și mâna la gură, a început să scoată niște sunete groaznice, ca niște fluierături, despre care ne-a zis după aceea că era grecește.

Mai mult, Trimalchio a început să imite pe un trâmbițaș și apoi se întoarse spre favoritul său, pe care îl numea Cresus. Acesta era un tip cu ochii roșii și dinții stricați, care se juca cu o cățea mică și neagră, dezgustător de grasă. O împodobi cu o eșarfă verde, îi dădu o bucată de pâine și, pentru că animalul o refuză, i-o înfipse cu de-a sila pe gât. Asta îi aminti lui Trimalchio de ceva ce uitase să facă și ordonă să fie adus Scylax, „paznicul casei și al proprietății mele”. Imediat a fost introdus și fu adus în fața mesei un câine de pază uriaș, legat cu un lanț. Trimalchio îi aruncă o bucată de pâine, zicând „Nimeni în casa aceasta nu mă iubește mai

mult.” Băiatul fu mâniat la auzul acestei laude și își puse cățeaua jos, asmuțind-o asupra monstrului. Scylax, cum îi era felul, a lătrat de s-a zguduit camera și aproape că făcu bucați „Perla” lui Cresus. Această luptă nu se termină fără probleme, căci o lampă s-a răsturnat pe masă, spărgând toate cristalurile și împrôșcând câțiva musafiri cu ulei.

Trimalchio nu păru tulburat de pagubă; își sărută favoritul și îi spuse să-l călărească. Acesta îl încălecă și îl lovi de câteva ori peste umăr cu mâna deschisă, strigând printre râsete: „Căluț! Câte degete vezi?” După ce îngădui o vreme să joace rolul unui cal, Trimalchio ordonă să se pregătească o oală mare cu vin pentru sclavii care ne serveau, cu ordinul: „Dacă vreunul din ei nu își bea porția, să-i fie aruncată în cap! Ziua muncim, dar acum ne veselim!”

Capitolul X

Bine dispus de veselia lui, Trimalchio ceru pentru sine o cupă mare cu vin și îl întrebă cum mai petrecuse. Răspunsul veni imediat: „Aveam tot ce ne doream, în afară de bucuria companiei tale, pentru că, într-adevăr, aș fi vrut să fiu aici. Dar pe cuvântul meu că era foarte bine. Scissa a dat un novendial¹³ elegant pentru bătrânul ei sclav, pe care l-a eliberat după moartea acestuia. Și presupun că va avea niște taxe frumoase de plătit, căci se spune că omul avea o avere de cincizeci de mii. A fost plăcut, chiar dacă a trebuit să turnăm jumătate din băutura peste oasele lui.”

„Dar ce ați mâncat la cină?” întrebă Trimalchio.

„Ti-aș spune, dacă aș putea, dar memoria mea nu e tocmai prodigioasă, căci uneori uit și cum mă cheamă. Totuși, felul întâi a fost un porc cu caltaboși, garnisit cu turte de măruntaie de gâscă și sfeclă, bine gătit, și pâine neagră din făină necernută, deși mie îmi place mai mult cea albă, căci aceasta face mușchi și nu trebuie să țiip atunci când îmi fac treaba. Au urmat plăcinte reci, însoțite de un vin spaniol excelent, turnat peste mierea caldă. M-am umplut așadar cu tarte și m-am mânjit bine cu miere. Mai erau boabe de năut, lupine și nuci câte doream, și câte un măr pentru fiecare. Dar eu am luat două, uite, le am aici înfășurate într-un șervețel, căci dacă nu aduceam ceva micului meu

---

13 Un fel de parastas, la nouă zile de la deces (n.tr.).

sclav de acasă m-ar fi certat. A, da! Bine că mi-a amintit nevasta că am mai avut și carne de urs. Scintilla a mâncat din ea fără măsură și aproape că și-a vărsat mațele cu totul. Eu am mâncat aproape o livră; avea gust ca de mistreț. Eu zic că dacă ursul mănâncă oameni, de ce nu ar mânca și oamenii ursul, căci au motive mult mai bune! Ca să termin, am mai avut brânză grasă stropită cu vin, melci, unul pentru fiecare, cârnați, scoici, ficat cu ouă, napi, muștar și, permite-mi, Palamedes! o farfurie cu diverse delicatese. Măsline murate au fost de asemenea servite, într-un bol, din care unii mojici au luat chiar trei pumni plini, însă de șuncă nu s-a atins nimeni. Dar, Gaius, de ce nu este Fortunata la masă?”

„Nu o cunoști? Până ce nu va face socoteala platourilor și nu va împărți resturile sclavilor, nu îi va trece nici o picătură de apă printre buze.” Auzind acestea, Habinnas zise: „Ei, dacă nu ni se alătură, eu unul vă părăsesc” și se prefăcu că se ridică, când, la un semnal al stăpânului, toți sclavii au început să strige, de patru ori și mai mult, „Fortunata! Fortunata!” La aceste insistențe, ea a intrat, în sfârșit, îmbrăcată într-o fustă plisată, cu un cordon galben, care se vedea de sub tunica roșie, cu brățări la glezne și cu papuci brodați cu aur. După ce și-a șters mâinile de un șervet ce îl purta atârnat de gât se așeză lângă nevasta lui Habinnas, Scintilla, sărutând-o în timp ce acesta, bătând din palme, exclamă: „Chiar am plăcerea de a te vedea?”

Fortunata își scoase după un timp brățările de la mâinile ei grase și mari, arătându-le prietenei ce

privea admirativ. În cele din urmă, își scoase și plasa pentru păr și brățările de la glezne, asigurând-o pe Scintilla că erau din aurul cel mai fin. Când Trimalchio văzu acestea, porunci ca bijuteriile să îi fie aduse și strigă: „Vedeți podoabele acestei femei, așa suntem jefuiți, bieții de noi! Șase livre și jumătate, poate cu o uncie mai mult! Și totuși eu am una de zece livre, și toate sunt din aur masiv.” Pentru ca să nu se creadă că mințea, a ordonat să se aducă o balanță ca fiecare să poată cântări singur obiectele. Dar nici Scintilla nu s-a lăsat mai prejos și a scos din sân o casetă aurită pe care o numea Cutia Norocoasă. Din ea a scos o pereche de cercei pe care i-a dat Fortunatei să-i admire, zicând: „Mulțumită bunătății soțului meu, nici o femeie nu are unii mai frumoși ca aceștia.”

Habinnas însă spuse: „Nu mi-ai dat pace până nu ți-am cumpărat blestemăția aceasta. Îți spun de-a dreptul că dacă voi avea o fiică, îi voi tăia urechile! Dacă nu ar fi nici o femeie pe pământ, totul ar fi ieftin ca braga, dar trebuie să ne împăcăm cu soarta.”

Cele două femei, deși un pic atinse, au râs din toată inima și schimbară săruturi amețite de băutură, una lăudând chibzuința cu care era condusă casa, cealaltă povestind despre amanții soțului ei și despre caracterul lui risipitor. În timp ce ele erau absorbite de pălăvrăgeală, Habinnas s-a ridicat pe furiș și, apucând-o pe Fortunata de picioare, o răsturnă pe canapea. „Ah! Ah!” țipă ea în timp ce tunica îi alunecase peste genunchi. Apoi,

căzând la pieptul Scintillei, își ascunse cu batista fața roșie ca para.

Puțin timp după aceea, Trimalchio porunci să fie servit desertul; sclavii au îndepărtat toate mesele, au adus altele și au împrăștiat pe jos rumeguș de culoarea șofranului și a cinabrului și - un rafinament pe care nu îl mai văzusem - pietre strălucitoare măcinate fin. Trimalchio adăugă, după ce totul era pregătit: „Aș putea fi foarte mulțumit cu ce avem, căci aveți mese noi în fața voastră. Totuși, dacă este ceva picant la desert, să vină!” Între timp, un băiat din Alexandria care servea apă caldă, începu să imite o privighetoare, iar când stăpânul îi striga „Schimbă!” urmă altă imitație. Un sclav care stătea la picioarele lui Habinnas, cred că la cererea stăpânului, începu brusc să cânte, cu o voce ascutită: „Între timp, Eneas porni pe drumul de apă...”

Nu am auzit în toată viața mea ceva mai neplăcut: pe lângă faptul că accentuările erau greșite, iar vocea și pronunția îi erau barbare, tot intercala citate din farsele atellane, astfel încât pentru prima oară Vergiliu mi s-a părut de nesuportat. Dar imediat ce făcu o pauză, Habinnas a aplaudat cu putere, zicând: „Omul nu a avut o pregătire cum se cuvine; l-am trimis doar să vadă niște saltimbanci și așa a învățat. Rezultatul e că poate să imite pe oricine, saltimbanc sau conducător de catări. Este foarte deștept, căci are multe talente; e și cizmar, și croitor, și bucătar. Dar nu este perfect, căci e circumcis și sforăie. Nu mă deranjează că privește cruciș, că și Venus are acest mic defect. De

aceea nu îi mai tace gura, că un ochi este întotdeauna vigilent. Am dat trei sute de denari pe el.”

Aici Scintilla îl întrerupse: „Ai avut grijă să nu amintești tot ce poate să facă hoțomanul acesta. Mai este și un codoș notoriu, dar voi avea grijă să fie însemnat cu fierul cât de curând.”

Trimalchio răsă doar și spuse: „Văd că e un cappadocian adevărat, întodeauna pândind marea ocazie. Și într-adevăr, nu poți să îl acuzi, căci odată mort, nimic nu mai contează. Și tu, Scintilla, nu fi geloasă! Crede-mă că vă înțelegem pe voi, femeile. Deși mă credeam în siguranță și tot înțepam feminitatea stăpânei, soțul ei a devenit bănuitor și m-a trimis să îl reprezint la țară. Dar dacă nu povestești nimănui, vă dau o prăjitură!”

Luând tot ce se spusese despre el drept laudă, sclavul acela scoase din sân o lampă din lut și imită pe un trâmbițaș timp de jumătate de ceas, în timp ce Habinnas îl acompania strângându-și buza cu degetele. Apoi a venit în mijlocul camerei și a început să imite pe un flautist ajutându-se de o bucată de trestie, iar apoi o făcu pe conducătorul de catări, ajutându-se cu un bici și o tunică, până când Habinnas l-a chemat lângă el zicând: „Bravo, Massa, bravo! Îți voi da o pereche de cizme!”

Nu ar fi încetat prea curând acest spectacol plictisitor, dacă nu ar fi fost adus desertul: plăcinte în formă de sturzi umplute cu stafide și alune, urmate de gutui împodobite cu țepi, reprezentând arici de mare. Dar nu se termină aici, căci apăru un fel de mâncare dintr-un amestec atât de oribil, că

am fi murit mai curând decât să-l atingem. Fusesse așezat pe masă: aparent reprezenta o găscă grasă, înconjurată de pești și păsările de toate felurile. Trimalchio strigă: „Prietenii, tot ce vedeți pe acel platou este făcut din același lucru!” Cu perspicacitatea mea obișnuită i-am ghicit natura și i-am șoptit lui Agamemnon: „Eu, unul, aș fi foarte surprins dacă nu este făcut din gunoi, sau cel puțin din noroi. Când eram la Roma cu ocazia unei Saturnalii am văzut bucate imitate care semănau perfect cu asta.” Nici nu terminasem bine și Trimalchio ne spuse: „Pentru că sper să mai cresc - ca bogăție și nu ca grăsime - vă spun că bucătarul a făcut ceea ce vedeți dintr-un porc. Niciodată nu a existat un om mai valoros! Cere-i, și va face un pește din stomac, un porumbel din untură, o turturică din frunte și o găină din pulpa porcului! De aceea l-am botezat cu un nume atât de frumos și potrivit precum Daedalus. Și deoarece este un servitor atât de bun, i-am adus un cadou din Roma, un set de cuțite din oțel de Noricum¹⁴.” Porunci să fie aduse imediat și le-a examinat admirându-le; ne-a permis chiar să le încercăm tăișurile pe obraji.

Deodată doi sclavi au năvălit înăuntru; aparent tocmai se certaseră la fântână; în orice caz aveau încă ulcioare atârând pe umeri. Când Trimalchio le spuse judecata sa, nici unul din ei nu o acceptă, ci își sparseră unul altuia oala cu un băț. Rămăsesem cu gura căscată la insolența celor doi ticăloși beți,

---

14 Azi: Newmarkt în Germania (n.tr.).

dar privindu-i cu atenție am observat că printre cioburi se zăreau moluște și scoici, pe care un alt sclav le-a adunat și le-a așezat pe o farfurie. Acest rafinament a fost egalat de bucătarul ingenios care a adus melci pe un grătar micuț din argint, cântând cu o voce tremurată și enervantă.

Chiar mi-e rușine să vă povestesc ce a urmat, căci era o extravaganță nemaiauzită. Sclavi tineri cu părul lung au adus ulei într-un vas din argint și ne-au uns picioarele și gleznelor, în timp ce ședeam la masă, după ce ni le împodobiseră cu ghirlande. După aceea, un pic din acel ulei a fost turnat în cupele cu vin și în lămpi.

Pe Fortunata o cuprinsese dorul de dans, în timp ce Scintilla aplauda mai rapid chiar decât vorbea; în acest timp, Trimalchio spuse: „Vă dau voie, ție Philargus și ție Cario, campion notoriu, deși ești nou printre ai casei, să vă ocupați locurile la masă; invit-o, de asemenea, și pe prietena ta, Menophila, să vină.” Pe scurt, o mulțime de sclavi au năvălit la masă, aproape aruncându-ne de pe canapele. L-am remarcat lângă mine pe bucătarul care transformase porcul într-o rață, duhnind a pește și saramură. Dar nu se mulțumi doar cu a fi prezent, începu și să-l imite pe tragedianul Ephesus, după care l-a provocat pe stăpânul său să parieze că la următoarea cursă sclavul cel nou va câștiga.

Încântat de provocare, Trimalchio a strigat: „Da, prieteni, și sclavii sunt oameni, la fel ca noi; și ei au supt lapte de la mame ca și noi și doar împrejurările nenorocite i-au adus unde sunt. Totuși, fără să-mi fac vreo pagubă, vor bea într-o zi apă, liberi. Cu alte

cuvinte îi eliberez pe toți prin testament. Lui Philargo și amantei lui le mai las o fermă, un grup de case lui Cario, mai bine de douăzeci, un pat și cearceafuri. Am numit-o pe Fortunata moștenitoare și îi încredințez bunăvoința mea față de toți prietenii. Și vă spun asta, ca toți din casă să mă iubească ca și cum aș fi deja mort.”

Toți au început să-și exprime recunoștința față de acest stăpân generos, când Trimalchio, lăsând atitudinea glumeață la o parte, ceru o copie a testamentului pe care o citi toată între gemetele tuturor celor din casă. Apoi, întorcându-se către Habinnas, l-a întrebat: „Ce zici, prieten drag? Îmi construiești monumentul după instrucțiunile mele? Cer mai ales ca la picioarele efigiei mele să fie și căteaua mea, și ghirlande și vase cu parfum, iu toate luptele lui Petraites, ca până și după moarte să trăiesc cu ajutorul tău. Terenul trebuie să aibă o sută de picioare în lățime și două sute în lungime. Vreau să am tot felul de pomi cu fructe în jurul cenușii mele și cât mai multă viță. Într-adevăr, e o mare greșală să faci case atât de frumoase, dar să nu te gândești la cele în care vei locui mult, mult mai mult. De aceea insist, țin foarte mult la inscripția:

ACEST MONUMENT NU REVINE URMAȘILOR

M-am îngrijit în testament ca rămășițele mele să nu fie deranjate. Voi lăsa în sarcina unuia dintre liberti să îngrijească monumentul, ca nu cumva tot felul de vagabonzi să se repeadă și să-l murdărească. Vă rog să fie gravate niște corăbii cu toate pânzele

ridicate și eu în tribună, în roba mea de senator, cu cinci inele din aur la mână, vărsând bani peste public, căci țin minte ca am dat un banchet la care s-au împărțit doi denari la fiecare. Și, dacă ești de acord, va fi reprezentată și o sală de ospete cu oameni distrându-se. La dreapta mea pune-o pe nevasta mea Fortunata ținând un porumbel și în lesă o cățea; de asemenea să apară și micul meu favorit și niște amfore mari sigilate ca să nu se scurgă vinul. Mai poți grava și o urnă spartă și un băiat plângând deasupra ei. De asemenea să fie și un ceas în mijloc, astfel încât oricine vrea să se uite la cât e ora să îmi citească numele vrând-nevrând. Cât despre epitaf, privește și spune-mi dacă crezi că e suficient de bun:

AICI ZACE
C. POMPEIUS TRIMALCHIO
AL DOILEA MECENA
A FOST NUMIT EXECUTOR
ÎN ABSENȚA SA.
PUTEĂ SĂ FIE MEMBRU
AL ORICĂREI DECURII DIN ROMA
DAR A REFUZAT.
PIOS, CURAJOS, ONORABIL
S-a RIDICAT FĂRĂ A AVEA STUDII
A LĂSAT MILIOANE URMAȘILOR.
Du-te ȘI FĂ LA FEL!”

După ce a terminat de citit documentul, Trimalchio începu să plângă. Fortunata plânse și ea, la fel și Habinnas; la fel și servitorii; de fapt, toți

sclavii umpleau sala cu bocete, de parcă ar fi fost la înmormântare. Începusem chiar și eu să plâng, când Trimalchio a reluat: „Ei, precum știm, toți vom muri, așa că să ne bucurăm cât mai mult de viață. Dacă tot vă văd atât de veseli, să mergem la baie. Vă garantez că nu va fi mai rău, căci e deja încinsă ca un cuptor.”

„Așa! Așa! Să facem din două zile una singură; nimic nu mi-ar face mai multă plăcere” strigă Habinnas, sărind în picioare, desculț cum era, și îl urmă bătând din palme pe Trimalchio care deschidea drumul.

Eu m-am întors către Ascylos și i-am zis „Ce crezi, Ascylos? Eu unul, doar dacă m-aș uita la o baie, cred că aș cădea mort.”

„Să încuviințăm și când ei se îndreaptă spre baie, să ne furișăm de acolo.”

După ce ne-am înțeles, Giton ne conduse printre coloane și am ajuns la ușa casei unde câinele de pază ne-a întâmpinat cu un lătrat atât de furios, că Ascylos a căzut speriat de moarte într-un bazin. Afumat cum eram și deja speriat de câinele pictat, am căzut și eu înăuntru, în timp ce îl ajutam să iasă. Totuși, un servitor ne-a scăpat, liniștind câinele și trăgându-ne la mal. Giton a descoperit o cale ingenioasă de a potoli animalul aruncându-i dihaniei lătrătoare tot ce-i dădusem lui în timpul cinei, câinele fiind astfel liniștit și atent la mâncare. Dar atunci când uzi și tremurând de frig l-am rugat pe sclav să ne lase să ieșim, acesta ne-a răspuns: „Greșiți mult, căci nici un oaspete nu iese pe ușa pe care a intrat.”

Deci ce puteam nenorociții de noi să facem, prizonieri în labirint și singura scăpare fiind baia? Am luat așadar taurul de coarne și l-am rugat pe sclav să ne arate drumul spre baie. Ajunși acolo, Giton ne luă hainele să le usuce sub portic, în timp ce noi am intrat înăuntru. Era o sală îngustă, mai curând un bazin pentru răcorire, în mijlocul căreia stătea Trimalchio. Nici aici nu și-a lăsat deoparte laudăroșeniile, declarând că era foarte fericit să scape de mulțime și că baia se ridica unde fusese odinioară o brutărie. Apoi, deoarece simțea că obosise, s-a așezat și tentat de rezonanța camerei și-a ridicat fața cherchelită către boltă și a început să asasineze un cântec al lui Menecrates, după cum ne-au spus cei ce erau suficient de aproape să distingă cuvintele.

Ceilalți au început să alerge de jur-împrejur ținându-se de mâini, râzând și strigând tare. Alții încercau să apuce cu gura inele de pe jos, cu mâinile la spate în genunchi sau se aplecau să-și sărute degetele de la picioare. În timp ce ei erau absorbiți de aceste distracții noi, ne-am dus la baia care era încălzită pentru Trimalchio.

După ce am împrăștiat astfel aburii vinului, am fost conduși într-o altă sală de mese, unde Fortunata pregătise și ea un banchet elegant. Am remarcat mai ales lămpile cu statui micuțe din bronz ale unor pescari, mesele placate cu argint, cupele suflate cu aur și vinul turnat sub ochii noștri din burduf.

Trimalchio spuse: „Vedeți, prieteni, un sclav de-al meu s-a bărbierit azi pentru prima oară, un

băiat atent, econom, care nu mi-a greșit niciodată. Să ne veselim așadar până ce răsare soarele.” Exact în acel moment s-a auzit un cocoș. Trimalchio, neliniștit de această întâmplare, a ordonat să fie vărsat vin pe sub masă și peste lămpi. Mai mult, a luat un inel de la mâna stângă și l-a pus la dreapta, zicând: „Nu degeaba și-a strigat cocoșul avertismentul; va lua ceva foc sau cineva va muri pe aici, pe lângă noi. Cine mi-l va aduce pe acel vestitor al nenorocirii va fi răsplătit.” Imediat ce rosti aceste cuvinte i-a fost prezentat un cocoș adus probabil din apropiere, pe care Trimalchio porunci să fie omorât pe loc și pus la fiert. A fost tăiat de același bucătar care mai înainte pregătise păsări și pești dintr-un porc și aruncat în oală, în timp ce Fortunata măcina piper într-o rășniță mică din lemn.

După aceasta, Trimalchio se întoarse către servitori, spunând: „Nu ați cinat? Plecați acum și lăsați schimbul să vă ia locul.” Un al doilea grup de servitori își făcu apariția; cei care ieșeau, strigau: „Cu bine, Gaius!”, iar cei care intrau: „Salutare, Gaius!” În acest moment veselie noastră a fost pentru prima oară tulburată, căci un băiat frumușel intrase cu servitorii, iar Trimalchio l-a apucat și a început să îl sărute. Fortunata, pentru a-și apăra drepturile „juste și legale” (după cum s-a exprimat) a început să-și ocărească soțul, numindu-l urâciune și rușine care nu putea putea să își înfrâneze pasiunile dezgustătoare, terminând cu apelativul „câine!” Trimalchio, la rândul său, a fost atât de mâniat că i-a aruncat soției o cupă cu vin în față. Fortunata a țipat de parcă i-ar fi scos ochiul și își duse mâinile

tremurânde la obraz. Scintilla era la fel de speriată și o adăposti pe prietena ei la sân. În același moment, cineva slugarnic îi aruncă femeii o cană cu apă rece în față, la care ea se prăbuși gemând și plângând.

Dar Trimalchio a continuat: „Cum! Spurcăciunea n-are memorie? Nu am luat-o eu din târgul de sclavi și am eliberat-o, făcând-o astfel egală cu toți oamenii? Dar iată, ea se umflă în pene ca broasca din fabulă; acum este prea mândră să-și scuipe singură în sân, cap-sec! Dacă te-ai născut într-un bordei, nu visa la un palat! Așa cum sper să prosper, voi avea grijă ca acestei Cassandre să i se bage mințile în cap. Ce! Când nu ai fi dat doi bani pe mine, puteam să mă însor și să obțin astfel milioane. Știți că e așa. Agatho, parfumerul doamnei care locuia lângă noi m-a tras într-o zi deo parte și mi-a zis: «Îți dau un sfat: nu-ți lăsa familia să sfârșească odată cu tine!» Dar singur mi-am bătut cuie în cap, căci din cauza bunătății mele nu am vrut să par nestatornic. Dar te voi face să îți dorești să mă dezgropi din nou cu unghiile de la mâini! Și ca să îți arăt cât rău ți-ai putut face, Habinnas, îți interzic să-i pui statuia pe mormântul meu, ca să nu am parte de certuri atunci când voi fi murit. Și o să îți arăt că pot să-ți fac și necazuri: nu voi permite nici măcar să îmi sărute cadavrul!”

După ce Trimalchio a tunat și a fulgerat astfel, Habinnas l-a rugat să uite și să ierte: „Toți facem uneori greșeli, căci oameni suntem, nu zei!” Scintilla a implorat cu lacrimi în ochi, pe spiritul ei protector, pe care îl numea Gaius, să îl liniștească. Trimalchio

nu își mai putea ține lacrimile și a strigat: „Cum îți dorești, Habinnas, să te bucuri de mica ta avere, poți să mă scuipi în față dacă am făcut ceva greșit. L-am sărutat pe băiat nu pentru că e frumușel, dar pentru că e isteț și cumpănit. Îți spun că poate să recite zece poezii și să citească o carte la prima vedere. Din banii de buzunar și-a cumpărat un costum tragic, pe lângă un fotoliu și o pereche de cupe. Nu merită oare să fie ca un măr în ochii mei? Dar nu, Fortunata nu o acceptă! Îți face plăcere, nu-i așa, târfă beată? Te avertizez, bucură-te de ceea ce ai, femeie hrăpăreață, și nu mă enerva, scumpo, sau vei vedea cum sunt când îmi pierd cumpătul! Mă știți: când m-am decis sunt dur ca un cui!

Oricum, prieteni, distrați-vă! Am fost odată ca voi, dar prin propriile eforturi am ajuns cum mă vedeți. Dibăcia îl face pe om, restul e doar gunoi. «Cumpără ieftin, vinde scump», acesta sunt eu; unii vor povesti ceva despre mine, alții altceva, dar eu am reușit în viață! Cel! Încă mai plângi, purcea grohăitoare? Fii atentă ce îți spun, îți voi da motive să plângi. Dar cum ziceam, cumpătarea m-a adus unde sunt! Când am venit din Asia nu eram mai înalt decât sfeșnicul acesta! Cu el mă măsuram să văd cât am crescut și ca să-mi crească mai repede barba, mă ungeam pe față cu ulei de lampă. Paisprezece ani am fost bucuria stăpânului meu și nu este nimic rușinos în a face tot ce îți cere. Am mulțumit-o și pe stăpâna mea; știți ce vreau să spun, așa că nu zic mai multe, că nu sunt lăudăros.

În cele din urmă, ce am făcut a fost pe placul zeilor, m-am văzut rege în castel și puteam să îl joc

pe stăpânul meu pe degete. Pe scurt, m-a numit moștenitor, alături de împărat, și am avut o avere demnă de un senator. Dar niciodată nu te mulțumești cu ce ai. Am vrut să fiu rege al negustorilor. Și, ca să nu pierd vremea, am construit cinci corăbii, le-am încărcat cu vin, care valora pe atunci greutatea sa în aur, și le-am trimis la Roma. Și, dacă mă credeți, toate s-au scufundat! Într-o singură zi Neptun mi-a înghițit treizeci de milioane. Credeți că am renunțat? Nici vorbă, pierderea mi-a mărit apetitul. Am construit mai multe corăbii, mai mari și mai bune, și toți și-au dat seama ce om curajos sunt. Nu riști, nu câștigi, precum știți; iar o navă mare e un mare risc. Le-am încărcat din nou cu vin, șuncă, parfumuri și sclavi. Fortunata mi-a fost o nevastă bună atunci; și-a vândut toate hainele și toate bijuteriile și mi-a pus o sută de monede din aur în mâini, care s-au dovedit a fi fermentul micii mele proprietăți. Un lucru se face atunci când vor zeii, căci un drum mi-a adus un câștig de zece milioane. Am cumpărat imediat fermele ce fuseseră ale stăpânului meu, am înălțat o casă și am cumpărat vite ca să pot să vând din nou. Tot ce atingeam creștea ca un fagure. Când am descoperit că aveam un câștig la fel de mare ca toate taxele strânse din țara în care m-am născut, m-am oprit; nu am mai făcut negoț, dar am început să împrumut bani libertților mei. Mai mult, când mă hotărâsem deja să abandonez comerțul, un astrolog m-a sfătuit și el să fac acest lucru; era un grec care s-a întâmplat să vină la noi în oraș. Serapa se numea și știa toate secretele zeilor. Mi-a zis lucruri de care

uitasem complet, explicându-mi-le de-a fir-a-păr; știa tot despre mine, putea să-mi spună și ce mâncasem cu o seară înainte. Ai fi zis că a trăit toata viața lângă mine.

Acum spune-mi, Habinnas, căci cred că erai și tu de față, nu a zis «Ți-ai folosit bogăția și ți-ai pus amanta peste tine. Nu ai noroc la prieteni. Nimeni nu îți e recunoscător. Ai moșii mari. Încălzești o viperă la sân» și, de ce să nu o spun, am păstrat-o lângă mine treizeci de ani, patru luni și două zile. Și voi mai avea și alte comori, căci asta e soarta care mi-a fost rezervată. Dacă o să-mi pot extinde moșiile până la Apulia, voi putea spune că am reușit destul de bine în viață. Între timp, cu ajutorul lui Mercur, am construit această casă. Vă amintiți că era un bordei, iar acum este mare cât un templu. Are patru săli de mese, douăzeci de dormitoare, două portice din marmură, mai multe depozite la etaj, camera unde dorm, ca și dormitorul acestei vipere și o excelentă gheretă pentru portar. În acest timp, camerele de oaspeți pot să găzduiască multă lume. De fapt, când Scaurus trece prin aceste locuri, aici se oprește, chiar dacă are o casă pe țărmul mării. Da! Și mai sunt multe alte lucruri frumoase pe care vi le voi arăta eu însumi. Dacă ai un bănuț, fă cât mai multe cu el și învață din toate câte ceva. Astfel, servitorul umil care odinioară era ca o broască râioasă, acum e un prinț.

Între timp, Stichus, adu stofa în care voi fi îngropat, și uleiurile și ceva din vinul cu care îmi vor fi clătite oasele.”

Fără să întârzie o clipă, Stichus a adus un giulgiu alb și toga de magistrat. Am fost rugați să ne convingem dacă nu era lâna cea mai bună. Apoi, stăpânul a adăugat, râzând: „Ai grijă ca nu cumva moliile și șoarecii să ajungă la ele, căci altfel va trebui să mă ardeți de viu. Vreau să fiu îngropat în toată gloria, ca toți oamenii să poată invoca pentru mine binecuvântarea zeilor.” Imediat a deschis un vas cu ulei de nard și după ce am fost cu toții unși cu el, ne-a zis: „Sper să vă aducă tot atât de multă plăcere când voi fi mort, ca acum, când încă sunt în viață.” Apoi porunci să fie umplute cupele cu vin, zicând „Imaginați-vă că sunteți la banchetul meu funerar.”

Totul deveni într-adevăr grețos când Trimalchio, deja dezgustător de beat, a cerut să fie adus un grup de trâmbițași și, întinzându-se pe un pat, peste niște perne, le spuse: „Imaginați-vă că aș fi murit; cântați ceva frumos.” Ei au atacat atunci tare un marș funerar; mai ales unul dintre ei, cel mai conștiincios, a făcut un asemenea vacarm, că a ridicat tot cartierul în picioare. Un soldat al gărzii de noapte, crezând că arde casa lui Trimalchio, s-a repezit înăuntru cu apă și topoare stârnind confuzia ce se petrece, de obicei, cu aceste ocazii. Noi am profitat de șansa oferită și, pocnind din degete în fața lui Agamemnon, ne-am repezit afară de parcă am fi încercat să fugim de la un incendiu adevărat.

Capitolul XI

Nu am avut nici o torță care să ne conducă pașii, iar ora târzie și liniștea ce domnea ne dădeau puține speranțe că vom găsi lumină la eventualii trecători. La acestea se adăuga și starea noastră de beție, ca și faptul că nu cunoșteam deloc orașelul, care te zăpăcea și ziua. După ce ne-am târât un ceas încheiat picioarele sângerânde prin tot soiul de pietre și bolovani, am fost salvați de ingeniozitatea lui Giton. Acesta, temându-se să nu se rătăcească, chiar și ziua, a însemnat cu cretă toți stâlpii și parii de pe drumul spre casă. Linile pe care le-a tras puteau fi văzute și noaptea, dar deși am reușit să ajungem la hanul nostru, bătrâna se ghiftuise împreună cu oaspeții ei că puteai să dai foc casei fără să-și dea seama. Ne-am fi petrecut noaptea în pragul ușii dacă nu ar fi venit un comisionar al lui Trimalchio însoțind zece care. Fără să le oprească, acesta a forțat ușa și apoi și-a văzut de drum.

Urcând la mine în cameră m-am culcat cu scumpul meu băiat și, deoarece ardeam de dorință după un asemenea festin, m-am dedicat trup și suflet bucuriilor iubirii.

*O, ce noapte a fost! Ce moale patul,
Și zei! Cât de des ni s-au întâlnit
Buzele de foc în extazul înrobitor,
Și ne împărtășeam sufletele cu fiecare sărut.
Grijilor trecătoare le spun adio,
Ce bine e să mor în brațele tale!*

Dar mulțumirea mea a venit prea repede, căci imediat ce mâinile mi-au slăbit de pe trupul lui Giton, Ascylos, acest veșnic aducător de nenoroc, a luat băiatul și l-a dus la el în pat; acolo s-a dedat la lascivități cu favoritul altuia, nu a observat greșeala sau nu a vrut să o observe. Apoi s-a culcat, cuprins într-o îmbrățișare pe care nu o merita, ignorând orice drept uman. Așa că atunci când m-am trezit și am descoperit că patul îmi fusese jefuit de desfătări, jur pe ce au iubiții mai sfânt că voiam să-i străpung pe amândoi cu sabia acolo unde zăceau, făcându-le somnul veșnic. Dar urmând un gând mai înțelept l-am trezit pe Giton cu o lovitură și, cu o expresie severă, i-am zis lui Ascylos: „Mi-ai înșelat încrederea cu purtarea ta mișelească și ai păcătuțit împotriva prieteniei noastre; ia-ți lucrurile cât poți de repede și găsește-ți alt loc pentru mizeriile tale.”

Nu s-a opus, dar, după ce am împărțit foarte, foarte exact ce aveam, a zis: „Acum să împărțim băiatul!” Credeam că este vreo glumă de rămas bun, dar l-am văzut trăgându-și sabia cu o privire ucigașă: „Niciodată nu te vei bucura de această pradă de care vrei să profiți atât de egoist. Am fost respins cu dispreț, dar îmi voi lua partea, chiar dacă mi-o voi tăia cu această sabie.” Am luat și eu poziția de luptă, cu tunica înfășurată în jurul mâinii.

Tremurând nefericit la vederea furiei noastre, băiatul a căzut în genunchi și ne-a implorat să nu repetăm într-o tavernă mizerabilă tragedia celor doi frați tebani și nici să pătăm prietenia noastră nobilă cu sânge. „Dar dacă trebuie luată o viață de om, iată, aici e gâtul meu, aici să loviți și aici să vă îngropați

cearta. Eu am pângărit sfânta legătură a prieteniei, eu trebuie să mor.”

La aceste rugăminți am ridicat săbiile, dar Ascylos zise: „Voi încheia eu disputa. Să urmeze băiatul pe cine vrea el și să fie liber să își aleagă singur prietenul.”

În ce mă privea, eram convins că lunga mea relație cu băiatul îl legase de mine cu legături puternice ca cele de sânge. Nu m-am temut deloc și am acceptat imediat propunerea. Dar imediat ce am pronunțat cuvintele, fără să ezite și foarte sigur, Giton sări și spuse că îl alege pe Ascylos.

Trăznit de decizie, m-am aruncat pe pat și disperarea m-ar fi împins cu siguranță la violență dacă nu i-aș fi recunoscut în silă victoria adversarului meu. Ascylos a plecat în triumf cu premiul său, abandonându-mă într-un loc străin pe mine, care i-am fost partener în toate escapadele.

*Prietenia e doar un cuvânt, preferințele se schimbă
Amicii urmăresc doar propriile foloase.
Când Fortuna e cu noi avem prieteni adevărați,
Dar când ea ezită, adio gașcă veselă!
Așa pe scenă cineva joacă rolul tatălui
Al fiului altul, sau cu măiestrie al bogatului;
Dar când piesa se termină, comici sau triști
Toți își aruncă măștile și li se vede chipul.*

Totuși, nu aveam timp să mă abandonez în brațele tristeții. Temându-mă ca nu cumva Menelaus să mă găsească singur la han și să pună cireașa pe tortul nenorocirii mele, mi-am strâns

lucrurile și m-am dus îndurerat să-mi găsesc o cameră la malul mării. Închizându-mă trei zile cu singurătatea și umilința mea bântuindu-mi mintea, mă băteam cu pumnii în cap, gemând și strigând: „De ce nu m-a înghițit pământul? Sau marea, care îl îneacă pe marinarul nevinovat? După ce am fugit din fața legii, am scăpat de execuție, mi-am omorât gazda, am dat atâtea dovezi de curaj ca să rămân aici zăcând ca un cerșetor, singur, abandonat într-un han în acest oraș grecesc mizerabil? Și cine mi-a adus nenorocirea? Un mucos plin de toate dorințele, care și-a vândut favorurile celui care a oferit mai mult și care a fost vândut ca o fată, deși se știa că este băiat. Și celălalt? Unul care în ziua pubertății s-a înveșmântat în haine de femeie în loc să ia toga bărbătească? El a fost hărăzit să-și schimbe sexul încă din pântecul mamei și a fost târfă pentru o baracă întreagă de sclavi! M-a înșelat și după ce și-a schimbat obiectul plăcerii și-a abandonat prietenul și, ca o prostituată ordinară, a batjocorit totul într-o noapte. Acum iubiții zac, probabil, îmbrățișați, osteniți după eforturi și își bat joc de singurătatea mea. Dar nu vor scăpa nepedepsiți! Sunt bărbat și cetățean roman și voi spăla cu sângele lor vinovat nedreptatea făcută!”

Zicând acestea, mi-am prins sabia și ca nu cumva intențiile mele războinice să fie împiedicate de slăbiciunea trupului mi-am refăcut foțele cu o masă îmbelșugată. Am pornit apoi și am început să bântui ca un nebun pe toate colonadele publice. Cum vagabondam astfel, cu o privire feroce prevestind sânge și măcel, apucând, din când în

când, mânerul armei căreia îi încredințasem răzbunarea, un soldat m-a observat - poate era într-adevăr soldat, sau poate vreun tâlhar ordinar. „Tu, camarade, din ce legiune ești, și care e numele centurionului tău?” Am răspuns fără să ezit, dar el a replicat: „Hai, întotdeauna se plimbă cei din legiunea voastră în haine grecești?” Și, deoarece agitația mea era grăitoare, mi-a ordonat să-i las arma și să am grijă să nu intru în bucluc. Astfel, jefuit și lipsit de mijlocul de a mă răzbuna, am refăcut drumul către han, în timp ce hotărârea mi se topea, începeam să fiu recunoscător tâlharului pentru că m-a oprit atât de curajos. Nu merită să folosești armele, căci Fortuna are propriile ei mijloace de a aranja lucrurile.

Între timp, cu greu am trecut peste dorința mea de răzbunare și jumătate din noapte am petrecut-o frământându-mă. Cu speranța de a-mi înșela tristețea și de a uita totul, m-am trezit de dimineață și am vizitat toate colonadele, oprindu-mă în cele din urmă la o galerie unde am admirat picturi în stiluri diferite. Acolo, opera lui Zeuxis era încă neatinsă de trecerea anilor și am admirat nu fără venerație picturile lui Protogenes care mai că egalau natura însăși. Apoi am privit reverențios operele lui Apelles, pe care grecii le numesc monocromatice, în care figurile erau atât de precis și delicat conturate, că aveai senzația că vezi sufletul însuși desenat. Iată vulturul care se ridica spre ceruri cu Ganymede în gheare. Acolo era blondul Hylas zbătându-se în îmbrățișarea Naiadei. O alta îl arăta pe Apollo

blestemându-și mâna criminală și acoperind lira sfărâmată cu zambile abia răsărite.

Înconjurat de imaginile acestor iubiți cunoscuți am zis, de parcă aș fi fost singur: „Iubirea, se pare, îi atinge și pe zei. Jupiter nu a găsit pe nimeni pe măsura pasiunilor sale în Olimp, la el acasă, dar deși s-a abandonat amorului pământesc, nu a făcut nici un rău inimii care îi era credincioasă. Nimfa lui Hylas și-ar fi liniștit ardoarea dacă ar fi știut că Hercule venea să o muștruluiască pentru pasiunea ei. Apollo își amintea de favoritul său printr-o floare¹⁵. Toți acești amanți au obținut ce voiau fără ca cineva să li se opună. Dar eu am ținut la piept pe un prieten viclean care este mai crud ca Lycurgus.”

Dar iată că, în timp ce mă tânguiam Cerului apăru un om bătrân și cărunt cu o figură roasă de griji, care promitea ceva misterios și ieșit din comun. Haina lui nu era deloc impunătoare, arătând că era un om al literelor, din aceia atât de disprețuiți de bogați. Omul s-a apropiat de mine, zicând: „Domnule, eu sunt poet și nu mă îndoiesc de geniul altuia chiar dacă cununile sunt deseori acordate pe nedrept unora care nu le merită. «Atunci de ce ești așa de sărăcăcios îmbrăcat?» vei întreba. Tocmai pentru că sunt un geniu și când l-a îmbogățit arta pe artist?

Negustorul câștigă averi cu corăbiile sale,

---

¹⁵ Hyacinthus, iubit de Apollo, a fost imortalizat în zambilă (n.tr.).

*Soldatul curajos își câștigă prada în război,
Sycophantul zace în purpură tyriană,
Adulterinul îl întrece pe Cresus.
Doar învățatul în zdrențe-mbrăcat
Invocă în van Muzele indifferente.*

Nu e nici o îndoială, căci dacă cineva zice că se opune oricărui viciu și pornește curajos pe drumul virtuții, imediat principiile sale diferite îl fac neplăcut în ochii celorlalți, căci cine ar fi de acord cu obiceiuri atât de deosebite de ale sale? Apoi oamenii care nu fac altceva decât să strângă bani nu pot suferi ca altul să aibă un crez mai nobil decât al lor. Așa că-i mănjesc pe toți iubitorii de literatură cum pot, pentru a-i pune acolo unde le e locul - sub pungile cu bani.”

„Nu pot să înțeleg de ce sărăcia e sora talentului” am spus, oftând.

„Faci bine că-i plângi pe oamenii de litere”, a zis bătrânul.

„Nu”, am răspuns, „nu de aceea am oftat, am un motiv mult mai greu pentru tristețea mea” și imediat, urmând obiceiul oamenilor de a turna propriile dureri în urechile celorlalți, i-am povestit de toate nenorocirile mele, insistând asupra perfidiei lui Ascylos și terminând cu un alt oftat: „Dacă dușmanul meu, cauza nenorocirii mele de acum, ar fi avut vreo urmă de bun simț! Dar nu, căci este un păcătos înveterat, mai îndrăzneț și mai viclean decât cel mai josnic codoș.”

Mulțumit de faptul că mă arătasem atât de deschis, bătrânul a încercat să mă consoleze și, ca

să-mi alunge gândurile melancolice, mi-a povestit o aventură pe care o avusese el însuși.

„Când eram plecat în Asia ca un ofițer în suita Quaestorului, am rămas la o familie în Pergamus. Era plăcut căci camera era elegantă iar băiatul gazdei era foarte drăguț. Ca stăpânul casei să nu afle că eram un seducător, m-am gândit să protestez tare și indignat de fiecare dată când, la masă, se vorbea despre coruperea băieților. Ajunsesem să fiu privit ca un mare filosof și moralist auster, mai ales de către mamă. Destul de repede am ajuns să îl duc pe băiat la antrenamente, i-am condus studiile, i-am corectat purtarea și aveam grijă ca nici un destrăbălat să nu fie în preajma lui.

S-a întâmplat odată că dormeam în sala de mese, școala terminându-se mai repede că era sărbătoare. Din cauza distracțiilor ne-am lenevit și nu ne-am mai retras în dormitor. Cam pe la miezul nopții, am remarcat că era treaz și am șoptit o rugăciune timidă: «Venus, dacă pot să îl sărut pe băiat fără să își dea seama, îi voi dăruia o pereche de porumbei.» Auzind care era răsplata, băiatul începu imediat să sforăie, așa că m-am apropiat de el și l-am sărutat de două-trei ori. Mulțumit de început, m-am trezit de dimineață și mi-am îndeplinit jurământul aducându-i băiatului o pereche scumpă de porumbei.

Următoarea noapte mi s-a ivit din nou ocazia și mi-am schimbat cererea: «Dacă aș putea pune mâna pe el fără să simtă, i-aș da o pereche de cocoși de luptă din cei mai buni.» La aceasta băiatul s-a cuibărit singur lângă mine și cred că se temea, mai

curând, ca nu cumva să adorm la loc. S-a convins că nu era cazul și mi-am satisfăcut copios dorințele cu trupul său frumos, dar m-am oprit înainte de extazul suprem. Apoi ziua i-am dat cadoul promis.

Imediat ce noaptea mi-a permis să încerc din nou, m-am furișat lângă hoțoman, care era treaz și mă aștepta; am șoptit: «Dacă, zei nemuritori, aș putea să îmi satisfac cu acest drag băiat iubirea, pentru o astfel de fericire îi voi da mâine un cal asturian din Macedonia, cel mai bun care poate fi cumpărat cu bani, dar cu condiția să nu simtă durerea.» Niciodată nu a dormit mai adânc! I-am apucat pieptul alb și plinuț, apoi l-am sărutat pe gură și mi-am îndeplinit ardoarea cu o fericire supremă. De dimineață a stat liniștit în cameră, așteptându-și cadoul ca de obicei. Ei, dar știi la fel de bine ca și mine că e mai ușor să cumperi cocoși și porumbei, decât un asturian. Pe lângă asta mă temeam că un cadou atât de scump ar trezi bănuilei. După ce m-am plimbat cam o oră, m-am întors și i-am dat băiatului un sărut și nimic mai mult. S-a uitat la mine mirat și m-a întrebat: «Vă rog, domnule, unde mi-e asturianul?»

«E greu», i-am răspuns «să găsești unul suficient de bun. Va trebui să aștepți câteva zile ca să îmi împlinesc jurământul»

Băiatul era destul de isteț ca să-și dea seama ce se ascundea în spatele răspunsului meu și supărarea îi era trădată de privirea indignată.

Chiar dacă nu mai avea încredere în mine închizându-se astfel o poartă pe care o deschiseseam cu o grijă atât de mare, am mai atacat o dată. După

ce au trecut câteva zile, într-o noapte, când mi s-a ivit din nou ocazia, imediat ce l-am auzit pe tată sforăind, am început să îl rog pe băiat să fim din nou prieteni, adăugând toate argumentele pe care mi le putea sugera dorința mea arzătoare. Dar era supărat și zicea: «Culcă-te, sau îl trezesc pe tata.» Dar nu e nimic care să se poată opune unui om îndrăzneț. Încă mai repeta: «Îl trezesc pe tata» când m-am furișat în patul lui și m-am bucurat de el în ciuda faptului că a rezistat, dar nu foarte hotărât. Probabil că a găsit și el plăcute obiceiurile mele, căci după ce s-a plâns îndelung că l-am înșelat și că a răs toată școala de el când se lăudase că are un prieten bogat, mi-a șoptit: «Dar chiar și așa nu voi fi rău cu tine; dacă vrei, poți să o faci din nou.»

Și uitând de toate, după ce m-am împăcat cu el m-am culcat în brațele sale. Dar el nu era mulțumit cu o singură dată, fiind deja copt pentru iubire și exact la vârsta fericirii pasive. Așa că m-a trezit și mi-a zis: «Orice vrei, nu?» Nu am fost dispus să îi refuz oferta. Așa că l-am muncit cât de bine am putut, după ce am găfăit și transpirat din belșug. I-am dat ce voia și am adormit apoi imediat, extenuat. După nici o oră a început să mă ciupească, zicând: «Ei, de ce nu muncim?» Deja enervat de a fi deranjat, m-am enervat și i-am răspuns cu propriile sale cuvinte: «Culcă-te sau îl trezesc pe tatăl tău!»,

Bine dispus de povestea sa, l-am întrebat pe bătrân, care era mai bine informat decât mine, despre vechimea și subiectul picturilor care mă uimiseră. În același timp l-am întrebat și care era motivul inerției din ziua de azi și a decadenței celor

mai nobile arte, printre ele și pictura, care acum nu mai arăta nici o urmă a măiestriei de odinioară.

„Lăcomia a adus schimbarea. În zilele de demult, când valoarea era apreciată, artele libere înfloriseră și singura grijă a oamenilor era ca nici o invenție de care ar putea beneficia urmașii să nu rămână nefructificată. De aceea, Democrit a extras seva tuturor ierburilor și a experimentat întreaga sa viață pentru ca virtuțile nici unei plante sau mineral să nu rămână neștiute. Tot astfel, Eudoxus a îmbătrânit pe vârful unui munte observând cerul și stelele, iar Chrysippus și-a clătit creierii de trei ori cu spânz, pentru a-și stimula inteligența. Dar sculptorii! Lysippus era atât de absorbit modelând o singură statuie, că a murit uitând să mănânce, iar Myron care aproape că a reușit să reprezinte chiar sufletele animalelor și ale oamenilor în bronz, a murit sărac și fără moștenitori.

Dar noi, absorbiți de vin și de femei, nu avem înțelepciunea de a aprecia artele deja descoperite; criticăm antichitatea și ne devotăm energiile pentru a descoperi greșelile vechilor maeștri. Ce s-a întâmplat cu dialectica? Cu astronomia? Cu bogatul regat al filosofiei? Cine mai intră azi într-un templu și oferă sacrificii pentru a-și desăvârși elocința sau a descoperi fântâna înțelepciunii? Nu se mai roagă pentru o minte și un corp sănătos; înainte de a da ofrandele, promit altele mai însemnate dacă apucă să-și îngroape o rudă bogată, dacă găsește vreo comoară sau dacă va trăi îndeajuns cât să ajungă la al treizecelea milion. Chiar Senatul, unde ar trebui să fie bunătatea și corectitudinea, are obiceiul de a

promite zece mii de livre de aur lui Jupiter Capitolinul și ca nimeni să nu se rușineze de propria lăcomie, îl mituiește pe zeu însuși. De ce ne minunăm, așadar, că pictura decade, când toți, oameni și zei, găsesc că e mai plăcută vederea aurului decât să privească ceea ce au făcut odini-oară grecii aceia vestiți, Apelles și Fidias.

Dar văd că atenția îți e absorbită de pictura reprezentând căderea Troiei. Așa că voi îndrăzni să îți expun tema în versuri:

*În a zecea vară au căzut ostașii frigieni
Pradă fricii și îndoielii, iar încrederea lui Calchas
Slabă era, în ciuda oracolelor
Când la cuvântul lui Apollo munții Idei
Au dat copacii cei mai înalți
Pentru a modela un cal uriaș
Gol pe dinăuntru, ținând acolo
Floarea grecilor mâniați
De încleștarea celor zece ani;
Propria lor ofrandă îi ascundea!
Țară nefericită! Am crezut atunci
Că o mie de nave erau împrăștiate
Și patria liberă de dușmani.
Am ascultat atunci vorbele mincinoase
Ale trădătorului Sinon¹⁶ cel lingușitor.*

Pe porți, fericiți să fie liberi, troienii veseli

---

16 Vărul lui Ulise, i a convins pe troieni să ducă în cetate calul (n.tr.).

*Au adus acest zălog al păcii
Și lacrimi le ușurau fericirea,
Când teroarea le-a umbrit triumful.
Iată! Laocoon, înțelepul preot
Al lui Neptun, acum descătușat
Cu stigăte de avertisment oprește mulțimea!
Sulița o aruncă, dar lovitura cade
Fără a face vreo stricăciune! Și astfel
Încrederea în înșelăciunea grecilor cresc.
Dar din nou își adună puterile
Și lovește cu toporul coasta monstrului.
Larma războinicilor răsună atunci
Umplându-i de spaimă pe cei dinăuntru.
Degeaba! Captivii intră în Troia
Cu păcăleală, nu cu forța!*

*O altă minune! Acolo unde se ridică
Turnul pe stâncile golașe de la Tenodos,
Un vuiet sălbatic rupse liniștea mării
Iar sunet ca al vâslelor fu adus la mal.
Ne-am întors privirile: doi șerpi
Unduindu-se înotau spre țărm.
Coastele lor, ca niște corăbii mari
Despicau marea și crestele,
Treceau deasupra valurilor, arzând
Cu ochii, aprinzând adâncurile.
Vuiiau valurile și toți priveau îngoziți.
Iată, fii lui Laocoon, în robe frigiene,
Ca niște preoți înveșmântați
Chezășie a iubirii lui; pe aceștia
Cu trupurile i-au cuprins șerpui de foc.
Fiecare a ridicat brațele, dar vai, degeaba,*

*Încercau să acopere capul celuilalt.
Iubirea lor a fost înghițită
De o moarte chinuitoare și nemiloasă
Și tatăl, prea slab să-i apere le împărtășește soarta.
Însângerați monștrii îl doboară,
Tăvălindu-se lângă altar
Preotul moare, bătând pământul
În agonie. Astfel, din capetele pângărite
Zeiî Troiei au fost alungați!*

*Luna s-a ridicat, aprinzându-și torța printre stele
Când grecii nerăbdători au deschis porțile;
Și asupra Troiei adormite și amețite de vin
S-au repezit războinicii îmbrăcați în fier
De parcă tocmai ar fi scăpat din jug,
Deasupra, un armăsar din Thessalia
Își flutură mândru coama.
Și-au tras săbiile scânteietoare
Și agitând scuturile au pornit măcelul:
Unul străpunge pe un bețiv adormit
Altul ia torța de pe altar și aprinde orașul
Templele Troiei i-au înarmat astfel dușmanii!”*

Câțiva din cei ce se plimbau, auzindu-l, au început să-l lovească pe bătrânul recitator cu pietre. Dar Eumolpus, care știa cam cu ce fel de aplauze îi era apreciat talentul, și-a acoperit capul și a țâșnit afară. M-am temut atunci că va spune că eu sunt poetul și am fugit în urmărirea lui, ajungându-l din urmă la malul mării. Acolo ne-am oprit, căci proiectilele nu ne mai puteau atinge, și l-am întrebat: „Ce este cu boala asta surprinzătoare a ta? Nu am

stat lângă tine nici două ore și ai vorbit mai mult ca un poet nebun, decât ca un om cu cap; nu mă surprinde că oamenii aruncă cu pietre în tine. Îmi voi umple buzunarele cu pietre și de fiecare dată când văd că-ți pierzi mințile iau una și te pocnesc în cap!”

La aceasta și-a schimbat expresia și a zis: „Oh, tânărul meu prieten, azi nu este în nici într-un caz prima mea încercare; de fiecare dată când intru într-un teatru să recit câte ceva, audiența mă onorează invariabil cu această primire. Dar, deoarece nu vreau să ne certăm, voi lăsa o zi întreagă poezia deoparte.”

„Bine, dacă azi renunți la capriciile tale, vom cina împreună.” Zicând acestea, mi-am însărcinat gazda să ne pregătească masa noastră umilă și am plecat direct la băile publice.

Capitolul XII

Ajunși la băi, l-am zărit pe Giton, încărcat de prosoape, sprijinit de un zid și cu o figură plină de tristețe și de jenă. Se putea vedea că era un servitor de nevoie și, într-adevăr, ochii nu mă înșelaseră căci m-a întâmpinat radiind de fericire zicând: „Ai milă de mine, frate! Nu trebuie să mă tem de arme aici, așa că pot să vorbesc liber. Salvează-mă, salvează-mă de acest ticălos ucigaș și apoi judecă-mă, cât de aspru poștești. Voi fi mulțumit că măcar voi suferi din dorința ta!”

L-am rugat să termine cu rugămințile, ca nimeni să nu ne surprindă și l-am lăsat pe Eumolpus să-și vadă de treabă - tocmai recita un poem celor care se îmbăiau. L-am tras pe Giton pe o stradă întunecată și murdară și ne-am repezit la gazda unde locuiam. Acolo, după ce am încuiat ușa, l-am apucat cu brațele pe după gât, lipindu-mi buzele de fața sa înlăcrimată. A trecut mult timp până ce am reușit să vorbim, căci pieptul dragului meu tremura ca și al meu din cauza hohotelor de plâns. „Mi-e rușine de slăbiciunea mea”, am strigat, „dar încă te iubesc, deși m-ai părăsit, iar rana care mi-a străpuns inima, aș fi vrut să nu lase nici o cicatrice. Ce poți să spui ca să te scuzi pentru că te-ai abandonat altuia? Am meritat așa o josnicie?”

Văzând că mai era iubit, a luat o postură mai puțin umilă:

Cearta și iubirea - cum poți să le împaci?

*Este dincolo până și de puterea lui Hercule.
Unde apare iubirea, orice supărare trece.*

„Și totuși”, nu am putut să nu adaug, „nu am vrut să las alegerea celui pe care îl iubești unui al treilea, dar totul este uitat și iertat, dacă vei arăta că îți pare, într-adevăr, rău.” Cuvintele mele erau amestecate cu oftaturi și gemete și când am terminat, băiatul mi-a uscat obrajii cu mantaua sa, zicând „Te rog, Encolpius, lasă-mă să îți amintesc. Te-am părăsit eu sau m-ai părăsit tu? Mărturisesc, și asta mi-e scuza, că atunci când v-am văzut pe amândoi cu săbiile în mâini, am fugit sub aripa celui mai puternic.” I-am sărutat inima înțeleaptă și i-am arătat că și-a regăsit favoarea de care se bucurase și că afecțiunea și încrederea mea erau la fel de puternice ca întodeauna, strângându-l tare la piept.

Se întunecase deja și femeia terminase deja de gătit cina când Eumolpus a ciocănit la ușă. Am strigat: „Câți sunteți?” și imediat am început să spionez dacă nu cumva venise și Ascylos. Dar văzând că oaspetele meu era singur, m-am grăbit să-i deschid. S-a aruncat pe patul meu și, văzându-l pe Giton, a remarcat: „Îmi place acest Ganymede al tău; ne vom simți bine azi.” Nu am fost foarte mulțumit de această replică necugetată și m-am temut ca nu cumva să fi primit un al doilea Ascylos. Eumolpus devenea din ce în ce mai insistent, iar când flăcăul l-a servit cu vin a zis: „Îmi place de tine mai mult decât de cei de la băi” și își bău cupa cu nesaț, adăugând că nu fusese mai tulburat în toată viața lui.

„Îți spun că la baie, tocmai acum, era să iau o bătaie cruntă, doar pentru că am recitat câteva versuri celor care erau strânși în jurul bazinului. Fusesse exact ca la teatru - am fost dat afară de acolo. Apoi am început să te caut împrejurul clădirii, strigând cât puteam de tare: «Encolpius! Encolpius!» Nu departe era un tânăr care își pierduse hainele și striga la fel de tare ca și mine după Giton. Pe mine, chiar și băieții sclavi m-au tratat ca pe un nebun, imitându-mă cu insolență; celălalt, din contră, era înconjurat de o mulțime care îl admira. Adevărul e că avea părți virile de dimensiuni atât de impresionante, că s-ar fi zis că omul nu era decât o anexă a bărbăției sale. O, un muncitor neobosit, genul care a început ieri și termină mâine! A găsit deci destul de repede o cale de a ieși din bucluc, căci un trecător, un roman cu gusturi cunoscute, după cum se povestea, l-a învelit în propria sa manta și l-a dus la el acasă, ca să se bucure în liniște de o asemenea plească. Dar eu nu mi-aș fi recuperat nici măcar hainele mele de la stăpânul băii, dacă nu s-ar fi găsit cineva care să garanteze pentru mine. Câștigi deci mult mai mult antrenându-ți membrul decât mintea!”

În timpul povestirii lui Eumolpus, mi-am schimbat de mai multe ori expresia, jubilând la nenorocirea rivalului meu și apoi fiind întristat de succesul său. Am tăcut, totuși, pretinzând că nu știu nimic despre acestea și m-am apucat să pun masa. Abia am terminat, că mâncarea noastră umilă a fost adusă: bucatele erau simple, dar suculente și sățioase, iar Eumolpus, cârturarul nostru infometat,

s-a aruncat asupra lor, lăudându-le cu versuri ca acestea:

*Toate câte ne alină nevoile noastre simple
Zei ni le dau, ca să ne ușurăm foamea;
Ierburi și fructe din codri ne ajung
Să ne mulțumim apetitul, căci cine
Ar suferi de sete lângă izvor sau ar îndura
Frigul iernii când are focul alături?
Legea păzește patul conjugal
Nevasta castă închină fecioria;
Oricare e nevoia, natura o satisface;
Trufia zace doar în excesele dezlănțuite!*

După ce și-a satisfăcut apetitul, filosoful nostru a început să moralizeze, criticând pe cei ce, disprețuind lucrurile familiare și obișnuite, le apreciază doar pe cele rare și scumpe. Pentru gusturile lor pervertite tot ce e permis este considerat ieftin, în timp ce arată o predilecție morbidă pentru desfrâul interzis.

*Succesul ușor, trandafirul fără țepi,
O victorie rapidă sunt lucruri ce le disprețuiesc.
Fazanii din îndepărtatul Colchis
Și orătăniile din Africa sunt rafinamente căutate
Pentru că sunt rare; nu ca gâsca
Sau rața cu pene albe, bune pentru gloată.
Îmi plac peștii aleși de pe țărmul Syrtesului
Care iau deseori viețile pescarilor.
Chefalul e demodat. Omul modern
Își lasă nevasta pentru o curtezană;*

*Trandafirul lasă loc scorțișoarei. Nimic
Ce nu e obținut cu greu nu are azi valoare.*

„Așa îți ții promisiunea de a nu rosti nici o poezie azi? Măcar îndură-te de noi, că nu am aruncat nici o piatră spre tine. Dacă vei permite măcar o singură dată ca unul din cei care sunt sub acest acoperiș să-ți adulmece geniul poetic, acela va ridica tot cartierul în picioare și ne va aduce tuturor nenorocire. Ai milă măcar de prietenii tăi și amintește-ți de galeria de tablouri și de băi!” Dar Giton, care era totul o dulceată, m-a muștrat zicând că nu fac bine râzând astfel de bătrâni. A zis și că îmi uitam datoria de gazdă și, după ce invitasem omul din compasiune, îmi anulam amabilitatea prin insulte. Alte remarci pline de bun-simț și de moderație au urmat, împreună cu grația ce le-o dădea gura frumoasă carele rostea.

„Fericită e mama care are un astfel de copil!” a exclamat Eumolpus. „Continuă tot așa, tinere, și prosperă! Rară este îngemănarea frumuseții și a înțelepciunii! Să nu crezi că vorbele ți-au fost în van: ți-ai câștigat un adorator. Te voi lăuda în versurile mele, îți voi fi mentor și paznic, însoțitor al tău pretutindeni, chiar și atunci când nu mi-o vei cere. Iar Encolpius nu trebuie să se plângă, dacă iubește pe altcineva.” Vorbitorul putea să-i fie recunoscător soldatului care îmi luase sabia, căci ura mea împotriva lui Ascylos s-ar fi prăbușit peste capul lui Eumolpus. Giton și-a dat seama care îmi erau gândurile și s-a furișat afară, ca și cum s-ar fi dus după apă și plecarea lui mi-a mai calmat furia, așa

că i-am zis lui Eumolpus: „Domnule, mai curând ai spune poezii decât să stârnești astfel de speranțe! Eu sunt un om pasional, iar tu ești viclean, e evident, caracterele noastre nu se vor putea împăca niciodată. Consideră-mă nebun de legat și supune-te capriciului meu, cu alte cuvinte, părăsește această casă fără întârziere.”

Surprins de această ieșire, Eumolpus nu m-a mai întrebat care îmi erau motivele și, ridicându-se, a tras ușa după el, încuindu-mă spre marea mea surpriză. A luat cheia cu el și s-a grăbit să îl caute pe Giton.

Văzându-mă prizonier, m-am decis să mă spânzur și să scap astfel de nenorociri. Îmi legasem deja cureaua de cadrul patului pe care l-am rezemat de perete și tocmai făceam nodul la gât când ușa a zburat în lături și Giton urmat de Eumolpus au intrat și m-au readus la lumina vieții din tărâmul întunecat în care aproape intrasem. Giton, mai ales, deoarece suferința i se transformase în furie, a strigat, în timp ce mă așeza pe pat „Te înșeli dacă crezi că vei muri înaintea mea. Eu am fost primul: am fost deja la casa lui Ascylos să caut o sabie. Dacă nu te-aș fi găsit, m-aș fi aruncat într-o prăpastie. Și, ca să îți arăt că zeul morții nu e niciodată departe de cei care îl caută, privește imaginea pe care doreai să o vezi.”

Cu aceste cuvinte a înșfăcat un brici și l-a trecut de două ori peste gât, prăbușindu-se apoi la picioarele noastre. Strigând îngrozit, m-am prăbușit pe podea lângă el și am încercat să îmi iau viața cu aceeași armă. Dar nici Giton nu arăta ca și cum ar fi

fost rănit, și nici eu nu am simțit vreo durere. Am văzut că era dintr-o cutie cu lame special tocite, pentru ca ucenicii bărbierilor să aibă o mână sigură când își făceau meseria; de aceea, servitorul nu fusese surprins și nici Eumolpus nu s-a prefăcut îndurerat.

În timp ce ne prosteam astfel, a intrat proprietarul cu un alt fel de mâncare și, privindu-ne atent cum zăceam dizgrațios la podea, ne-a întrebat: „Sunteți beți sau evadați, sau ambele? Cine a rezemat patul de perete? Și ce reprezintă aceste ritualuri misterioase? Pe marele Hercule, voi, ticăloșilor, aveți de gând să o ștergeți fără să plătiți! Nu vă grăbiți, căci casa nu aparține vreunei văduve sărace, ci lui Marcus Mannicius.” „Ne ameninți, nu-i așa?” a strigat Eumolpus și îi trânti omului două scatoalce peste față. Acesta i-a aruncat în cap un ulcior din lut, golit de oaspeții însetați, crăpându-i fruntea și apoi ieși în fugă din cameră. Înfuriat de această umilință, Eumolpus a apucat un sfeșnic din lemn, l-a urmărit pe fugar și și-a răzbunat rana cu o ploaie de lovituri. Toată casa s-a bulucit la locul acțiunii, împreună cu o droaie de clienți beți. Mi-am dat seama că aceasta era ocazia de a mă răzbuna, așa că i-am plătit-o lui Eumolpus încuindu-l afară din cameră și m-am văzut astfel fără rival și liber să fac ce voiam în cameră, în acea noapte.

Între timp, Eumolpus, rămas afară, s-a văzut asaltat de slujitori și de diverși chiriași. Unul i-a amenințat ochiul cu o scuiătură plină de măruntaie fierbinți; altul apucase un cârlig de carne din bucătărie și a luat poziție de luptă. Dar, mai ales,

o vrăjitoare brătănă, cu ochii roșii și cu un halat murdar, cocoțată pe o pereche de tălpi din lemn, a adus un câine uriaș și l-a asmuțit pe Eumolpus, care se apăra împotriva tuturor asalturilor cu candelabrul său. Toate acestea le-am văzut printr-o gaură în ușă, pe care am făcut-o scoțând clanța; în ce mă privea, i-am urat să se bucure de bătaia pe care o lua.

Giton, însă, având suflet mai sensibil, voia să deschidem ușa și să îl salvăm din situația extrem de grea în care se afla. Furia arzând încă în mine nu mi-am putut opri mâna și l-am onorat pe iubitorul de poeți cu o palmă peste urechi, la care acesta s-a prăbușit plângând pe pat. Eu însă mi-am lipit un ochi, și apoi celălalt, de deschizătură și mă delectam cu imaginea nenorocirii în care se afla Eumolpus, bătându-i, în gând, pe spate pe atacatori, când a apărut Bargates, administratorul clădirii. Fusesse reținut la cină și tocmai era cărat în inima bătăliei într-o litieră de niște sclavi, căci el era doborât de bună. După ce ținu o lungă cuvântare împotriva bețivilor și a evadaților pe un ton foarte aspru, a zis, întorcându-se către Eumolpus: „Prinț al poezilor, tu aici? Și sclavii ăștia ticăloși nu sar imediat să oprească harța!” iar apoi, pe un ton mai insinuant, după ce și-a apropiat buzele de urechea lui Eumolpus: „Amanta mea e o cotoroanță demnă de dispreț; dacă mă iubești, nenorocește-o într-un vers, să o faci să se rușineze.”

În timp ce Eumolpus vorbea deoparte cu Bargates, un aprod, însoțit de un sclav public și de câțiva curioși, a intrat în han și, fluturând o torță

care dădea mai mult fum decât lumină, citi următorul anunț:

„A fost pierdut sau furat la băi un băiat, - vârsta șaisprezece, creț, favorit cumpărat, frumos, cu numele de Giton. Cine îl va aduce sau va da informații despre unde se găsește va primi o mie de sesterți drept recompensă.” Nu departe stătea Ascylos într-o robă pestriță, arătând tuturor, pe o farfurie din argint, o descriere a băiatului și o garanție pentru suma promisă. I-am spus lui Giton să se bage sub pat și să-și prindă mâinile și picioarele cu sforile care țin salteaua de cadru, astfel încât, ca Ulise din bătrâni prins de burta berbecului, să poată scăpa de cei ce îl căutau. Giton s-a supus imediat și de capul lui și-a vârât degetele în prinzători, bătându-l astfel pe vicleanul Ulise la propriul său joc. Eu, la rândul meu, ca să nu las loc de suspiciuni, am strâns hainele sub o saltea în care am lăsat urma unui singur om care dormise, și acela cam de mărimea mea.

Între timp, Ascylos, după ce luase fiecare cameră la rând însoțit de aprod, a ajuns la a mea. Văzând că ușa era încuiată, speranțele sale crescură. Sclavul public introduse un topor în crăpătura ușii și forță încuietorile. La aceasta, m-am aruncat la picioarele lui Ascylos și l-am implorat, în numele vechii noastre prietenii, să mă lase să îl văd pe Giton. Ca să fiu mai convingător, am mai adăugat: „Îmi dau seama, Ascylos, că ai venit să mă omori, căci de ce altceva ai adus topoarele? Răzbună-te, deci; iată, îmi ofer gâtul, ia-mi sângele pe care îl cauți sub cuvânt că vrei să cauți prin cameră.”

Ascyrtos a protestat indignat, zicând că doar își căuta favoritul ce fugise; nu voia, zicea, să ia viața nici unui om care se roagă de el, cu atât mai puțin a aceluia pe care, chiar după acea ceartă nefericită, îl considera încă prietenul său cel mai scump.

În acest timp nici sclavul public nu a stat degeaba, căci luase un băț de la hangiu și l-a fluturat pe sub pat și chiar se apucase să cerceteze crăpăturile din pereți. Giton se tot ferea de băț și, ținându-și terorizat respirația, se strânse tot mai aproape de saltea, până când ploșnițele au început să-i joace pe nas.

Abia părăsi omul camera, că Eumolpus s-a repezit înăuntru, căci ușa prăpădită nu mai putea ține pe nimeni afară, strigând înveselit: „Mia de sesterți îmi aparține; voi fugi după aprod și te voi denunța, după cum o meriți din plin; îi voi spune că în această clipă Giton este în mâinile tale.” Am îmbrățișat atunci genunchii poetului, care nu a fost mișcat; l-am implorat să nu-l ucidă pe cel care era deja pe moarte și i-am zis: „Hotărârea ta ar avea o logică dacă aș ști măcar unde este băiatul, dar el a dispărut în mulțime și nu pot nici să ghicesc unde s-a dus. În numele zeilor, Eumolpus, adu-l pe flăcău înapoi la prietenii săi - și lui Ascyrtos, dacă tot trebuie.”

Începuse deja să creadă povestea când Giton, care se înăbușea și încerca cu disperare să găsească o gură de aer, a scos trei strănuturi unul după altul, scutuând patul. Eumolpus s-a întors exclamând: „Giton, noroc!” Apoi, ridicând salteaua îl expuse pe Ulise care era într-un asemenea hal, că până și un

ciclop pe jumătate mort de foame s-ar fi îndurat de el! Întorcându-se spre mine, mi-a zis: „Ce înseamnă asta, pungașule? Nici măcar când ai fost demascat nu ai avut curajul să spui adevărul. De fapt, dacă zeul care se îngrijește de faptele oamenilor nu mi-ar fi arătat unde era ascuns băiatul, aş fi pornit de nebun din tavernă, în tavernă căutându-l!”

Dar Giton, un ispititor mult mai bun decât mine, mai întâi i-a bandajat omului rana de la frunte cu pânză înmuiată în ulei; apoi şi-a schimbat mica lui pelerină cu mantia ruptă a celuiilalt şi, văzându-l că se potolise, i-a sărutat vânătăile ca să se vindece şi i-a zis: „Suntem în mâinile tale, tată scump! Dacă îl iubeşti pe Giton al tău, încearcă, oh! încearcă să îl salvezi. Aş vrea ca focul să mă ardă sau apele furioase să mă acopere pe mine şi doar pe mine! Căci eu sunt cauza tuturor acestor violenii! Moartea mea ar împăca doi duşmani.”

Mișcat de nenorocirile noastre, dar și atârnat de dezmierdările lui Giton, Eumolpus a exclamat: „Nebuni, nebuni; sunteți dăruți cu calități care v-ar putea asigura fericirea, dar persistați să duceți o viață stricăță și faptele voastre vă aduc noi nenorociri pe cap în fiecare zi. În viață, întodeauna am urmărit să trăiesc fiecare zi de parcă ar fi ultima, adică în pace și liniște; dacă îmi urmați exemplul, puteți alunga orice gând neliniștitor din minte. Ascyrtos vă persecută aici; părăsiți aceste locuri și însoțiți-mă într-o călătorie pe care o voi face în alte locuri. Sunt pasager pe o corabie care, probabil, va porni chiar în noaptea asta; sunt cunoscut la bord și vom avea o primire călduroasă.”

Sfatul său mi s-a părut bun, deoarece m-ar fi scăpat de alte neplăceri din partea lui Ascylos și în același timp îmi promitea vremuri mai fericite. Copleșit de generozitatea lui Eumolpus și regretând insultele pe care i le-am adus, m-am căit de gelozia care a iscat atâtea nenorociri. Cu un potop de lacrimi l-am rugat și l-am implorat să mă ierte și pe mine, arătând că iubiții nu pot controla nebunia geloziei. Am jurat să nu spun pe viitor nimic ce ar putea să îl ofenseze și l-am conjurat să alunge furia din minte, așa cum ar face un om educat și învățat, astfel încât să nu rămână nici o urmă a nedreptății suferite. „Pe pământul necultivat zăpada rămâne multă vreme, însă acolo unde acesta a fost îmblânzit de plug ea se topește imediat ce a căzut. Tot astfel, ranchiuna rămâne multă vreme în mintea necultivată, dar în mintea luminată de educație ea se topește imediat.” „Ca să dovedesc adevărul spuselor tale voi pune capăt mâniei mele cu un sărut. Așa că, în numele Fortunei, strângeți-vă lucrurile și urmați-mă, sau deschideți voi drumul, dacă doriți.”

Abia pronunțase aceste cuvinte când un marinar cu barba neîngrijită deschise ușa și strigă: „Eumolpus, ai întârziat. Nu știi că s-a dat deja semnalul de plecare?”

Într-o clipită eram în picioare. Eumolpus și-a trezit servitorul care se culcase de mult și l-a expedit cu bagajele. Giton și cu mine ne-am împachetat lucrurile pentru drum și, după ce ne-am rugat la stele, ne-am urcat la bord.

Capitolul XIII

Am ales un loc retras pe puntea vâslașilor și Eumolpus a adormit imediat, deoarece încă nu se luminase; însă nici eu, nici Giton nu am reușit să punem geană peste geană. Mă gândeam cu neliniște că mi l-am făcut tovarăș pe Eumolpus, un rival cu mult mai redutabil decât Ascylos și gândul nu îmi dădea pace. Dar rațiunea mi-a învins mâhnirea și mi-am zis: „Desigur, este neplăcut că prietenul nostru îl găsește pe băiat pe gustul său; dar nu aparțin cele mai de seamă podoabe ale naturii tuturor oamenilor? Soarele strălucește deasupra celor drepti și nedrepti. Luna, cu nenumăratele stele care o însoțesc, îi arată prada fiarei din sălbăticie. Ce poate fi mai frumos decât apa? Și totuși ea curge pentru toți. Dar iubirea trebuie oare obținută pe ascuns și nu în câmp deschis? Nu! Eu unul nu aș vrea să am un lucru pe care să nu și-l dorească toți. Un rival, și acela un om bătrân, nu îmi va face nici un rău; și chiar dacă ar obține ce își dorește, nu va reuși să termine, căci va găfâi însetat după aer.”

Asigurat că nu avea sorți de izbândă, m-am mai liniștit și înfășurându-mi capul în pelerină, am încercat să adorm. Dar deodată, de parcă Fortuna era decisă să mă facă să-mi pierd cumpătul, o voce s-a auzit dinspre pupă, lamentându-se „Și deci a reușit să mă păcălească?” Era o voce de bărbat, o voce care nu-mi era necunoscută și inima a început să-mi bată nebunește. Dar aceasta nu a fost tot, căci o voce de femeie furioasă a răsunat, pe un ton încă

și mai fioros „Dacă vreun zeu mi l-ar da pe Giton pe mână, ce primire i-aș face vagabondului!” Surprinși de aceste cuvinte neașteptate, ne-am îngălbenit ca morți. Mai ales eu eram înspăimântat și mă simțeam bântuit de un coșmar oribil. Când, în sfârșit, mi-am regăsit vocea, l-am trezit pe Eumolpus trăgându-l de tunică cu mâinile tremurânde și l-am întrebat: „Pe tot ce ai mai sfânt, tată, a cui e corabia? Spune-mi, cine e la bordul ei?”

Era furios că fusese deranjat și a mormăit: „De aceea ai ales ungherul cel mai liniștit de pe punte ca să nu ne lași o clipă de odihnă? Cu ce ești mai câștigat dacă îți spun că nava este comandată de Lichas din Tarentum și că Tryphaena îi este pasageră până la Tarentum?” Am tremurat îngrozit și, dezgolindu-mi gâtul, am exclamat: „Destinule, acum ai triumfat cu adevărat!” Giton la rândul său mi-a leșinat în brațe, iar după ce am transpirat de zor și m-am mai liniștit, l-am apucat pe Eumolpus de genunchi zicând: „Ai milă de doi nenorociți și, în numele a tot ce ai mai scump, ia-ne viețile; moartea se apropie și va fi o fericire să o primim, doar dacă nu cumva refuzi.”

Copleșit de bănuiala mea cumplită, Eumolpus a jurat pe zei și zeițe că nu știa nimic și că nu a avut vreun gând trădător; doar cu inima curată și cu bună credința și-a adus prietenii pe corabia pe care o alesese mai demult. „Haideți, ce complot bănuieți, ce Hannibal gândiți că avem la bord? Lichas din Tarentum, un om respectabil, proprietar nu numai al acestei nave pe care el însuși o conduce, dar și a numeroase proprietăți și a unei case de negoț, duce

o încărcătură pe care vrea să o vândă. Acesta este ciclopul, regele piraților, căruia îi datorăm banii de drum! Lângă el e Tryphaena, cea mai frumoasă dintre femeile frumoase, trecând din port în port în căutarea plăcerilor.”

„Păi aceștia sunt tocmai cei de care fugim!” a exclamat Giton și povesti pe scurt unui Eumolpus uimit despre motivele dușmăniei lor și despre riscul la care ne expuneam. A fost atât de descumpănit, încât nu știa ce să spună și ne-a rugat pe noi să zicem ce gândeam: „Imaginați-vă că suntem prinși în peștera ciclopului; trebuie să găsim un mod de a ne salva, dacă nu preferăm să sărim peste bord și astfel să terminăm cu toate necazurile.”

„Mai bine”, întrerupse Giton, „îl convingi pe pilot să ducă nava în vreun port, având bineînțelese grijă să îi răsplătești eforturile, și spunându-i că fratele tău are rău de mare și că este pe moarte. Poți să îmbogățești scuza cu un aer abătut și cu un potop de lacrimi, astfel încât ofițerul să îți facă favoarea din pură compasiune.” Dar Eumolpus a declarat imediat că ideea nu putea fi pusă în practică; după cum a arătat, „Navele mari cer eforturi însemnate pentru a fi conduse în porturi; pe de altă parte, cine ar crede că băiatul se simte atât de rău după un timp atât de scurt? Și încă ceva: Lichas va veni să-și viziteze pasagerul din politețe. Ce frumos va fi ca acel căpitan pe care vrem să îl evităm să vină să ne vadă din propria sa inițiativă! Dar, chiar dacă am reuși să facem nava să devieze de la curs și dacă Lichas nu va dori să îl vadă pe băiatul bolnav, cum propuneți să coborâm de la bord fără ca toți să ne

vadă? Cu fețele învelite sau expuse? Dacă învelite, cine nu va sări să ne ajute? Dacă expuse, nu ne dăm astfel de gol?”

Am intervenit: „Nu! De ce nu am face ceva îndrăzneț: ne furișăm în barca de salvare și, desprinzând-o, lăsăm restul în seama Fortunei? Nu mă aștept ca Eumolpus să ni se alăture; de ce am amesteca un om nevinovat în niște probleme care nu îl privesc? Pentru mine ar fi de ajuns să avem atât noroc încât să ajungem în barcă.” „Nu-i deloc o idee rea” a zis Eumolpus, „dar nu poate fi pusă în aplicare. Pentru că veți fi observați, mai întâi de către pilot, care stă toată noaptea privind stelele. Ați putea scăpa de vigilența acestuia furișându-vă pe lângă el când moțăie, dacă ați putea fugi printr-o altă parte a corabiei, dar voi trebuie să evadați pe la pupa, trecând pe lângă cârmă, căci acolo este prinsă barca. Și, pe lângă asta, mă mir că nu ți-a trecut prin minte că zi și noapte stă un marinăr de pază, o santinelă de care nu poți să scapi altfel decât omorând-o. Cât despre șansele de reușită în această parte a planului, Encolpius, consultă-ți curajul! Iar dacă să vă însoțesc și eu, vă spun că nu evit pericolele dacă e vreo speranță de succes. Dar să arunci viața cuiva de parcă ar fi vreun gunoi este un lucru cu care sunt sigur că nu veți fi de acord.

Acum luați în considerare următorul plan: vă înfășor în câteva stofe, vă pun lângă hainele mele de parcă ați fi o parte a bagajului, bineînțeles lăsându-vă găuri prin care să puteți să respirați și să mâncați. Voi striga tare că sclavii mi-au sărit peste bord temându-se de o pedeapsă mult mai

severă. Și atunci când ajungem în port, vă duc la mal fără a atrage atenția asupra voastră.”

„Oh, ne împachetezi ca pe niște baloți de parcă am fi din lemn? Și nu ne mai deșertăm și noi din când în când? Și nu sforăim sau strănutăm? Un asemenea truc a reușit de minune nu cu mult timp în urmă, nu-i așa? Să zicem că rezistăm o zi; ce s-ar întâmpla dacă nu bate vântul și va trebui să rămânem încă și mai mult? Ce se va întâmpla cu noi? Hainele, dacă sunt împachetate prea strâns, se taie acolo unde au fost îndoite, iar pergamentul devine de necitit dacă e legat dacă e prea strâns în suluri. Tineri și neobișnuiți cu greutățile cum suntem, cum am putea să suportăm legăturile de parcă am fi statui de pe morminte? Trebuie să găsim o idee mai bună. Ascultați la ce m-am gândit. Eumolpus, ca un om al literelor, are cu siguranță cerneală; să ne pictăm din cap până în picioare. Vom fi în serviciul lui ca sclavi etiopieni cu inima ușoară și fără să ne temem de nimic, păcălindu-i pe dușmanii noștri cu această schimbare de înfățișare!”

„Cum să nu!” a izbucnit atunci Giton, „fă-ne și circumcizie să părem evrei, găurește-ne urechile ca să aratăm ca niște arabi și dă-ne cu pudră albă pe față ca să poată Gallia să ne numească fii ei! De parcă o simplă schimbare de culoare ne poate schimba complet înfățișarea; mai multe lucruri trebuie făcute ca iluzia să fie convingătoare. Să presupunem că fețele noastre vor rămâne vopsite; să presupunem că nici un strop de apă nu va face culoarea să se scurgă, că cerneala nu ne va mânji hainele, cum se întâmplă adesea, chiar dacă ea e

îngroșată, dar putem să avem buzele umflate ca al unui african? Putem să ne transformăm părul în lână ca a lor cu clești pentru ondulat? Să ne acoperim fețele cu riduri oribile? Să ne strâmbăm picioarele? Să dăm bărbilor aspectul acela exotic? Vopseaua ne va acoperi, dar nu ne va schimba. Ascultați soluția unui om disperat: să ne înfășurăm hainele în jurul capului și să ne aruncăm în adâncuri.”

„Să vă păzească oamenii și zeii”, a strigat Eumolpus, „să vă sfârșiți zilele într-un mod atât de ordinar. Mai bine, mult mai bine, faceți cum vă sfătuiesc. Servitorul meu, cum v-ați dat seama de la întâmplarea cu briciul, este bărbier; lăsați-l să vă radă nu numai părul, dar și sprâncenele. Apoi vă voi picta pe frunte, de parcă ați fi sclavi însemnați cu fierul roșu. Asta îi va păcăli pe urmăritori și vă va schimba înfățișarea.”

Am încuviințat și planul a fost îndeplinit fără întârziere. Ne-am dus către marginea navei și ne-am oferit părul briciului din mâna bărbierului. Eumolpus ne-a acoperit frunțile cu litere mari și ne-a desenat pe fețe binecunoscutul semn al evadaților. Dar s-a întâmplat că unul dintre pasageri, aplecându-se peste margine având rău de mare, a remarcat bărbierul care se îndeletnicea cu această muncă curioasă la lumina lunii și blestemând acest semn rău ce parcă era ultimul gest disperat al marinarilor naufragiați, fugi înapoi în cabină. Prefăcându-ne nepăsători la imprecățiile suferindului, ne-am reluat gândurile melancolice, cufundându-ne într-o moțăială neliniștită.

Ziua următoare, imediat ce auzi că Tryphaena se trezise, Eumolpus a intrat în cabina lui Lichas; aici, după ce au discutat despre ce călătorie bănoasă era mulțumită vremii bune, Lichas a zis, întorcându-se spre Tryphaena: „Priapus mi-a apărut în vis azi noapte și mi-a zis: ‘Pe Encolpius, omul pe care îl cauți, l-am adus, îți zic, aici pe nava ta.’” Tryphaena a zis brusc: „Ai zice că am dormit împreună, căci eu am visat imaginea lui Neptun din curtea templului de la Baiae zicându-mi «Îl vei găsi pe Giton pe nava lui Lichas.»»,

„Asta îți va demonstra”, îi întrerupse Eumolpus, „că Epicurus a fost inspirat când și-a spus astfel părerea despre aceste născociri ale minților noastre:

*Visele care amețesc mintea cu umbre deșarte
Nu vin de la zei. Numai creierul omului
Făurește aceste nimicuri, căci mintea
Pune în scenă faptele de peste zi
Atunci când omul doarme. Cuceritorul
Care zguduie orașe dezlănțuind câinii războiului
Vede sulite și lupte și morți regești,
Și sânge și oroarea războiului. Dar avocatul?
El visează tribunalul și judecătorii aliniați!
Săracul visează aur și comori găsite,
Iar vânătorul potecile pe care le străbate.
Marinarul vede naufragii, iar târfa dezvățuri.
Adulterina se vede corupând pe alții.
Căinele urmărește iepurele în somn
Și toate nenorocirile vechi sunt reînviatăe.”*

Lichas spuse însă, după ce o liniști pe Tryphaena „Cine o să ne împiedice să scotocim nava, ca să nu părem a disprețui revelațiile zeului?”

Dar pasagerul care ne-a surprins noaptea, Hesus îi era numele, i-a întrerupt cu întrebarea: „Cine erau atunci oamenii care au fost bărbieriți ieri la lumina lunii, un lucru teribil, pe cuvântul meu! Căci mi s-a spus că e rău ca orice om pe o corabie să-și taie părul sau unghiile, afară doar de clipele când vântul se ceartă cu valurile?”

Lichas a fost uimit și infuriat când a auzit aceste cuvinte și mugii: „A îndrăznit cineva să-și taie părul pe corabia mea, și încă pe timp de noapte? Aduceți ticăloșii imediat, ca să știu cui trebuie să tai capetele pentru a curăța cu sângele lor pângărirea corabiei!”

„Eu am fost”, mărturisi Eumolpus, „cel care a dat ordinul. Dacă am adus ghinion, o să am și eu parte de el, căci nu călătorim împreună? Dar adevărul este că aveau așa un păr lung și mișos că am ordonat ca lațele lor să fie tunse ca să nu se spună cum că aş transforma nava în închisoare, astfel, însemnele cu fierul roșu nu mai erau ascunse de păr și astfel puteau fi văzute de toți. Între alte șiretlicuri pe care le-au făcut, mi-au cheltuit banii pe o lampă de îndrăgostiți pe care o țineau între ei și de lângă care i-am târât azi-noapte în timp ce duhneau a vin și a parfumuri mizerabile. Într-adevăr, chiar și acum mirosul lor este cel al destrăbălării de care s-au bucurat pe banii mei!”

Deci, pentru a împăca spiritul navei s-a decretat că vom primi fiecare patruzeci de lovituri de bici. Fără întârziere, acei marinari sălbatici s-au repezit

la noi, dornici să își liniștească zeitatea cu sângele nostru. Eu am reușit să îndur trei lovituri cu o tărie spartană, dar Giton, la prima lovitură, a strigat atât de tare, încât vocea lui bine-cunoscută a ajuns până la urechile Tryphaenei.

Ea nu a fost singura care s-a înfiorat la strigătul său; servitoarele, atrase de aceste sunete cunoscute s-au adunat în jurul nostru. Deja frumusețea lui începuse să-i înmoaie pe marinari, când femeile Tryphaenei au început să strige „Giton! E Giton! Opreți, opreți-vă mâinile sălbatice! Ajutor, ajutor stăpână, e Giton!” Tryphaena a ascultat strigătele și s-a repezit lângă el. Lichas, care mă cunoștea foarte bine, imediat ce mi-a auzit vocea, a venit lângă mine și, fără să se uite la față sau mâini, și-a coborât privirile către mijlocul meu, m-a atins politicos prin acele părți și apoi m-a strigat pe nume. Ce să ne mai minunăm deci de doica lui Ulise care l-a recunoscut pe acesta după cicatrice, deși trecuseră douăzeci de ani, dacă acest marinăr, deși fața și trupul îmi erau deghizate, s-a repezit asupra singurului lucru care l-a trădat pe fugar? Tryphaena a izbucnit în lacrimi crezând că desfigurarea noastră era adevărată și că fusesem arși cu fierul pe sprâncene ca niște sclavi și ne-a întrebat cuprinsă de milă în ce temnițe căzusem în timpul rătăcirilor noastre sau cine fusese atât de barbar încât să ne aplice o pedeapsă atât de teribilă. Meritau, fără îndoială, o pecete a mișeliei lor, fugarii pe care favorurile ei i-au transformat în dușmani, dar nu unul ca acesta.

Înfuriat, Lichas sări în față, strigând: „Oh! naivitatea femeii! Să crezi că într-adevăr cicatricile

sunt adevărate și că au fost într-adevăr însemnați cu fierul! Mi-aș fi dorit doar ca urmele acestea să îi desfigureze pentru todeauna! Măcar ne-ar fi satisfăcut cât de cât. De fapt, totul e o farsă, iar însemnele o păcăleală!”

Tryphaena încă ne mai arăta compasiune, măcar pentru că nu era totul pierdut pentru plăcerile ei, dar Lichas, amintindu-și cum îi fusese sedusă nevasta și insultele pe care le primise în portic, abordând o expresie mânioasă și pătimasă, a strigat: „Cred că asta îți va arăta că zeii, într-adevăr, guvernează viețile oamenilor. Nu ne-au adus pe acești ticăloși neștiutori la noi pe navă și nu ne-au avertizat că visul era aidoma realității? Iată, cum aș putea să îi iert, când zeii înșiși ni i-au încredințat pentru a-i pedepsi? Eu nu sunt un om crud, dar nu aș îndrăzni să am milă față de cei doi, căci aș putea să am și eu de suferit.”

Impresionată de aceste argumente superstițioase Tryphaena s-a răzgândit și a spus că nu avea să se mai opună pedepsei și că va susține o condamnare atât de dreaptă. Și ea suferise o ofensă la fel de mare ca și Lichas; nu îi fusese terfelit în fața mulțimii bunul ei nume?

*Teroarea a dat naștere zeilor la începuturi
Când fulgerul ce cădea din cer
Distrugea orașe și aprindea mândrul Athos.
Apoi soarele ce răsărea și luna ce fața își schimba
Au primit ofrande. Idolii au umplut pământul
Și toate lunile aveau zeii rânduiri.
Departa s-a împrăștiat credința*

*Făcând oamenii să închine mâncarea lui Ceres
Și pe Bacchus să-l încoroneze cu struguri.
Iar Pales a fost venerat ca zeu al oierilor;
Astfel Neptun conducea valurile și Pallas școlile.
Fiecare om însemnat, fiecare părinte fondator
Zei noi inventează ca pe celălalt să-l depășească.*

Lichas, văzând-o pe Tryphaena la fel de setoasă de răzbunare ca și el, porunci ca bătaia să fie reluată și întezită. Auzind acestea, Eumolpus a încercat să îi liniștească mânia cu următorul discurs: „Nefericitele ființe a căror distrugere o cere răzbunarea voastră m-au ales pe mine, ca pe un om care nu îți e necunoscut, ca cerându-ți îndurare să se poată împăca cu acela pe care îl îndrăgeau odinioară. Doar nu crezi că au căzut din pură întâmplare în capcana ta? Primul lucru pe care îl cere un pasager de la căpitan este propria sa siguranță. Liniștește-te, deci; fii mulțumit cu pedeapsa pe care deja au îndurat-o și permite-le să-și continue drumul fără alte neplăceri. Chiar și cei mai cruzi stăpâni se îndură atunci când sclavii se întorc spășiți și nu cruțăm, oare, cu toții dușmanii care ni se predau? Ce dorești mai mult? În fața ta zac acești tineri, oameni care au originea cunoscută și creșterea bună și, mai mult, sunt prieteni care au fost în intimitatea ta. Dacă ți-ar fi furat banii sau înșelat încrederea, pe marele Hercule, chiar și atunci durerea pe care o privești ar trebui să îți aline furia. Privește semnele sclaviei pe fețele unor oameni liberi, care poartă de bună voie pecetea osândeii!”

Dar Lichas i-a tăiat discursul: „Nu amesteca lucrurile! Păstrează-le separate și clare! Mai întâi, dacă au venit de bună voie, de ce și-au ras capetele? Omul care se deghizează nu are gânduri curate și încearcă să înșele. Apoi, dacă au încercat să ceară iertare prin mijlocirea ta, de ce ai încercat să îi ții ascunși? E destul de clar că ticăloșii au căzut în capcană din întâmplare și tu încerci să îi scapi cu multă artă de mânia noastră.

Apoi, pretenția ta gălăgioasă că sunt oameni bine educați, ai grijă să nu pierzi argumentația din cauza aroganței tale. Ce poate să facă cel nedreptățit când vinovatul se repede orb către pedeapsă? Dar, zici, erau prietenii noștri; cu atât mai mult și-au meritat pedeapsa. Omul care face rău străinilor este aidoma unui hoț, iar cine își trădează prietenii, e aproape un ucigaș.”

Eumolpus, ca să respingă această logică devastatoare, a răspuns: „Nimic, cred, nu e mai grav decât faptul că acești flăcăi nenorociți s-au tuns noaptea; asta arăta că nu au venit pe corabie de bună voie, ci aduși de soarta rea. Nu pot decât să cred că explicația mea va fi tot atât de simplă și evidentă, cu cât fapta în sine a fost una nevinovată. Își propuseseră înainte de a se imbarca, să își ușureze capetele de o povară inutilă, dar vântul s-a pornit mai curând decât s-au așteptat și nu au avut timp să se tundă; nici nu s-au gândit că avea vreo importanță unde își puneau intențiile în practică, deoarece nu aveau de unde să cunoască obiceiurile sau regulile de pe mare.”

Singurul răspuns al lui Lichas a fost: „Atunci ce i-a făcut să se deghizeze în sclavi și de ce și-au ras capetele, dacă nu tocmai pentru că scăfârliile rase primesc mai curând mila? Dar ce folos să încerci să afli adevărul printr-un mijlocitor? Tu, pungașule, ce ai de zis în apărarea ta? Ce salamandră ți-a ars sprâncenele? Cărui zeu i-ai sacrificat cărlionții? Răspunde-mi, ticălosule.” Cât despre mine, eu zăceam distrus, tăcut din cauza bății, fără a putea găsi, în confuzia mea, vreun cuvânt cu care să mă apăr împotriva unor argumente atât de clare. Eram desfigurat, cu capul și sprâncenele la fel de golașe ca fruntea, și nu reușeam să pronunț nici un cuvânt potrivit. Dar fața înlăcrimată mi-a fost ștersă cu un burete ud și vopseaua umezindu-se m-a mânjit pe toată fața; cu trăsăturile murdărite nu am reușit să îi mai stârnesc decât disprețul. Eumolpus a declarat atunci mândru că nu va permite ca niște oameni liberi să fie umiliți astfel, împotriva oricărei dreptăți, și că protestele nu vor fi doar cu vorba, ci și cu fapta. În acestea era susținut și de servitorul său și de câțiva pasageri istoviți din cauza răului de mare, dar a căror intervenție nu a făcut decât să provoace mai multă mânie și nicidecum să ne mai crească forța. Fără să cer milă pentru mine, am fluturat pumnii în fața Tryphaenei, strigând cu o voce puternică și îndrăzneată că dacă se va atinge de Giton, nu voi ezita să îmi folosesc forța împotriva ei, femeie blestemată, singura de pe navă care chiar voia să ne tortureze.

Această insolență l-a înfuriat și mai mult pe Lichas văzându-mă abandonându-mi astfel cauza

pentru a protesta în favoarea lui Giton. Nici Tryphaena nu era mai puțin mâniată de acest afront și toți ne-am împărțit în două tabere. Pe de-o parte, bărbierul era ocupat să ne împartă bice, pe de alta, sclavii Tryphaenei își suflecau mânecile pentru a putea să-și folosească mai bine pumnii. Chiar și servitoarele își jucau rolul, încurajând cu strigăte pe combatanți. Doar cârmaciul a protestat zicând că nu va mai conduce corabia dacă nu încetează tărbăboiul acesta, toată agitația fiind doar pentru doi ticăloși.

Nici măcar această amenințare nu ne-a liniștit, adversarii noștri luptând pentru răzbunare, iar noi pentru propriile vieți. Mai mulți au căzut de ambele părți, deși nimeni nu a fost ucis; ne-am retras cu toții răniți, loviți, dar fără a arăta vreun semn cum că încrâncenarea noastră ar scădea.

În acel moment Giton își duse amenințător briciul la părțile sale virile, amenințând că va amputa cauza tuturor nenorocirilor, dar Tryphaena îi interzise să-și ducă la îndeplinire amenințatea și hotărî bucuroasă să îl cruțe. Și eu am dus o armă asemănătoare la gât, dar fără a fi mai hotărât să mă omor decât era Giton decis să se mutileze. În același timp a jucat farsa mai convingător decât mine, știind ca și mine că briciul pe care îl avea era același cu cel cu care își tăiase gâtul.

Ambele tabere arătau aceeași hotărâre, până ce cârmaciul, văzând că nu era vorba de o luptă obișnuită, aranjă cu multă greutate ca Tryphaena să fie mediatore și să impună un armistițiu. După ce asigurările au fost pronunțate după vechiul ritual, ținând o ramură de măslin pe care o luase de la

statuia zeului corabiei, a avansat curajoasă la negocieri.

„Ce ură îngrozitoare”, a strigat ea, „schimbă pacea în război?

Care e crima noastră? Nici un Paris

Nu e pe nava noastră, nici nevasta lui Menelau,

Nici de mâna fratelui nu a murit Medeea.

Iubirea inspiră dușmănia și cere sânge

Și fapte criminale în mijlocul acestor valuri;

De ce să murim înainte de vreme? Înfrânați-vă ura

Și nu faceți marea părtașă pasiunilor voastre!”

Această tiradă rostită de Tryphaena cu o voce spartă, mai liniști spiritele, combatanții începând să se gândească la o ieșire pașnică. Eumolpus, liderul de partea noastră, s-a folosit imediat de șansa împăcării ce ni se oferise și, după un discurs fioros împotriva lui Lichas și a faptelor lui, își puse sigiliul pe următorul tratat de pace:

„Din inimă promiți, Tryphaena, să abandonezi orice plângere despre nedreptatea pe care ți-a făcut-o Giton și că nu te vei răzbuna pe el și nu îi vei face vreun rău. Mai mult, că nu vei face nimic împotriva voinței băiatului; să nu îl îmbrățișezi, săruți sau să preacurvești cu el, altfel vei fi amendată cu o sută de denari.

Din inimă promiți, Lichas, să nu îl deranjezi pe Encolpius cu vreo vorbă sau privire disprețuitoare și nici nu îl vei întreba unde doarme, sub pedeapsa unei amenzi de două sute de denari.”

Armistițiul fiind încheiat în acești termeni, am pus deoparte armele și, ca să nu mai rămână nici o urmă de ranchiună odată ce ne-am înțeles, ne-am hotărât să ne sărutăm, alungând astfel nedreptățile din trecut. Toți fiind așadar în favoarea păcii, pasiunile noastre au cedat și un banchet a fost grabnic servit pentru a consfinți împăcarea cu promisiunea unei companii plăcute. Toată corabia răsuna de cântece. Deoarece vântul se oprise și nava nu mai înainta, unul a început să prindă peștii care săreau deasupra valurilor, iar altul pescuia, luptându-se cu prada ce se agita agățată de cârlig. Niște păsări de mare s-au așezat pe punte și un sportiv antrenat a prins câteva din ele cu prăjina, aducându-le agățate de vârful uneltei. Puful plutea în aer în timp ce penele cădeau pe apă aruncate înapoi și încolo de valurile înspumate.

Lichas părea deja pe punctul de a se împăca cu mine, iar Tryphaena își arunca ultimele picături de vină plină de dragoste peste Giton, când Eumolpus, beat ca și ceilalți, a început să râdă de oamenii spâni și însemnați cu fierul. În final, epuizându-și vorbele de duh, căzu din nou în brațele poeziei și ne-a recitat următoarea „Lamentație a nurilor pierduți”

*„Frumusețea s-a dus! Părul moale
Lasă la urmă loc pleșuviei iernatice.
Templele tale pângărite își plâng ruina
Fruntea ca pârloaga zace devastată.
Bunuri trecătoare! Darurile tale, atât de vane,
Ne dai bucurie doar ca apoi să ne întristezi,*

*Tinerete nefericită! Odinioară aurul cârlionțat
Și Phoebus însuși îl invidia;
Iar moliciunea lui nici aerul umed
Nici fructele pline de sevă nu o egalau.
Dar acum fugi de fetele vioaie și te temi de ele
Și moartea cu pași mari se apropie.
Noaptea ei deja îți înnovează diminețile
Frumusețea s-a dus! Și buclele tale au căzut.”*

Cred că mai dorea să ne prezinte și altele asemenea, sau chiar mai rele, când servitoarea Tryphaenei l-a condus pe Giton dedesubt și i-a pus una din perucile stăpânei. Apoi a scos niște sprâncene false dintr-o cutie de machiaj și urmărind atentă linia trăsăturilor sale i-a redat drăgălășenia de odinioară. Tryphaena l-a văzut atunci pe Giton încă o dată așa cum era și, izbucnind în lacrimi, i-a dat băiatului primul sărut din inimă, de la nenorocirea sa. Deși eram înveselit că l-am văzut pe favoritul meu din nou frumos, nu am putut să nu mă jenez de propria mea desfigurare, mai ales că Lichas nu avea de gând să îmi adreseze măcar un cuvânt. Dar am fost salvat de aceste gânduri negre de aceeași servitoare binevoitoare care m-a tras deoparte și mi-a acoperit capul, astfel că arătam mai frumos ca niciodată, căci era o perucă blondă.

Dar Eumolpus, cavaler al întristaților și părinte al armoniei care domnea între noi, temându-se ca nu cumva veselia noastră să nu dispară din lipsă de povestioare amuzante, a început să ia în zeflema slăbiciunea femeii - cât de repede se îndrăgostesc și cât de ușor uită până și de copii de dragul iubitului,

zicând că niciodată nu fusese vreo femeie pe lume atât de castă să nu poată fi adusă la cele mai sălbatice excese de pasiunile nelegiuite. Fără să mai insiste asupra exemplelor oferite de vechile piese de teatru sau altele renumite în întreaga lume, a început să ne povestească, cu plăcere, următoarele:

„Odată, în Efes, trăia o doamnă atât de cunoscută pentru castitatea ei, că veneau femei din țările învecinate să o admire. Atunci când i-a murit soțul, doamna aceasta nu s-a mulțumit să arate dovezile obișnuite de durere, adică să meargă despletită în urma sicriului și să se lovească peste pieptul despuiat în prezența mulțimii; nu, ea stătea zi și noapte lângă cripta unde soțul ei fusese depus după moda grecească. Atât de mare îi era durerea că nici familia, nici prietenii nu au reușit s-o convingă să renunțe la scopul ce îl avea în minte, și anume să moară de foame lângă mormânt. Până și judecătorii care veniseră s-o convingă s-au văzut obligați să se retragă după multe eforturi zadarnice. Toți o plângeau deja ca și cum ar fi fost deja moartă, căci femeia aceea plină de hotărâre petrecuse cinci zile și cinci nopți fără hrană.

O servitoare credincioasă stătea lângă stăpâna ei, amestecându-și lacrimile cu ale femeii, îngrijind lampa din criptă de îndată ce flacăra începea să tremure. Nu se vorbea în oraș despre nimic altceva decât despre devotamentul ei sublim și toți bărbații o aminteau ca pe un exemplu de virtute și de iubire conjugală.

Între timp, s-a întâmplat ca guvernatorul provinciei să ordone ca niște hoți să fie crucificați în

apropierea criptei lângă care matroana stătea plângându-și soțul. În noaptea următoare, soldatul care păzea crucile ca nu cumva rudele să vină și să-i îngoape pe executați, a văzut o lumină printre morminte și a auzit gemetele văduvei. Urmându-și curiozitatea, o slăbiciune a tuturor oamenilor, era nerăbdător să afle ce se întâmpla. A coborât deci în criptă, unde a fost surprins să vadă o femeie adorabilă și crezu că vede vreo stafie sau o nălucă. Dar cadavrul soțului și fața femeii, plină de lacrimi și zgâriată cu unghiile l-au făcut să-și dea seama că era vorba de o văduvă neconsolată, neputând să se împace la gândul pierderii tovarășului de viață. Și-a dus prin urmare porția sa umilă de mâncare în criptă, implorând-o să nu se mai abandoneze unei dureri atât de mari și să nu-și mai tortureze pieptul cu hohote inutile de plâns. Moartea, spuse, e sfârșitul tuturor oamenilor și ultima lor locuință, și folosind asemenea platitudini cu care se mângâie sufletul rănit, a încercat să o consoleze. Însă femeia, zguduită de simpatia de pe buzele străinului, a început să își lovească pieptul mai tare ca înainte și smulgându-și şuvițe întregi de păr, le așeza pe cadavrul soțului ei.

Soldatul, nesuportând refuzul, își reluă rugămințile către nefericita femeie, implorând-o să mănânce. În cele din urmă, servitoarea nu a mai putut, probabil, rezista parfumului vinului și a întins mâna după hrană. Cu forțele împrăpătate de mâncare și băutură, a încercat și ea să frângă rezistența stăpânei. „Ce folos”, zicea, „să mori de foame, să te îngropi de vie în mormânt înainte ca

soarta să ți-o ceară? Crezi să astfel mulțumești pe cel dispărut? Nu, mai bine întorcete la viață, scutură slăbiciunea femeiască și bucură-te de plăcerile lumii cât mai poți. Corpul care zace în fața ta ar trebui să te avertizeze că trebuie să obții cât mai mult în această viață.”

Nimeni nu face mofturi atunci când e pus să aleagă între a mânca și a muri. După ce zilele de foame i-au tocit voința, a acceptat să mănânce și a făcut-o cu o poftă la fel de mare ca a servitoarei care cedase prima.

Cu toții știm tentațiile care îl asaltează pe sărmanul om după ce a mâncat. Soldatul a recurs la aceleași păcăleli cu care reușise să o convingă să mănânce pentru a-i învinge virtutea. Văduva nu l-a găsit pe soldat nici urât, nici insistent, în timp ce servitoarea îl susținea, zicându-i stăpânei:

*De ce neglijând fericirea de odinioară
Lupți acum împotriva pasiunii ispititoare?”*

Dar, de ce s-o mai lungim, femeia s-a arătat îngăduitoare și din acest punct de vedere, iar soldatul victorios și-a atins ambele scopuri. Astfel au stat împreună în noaptea aceea, și în a doua, și în a treia, cripta fiind bineînțeleles încuiată, astfel încât oricine ar fi trecut pe acolo să creadă că nefericita văduvă murise lângă leșul soțului ei. Între timp, soldatul, vrăjit de frumusețea femeii și de misterul ei, i-a cumpărat câte reușea să își permită și imediat ce venea noaptea ducea proviziile în cimitir.

Astfel, veni o zi în care rudele unuia dintre hoți, văzând că paza slăbise, au dat corpul jos de pe cruce și l-au îngropat. Dar ce era să facă soldatul de a cărui lipsă profitaseră, când a doua zi văzu fără corp una dintre crucile care îi fuseseră încredințate? Temându-se de pedeapsa de neevitat, i-a povestit amantei ce se petrecuse, asigurând-o că nu va mai aștepta sentința și că sabia lui îl va judeca pentru neglijența sa. Trebuia deci să moară; îl va înmormînta ea, alăturând amantul soțului?

Dar femeia era și sensibilă, nu numai virtuoasă. «Să mă păzească zeii», a strigat ea atunci, «să nu cumva să privesc în același timp cadavrele celor doi bărbați care îmi sunt dragi. Mai curând atârî un mort de cruce, decât să omor un om viu.» Zis și făcut; a poruncit deci ca trupul soțului ei să fie scos din sicriu și fixat de crucea liberă. Soldatul a profitat de istețimea femeii și a doua zi toți se minunau cum a reușit un mort să se crucifice singur.”

Capitolul XIV

Povestea îi făcu pe marinari să izbucnească în râs, în timp ce Tryphaena a roșit puternic și și-a ascuns fața la pieptul lui Giton. Lichas, pe de altă parte, nici nu se gândea să râdă; clătinând indignat din cap, a declarat: „Dacă guvernatorul din Efes ar fi fost un om drept, ar fi dus înapoi cadavrul soțului și ar fi crucificat-o pe soție!” Fără îndoială se gândea la răul ce i se făcuse propriei căsnicii și la jaful corabiei sale de către banda de desfrânați. Dar nu numai armistițiul îi interzicea să își dezlănțuie ranchiuna, ci și veselia care ne umplea inimile nu lăsa loc pentru resentimente. Între timp, Tryphaena, șezând în brațele lui Giton, îi acoperea pieptul cu sărutări, aranjându-i din când în când peruca pentru a-i păstra frumusețea, în ciuda pierderii cârlionților.

La rândul meu eram atât de mâhnit de această nouă și neașteptată împăcare, încât nu puteam nici să mănânc, nici să beau, ci stăteam și priveam fioros la cei doi. Fiecare sărut pe care îl schimbau și fiecare dezmierdare mă rănea. Nu știu dacă mă mânia mai mult faptul că băiatul îmi furase amanta, sau că amanta îmi corupea băiatul. Ca să înrăutățească și mai mult lucrurile, Tryphaena nu m-a învrednicit nici măcar cu un cuvânt, cum s-ar fi cuvenit cu cineva care îi fuses prieten și iubit, și nici Giton nu închinase măcar un pahar pentru sănătatea, mea și nici nu vorbise cu mine în timpul conversației de la masă. Presupun că se temea ca nu

cumva favorurile femeii să nu deschidă din nou o rană încă proaspătă.

*Vulturul încruntat ce chinuie inima suferindă
Și sfârtecă zi și noapte trupul
Nu este o pasăre din cele cântate de poeți
Ci gelozia amară și pizma dureroasă.*

Nemaisuportând figura mea încruntată, peruca mi-a adus frumusețea în ajutor și Lichas, aprins din nou de dragoste, începu să-mi arunce priviri ca de miel și să-mi ceară favorurile, adoptând mai mult tonul unui prieten decât al unui comandant arogant, obișnuit să dea ordine. Multe au fost încercările sale și toate în van; în final, deoarece avansurile sale au fost întâmpinate cu un refuz hotărât, avântul lui s-a transformat în violență și a încercat să ia locul respectiv cu asalt. Dar Tryphaena a dat năvală pe neașteptate observând totul, iar el și-a aranjat hainele în grabă și a șters-o.

Aceasta a alimentat și mai mult lascivitatea Tryphaenei, care a întrebat „Ce urmărea Lichas cu încercările sale pasionate?” M-a forțat să îi spun și, aprinsă de povestea mea, amintindu-și și ea relația noastră, a încercat să reînvie iubirea noastră trecută. Dar destrăbălarea aceasta mă obosise și am respins-o cu dispreț. Tryphaena însă, plină de dorință, m-a cuprins cu brațele strângându-mă atât de tare, încât am strigat de durere. Una dintre servitoare s-a năpustit înăuntru, a crezut că încercam să obțin de la stăpâna ei tocmai favorurile pe care i le refuzasem, s-a năpustit și ne-a despărțit.

Înnebunită de respingerea pasiunii ei desfrânate, Tryphaena m-a ocărat copios și cu mii de amenințări s-a repezit după Lichas ca să îl ajute să găsească un mijoc de a se răzbuna.

Trebuie să vă spun că odinioară, când mă înțelegeam bine cu stăpâna ei, găsisem multă prietenie în ochii acestei servitoare; însă nu a suportat deloc bine să mă vadă împreună cu Tryphaena și a plâns amarnic. Am întrebat-o nerăbdător care era motivul tristeții sale și după câteva ezitări a izbucnit: „Dacă ai vreun strop de bunătate în tine, nu o vei trata mai bine decât pe o târfă; chiar dacă ești bărbat, nu te du cu catamitul feminin.”

Incidentul m-a surprins și m-a neliniștit încă și mai mult, temându-mă ca nu cumva Eumolpus să nu afle de întâmplare și, fiind un om foarte sarcastic, să nu compună vreo satiră în versuri ca să îmi răzbune nedreptățile, pentru că în acest caz, partizanatul său ardent m-ar fi făcut să par ridicol, un lucru de care mă temeam în mod deosebit. Tocmai mă gândeam ce aş putea să fac ca să nu afle, când, iată, omul apăru cunoscând incidentul, deoarece Tryphaena îi povestise totul lui Giton, încercând să-și refacă demnitatea rănită de refuzul meu pe socoteala favoritului meu. Aceste întâmplări l-au scos din sărite pe Eumolpus, cu atât mai mult cu cât aceste incidente amoroase erau violări ale tratatului pe care îl semnasem și sigilasem. Imediat ce bătrânul m-a zărit, a început să mă jeluiască, implorându-mă să îi povestesc totul exact așa cum se întâmplase. Văzând că deja fusese informat, i-am

povestit deschis despre încercarea mizerabilă a lui Lichas și despre provocările dezmățate ale Tryphaenei. După ce a ascultat ce i-am povestit, Eumolpus a jurat cu cuvinte bine alese că nă va răzbuna, declarând că zeii erau prea drepți pentru a accepta să lase nepedepsită o asemenea ticăloșie.

Când încă mai discutam acestea și altele asemenea, marea a început să se agite și nori adunați din cele patru zări au cufundat totul în întuneric. Marinarii s-au repezit speriați la posturi și au strâns pânza pentru a slăbi presiunea asupra corabiei. Dar vântul se tot schimba, ridicând valurile și pilotul nu știa în ce direcție să cârmească. Uneori furtuna ne târa spre Sicilia, în timp ce alteori vântul din nord, tiranul coastei Italiei, ne arunca nava de colo-colo după cum îi era voia. Mai periculoasă decât toate vijeliile era bezna ce se lăsase, atât de nepătrunsă că pilotul nu putea să vadă nici măcar prora navei. Deoarece furtuna era, pe toți zeii, atât de copleșitoare, Lichas întinse mâinile îngrozit, strigând: „Ajută-ne, Encolpius, salvează-ne de la distrugere! Redă pelerina sfântă și sistrumul pe care le-ai furat de pe navă. Pe tot ce ai mai sfânt, îndură-te, tu, care ești de obicei atât de blând!” În timp ce urla astfel, un val l-a măturat de pe punte; s-a mai ridicat de câteva ori deasupra valurilor, iar apoi vârtejul l-a tras în abis.

Tryphaena, din contră, a fost salvată de sclavii ei credincioși, care au apucat-o, au pus-o în barca de salvare împreună cu lucrurile ei, scăpând-o astfel de la o moarte sigură.

Îmbrățișându-l pe Giton, m-am lamentat: „Asta e tot ce ne dau zeii? Să murim împreună? Nu! Soarta cea crudă nu vrea nici măcar asta! Privește! Imediat valurile vor răsturna corabia. Privește! Marea cea furioasă va despărți îmbrățișarea celor doi iubiți. Dacă l-ai iubit vreodată cu adevărat pe Encolpius, sărută-mă cât mai poți; măcar această ultimă plăcere să o furăm sorții crunte ce ne așteaptă.”

Imediat ce am zis aceste cuvinte, Giton și-a aruncat roba și s-a furișat sub tunica mea, ridicându-și capul ca să-l sărut. Mai mult, ca valurile să nu ne despartă, ne-a legat unul de altul cu o curea, strigând: „Măcar așa vom pluti mai mult împreună. Sau, dacă marea va fi atât de milostivă încât să ne arunce trupurile la mal, ori vreun trecător va avea omenia să ne îngroape cum se cuvine, ori nisipul ne va oferi un mormânt pe care nici valurile nu îl vor putea pângări.” M-am supus atunci la această ultimă legătură și, liniștit de parcă aș fi fost deja în sicriu, am așteptat o moarte de care nu mă mai temeam.

Între timp furtuna îndeplinea sentința sorții și doboră ultima apărare a corabiei. Catargul și cârma s-au dus și nu mai rămăseseră nici vâsle, nici frânghii; plutea pe valuri în derivă ca o grămadă informă de bușteni. Câțiva pescari au pornit nerăbdători cu bărcile lor să jefuiască corabia, dar când au văzut că mai erau oameni la bord pregătiți să se apere s-au transformat din tâlhari în salvatori. Deodată am auzit un sunet neobișnuit, ca urletul unei fiare care vrea să scape, venind de sub cabina căpitanului. Am urmărit zgomotul și l-am descoperit

pe Eumolpus așezat, împrăștiind versuri pe o foaie uriașă de pergament. Minunându-ne de cum reușea acel om să găsească timp să compună poezii tocmai înaintea morții, l-am târât afară în ciuda strigătelor sale de protest, zicându-i să își bage măcar de data aceasta mințile în cap. Furios din cauza întreruperii a strigat: „Lăsați-mă să-mi termin fraza, poemul meu e aproape gata!” L-am apucat violent pe nebun și l-am strigat pe Giton să mă ajute să trag poetul la mal. După ce cu greu am reușit să îndeplinim acest lucru, am găsit un adăpost umil în casa unui pescar, unde ne-am întărit cum am putut cu proviziile udate de apa mării și unde am petrecut o noapte foarte nefericită.

A doua zi, în timp ce discutam aprins în ce direcție ar fi cel mai înțelept să ne îndreptăm, am zărit deodată un trup de om pe care valurile îl aduceau la țărm, împingându-l ușor înapoi și încolo. Stăteam așteptând îndurerat, contemplând cu ochi umezi opera mării și am meditat: „Undeva, o nevastă îl așteaptă, sigură că va veni, sau poate un fiu, sau un tată, fără să știe de furtună sau de naufragiu; fii sigur că a lăsat pe cineva în urmă, pe care l-a sărutat vesel la plecare. Acesta este deci sfârșitul viselor umane, împlinirea marilor sale planuri. Iată! Cum călărește acum valurile!”

Plângeam încă soarta străinului când un val i-a săltat capul spre plajă; l-am recunoscut, deși desfigurat, pe dușmanul meu, Lichas, odinioară atât de redutabil, azi aruncat neajutorat la picioarele mele. Nu mi-am mai putut reține lacrimile și am strigat, lovindu-mi pieptul: „Unde ți-e ura acum?”

Sau aroganța? Zaci aici, pradă peștilor și monștrilor din adâncuri; tu care nu demult te lăudai cu puterea ta, nu mai ai nici o scândură din marea ta corabie. Haideți, muritori, umpleți-vă inimile cu speranțe mari. Haideți, marinari, aranjați cum să cheltuiți pentru o mie de ani banii pe care i-ați câștigat prin înșelăciune. Tocmai ieri omul ce zace aici mort își socotea banii și se hotărâse când se va întoarce la el acasă. Zei, ce departe e acum de locul unde voia să ajungă! Dar nu numai marea înșală astfel speranțele oamenilor. Războinicul este trădat de propriile arme. Tatăl de familie care tocmai oferă ofrande zeilor săi protectori este ruinat de aceștia. Altul este aruncat din car și își trage grăbit ultima suflare. Mâncăul moare din cauza festinului, abinentul din cauza postului. Gândește-te bine și găsești oriunde un naufragiu. Dar te opui, zicând că un înecat pierde înmormântarea. De parcă ar fi vreo diferență cum este distrus corpul trecător - prin apă, foc sau timp. Orice ai face, rezultatul e același. A, dar fiarele îi vor pângări corpul. De parcă focul s-ar purta mai blând cu el. Nu este tocmai focul pedeapsa care ni se pare cea mai potrivită când suntem cruți cu sclavii? Ce nebunie că avem atâta grijă ca nici o părticică din corpul nostru să nu rămână neîngropată, când Soarta decide acest lucru după dorința ei, fie că ne place, fie că nu.”

După ce m-am frământat cu astfel de gânduri morbide am purces să facem cele cuvenite pentru mort și Lichas, purtat chiar de dușmanii săi către rug, a fost redus la cenușă. Eumolpus era, între timp, ocupat să compună un epitaf; după ce și-a

rotit ochii o vreme căutând inspirația a declamat următoarele:

*„Soarta i-a fost pecetluită,
Nici o marmură sculptată nu îi arată mormântul;
Zece coți de pământ ordinar i-au primit trupul
Sepulcrul lui, o mică moviliță.”*

După ce am îndeplinit această ceremonie de bunăvoie și după rânduială ne-am reluat călătoria întreruptă; după puțin timp am ajuns în vârful unui deal abrupt de unde am privit un oraș care se ridica, nu departe, pe vârful unei coline impunătoare. Nu îi știam numele, fiind niște bieți drumeti, până ce un țaran ne-a spus că era Croton, un loc foarte vechi și odinioară primul oraș din toată Italia. Am întrebat apoi nerăbdători cam ce oameni trăiesc în acest loc faimos și cu ce afaceri se ocupă de când prosperitatea i-a fost ruinată de dese războaie.

„Oameni buni”, a răspuns omul, „dacă sunteți negustori, schimbați-vă meseria și căutați alt mod de a vă câștiga existența. Dar dacă sunteți nobili care pot să mintă fără să se oprească și să le și țină minte, sunteți pe drumul cel bun către marea șansă. În acest oraș, literatura nu e cultivată și elocința nu primește favorurile nimănui; sobrietatea și morala nu au parte nici de felicitări, nici de succes; locuitorii, fără excepție se împart în două: ori vânători de recompense, ori pradă pentru aceștia. În acest oraș, nimeni nu crește copii de-ai săi, căci oricine are moștenitori naturali este condamnat să ducă o viață anonimă în mijlocul drojdiei celor mai

de jos, nu i se permite să se distreze, să se ducă la spectacole publice sau să se bucure de privilegiile cetățeniei. Cei necăsătoriți și cei care nu au rude apropiate primesc cele mai înalte onoruri; doar ei sunt curajoși și capabili și demni de respect. Veți găsi acest oraș ca un câmp de ciumați, unde nu se pot vedea decât două lucruri: cadavre sfâșiate și corbi care le sfâșie.”

Eumolpus, mult mai perspicace decât noi, cântări aceste noutăți și admise că metoda prin care ne-am putea îmbogăți îi plăcea. Eu credeam că face vreo glumă extravagantă, dar a continuat cât se poate de serios: „Aș fi vrut doar să am ceva mai bun la mine - o togă mai bună, vreau să zic, și în general haine mai elegante, ca păcăleala să fie mai convingătoare. Mare Hercule, aș putea scăpa, în sfârșit, de grija pungii și să vă îmbogățesc pe toți.” La acestea i-am promis că îi vom da tot ce va cere, asta dacă haina pe care o foloseam pentru furtișagurile noastre îl mulțumea. Cât despre bani, putem să fim încrezători că zeii ni-i vor da.

„Ce ne oprește atunci”, a întrebat Eumolpus, „să punem în scenă mica noastră farsă? Faceți-mă stăpânul vostru, dacă vă place ideea mea.” Nici unul din noi nu a îndrăznit să dezaprobe o astfel de idee, mai ales că tot nu aveam nimic de pierdut. Așadar, ca să ne asigurăm că înșelăciunea va fi dusă până la capăt, am jurat să îndurăm focul, închisoarea, fierul, și orice ar dori Eumolpus. Ca gladiatorii am jurat foarte solemn credință, trup și suflet, stăpânului nostru.

După ce am depus jurământul, l-am salutat pe stăpânul nostru cu slugărnice prefăcută și am fost instruiți să spunem aceeași poveste, cum Eumolpus și-a pierdut fiul, un tânăr promițător cu o elocință strălucită, cum bietul părinte îndurerat a părăsit orașul astfel încât vederea mormântului și a prietenilor fiului său să nu îi reînnoiască durerea. Acest trist eveniment, trebuia noi să adăugăm, a fost urmat de un naufragiu care îl costase două milioane de sesterți, dar nu pierderea îl mâhnea, cât faptul că, dorindu-și un alai pe măsură, nu reușea să-și respecte rangul. Mai mult, avea în Africa treizeci de milioane investite în moșii și hârtii de valoare ca și o armată de sclavi care ar fi putut să ia Cartagina cu asalt fără nici un efort.

I-am sugerat lui Eumolpus să tușească cât mai mult, să simuleze o digestie slabă și să bombăne la fiecare fel de mâncare ce i se punea în față; să vorbească în continuu despre aur și argint și despre ferme care mergeau în pierdere și cât de păguboase erau pârlăgele; să consulte zilnic socotelile și o dată pe lună să adauge noi clauze în testament. Și, ca minciuna să fie completă, de fiecare dată când chema pe vreunul din noi să greșească numele, arătând că stăpânul se gândea la sclavi, care nu erau de față.

După ce lucrurile au fost astfel aranjate, ne-am rugat zeilor să ne ajute și am pornit. Dar săracul Giton nu putea să își ducă bagajul, iar Corax, angajatul lui Eumolpus, se opunea în gura mare acestei slujbe, tot lăsând să-i scape ranița, blestemându-ne că mergeam prea repede; jura că ori

va arunca povara, ori va renunța cu totul la farsa pe care o plănuiam. „Credeți că sunt vreun animal de povară”, mormăia el, „sau vreo corabie care duce piatră? M-am angajat pentru munca unui om, nu a unui cal! Sunt un om liber la fel ca și voi, deși tatăl meu m-a lăsat sărac lipit.” Dar nu se mulțumea doar să blesteme, ci tot ridica piciorul umplând drumul de praf și duhoare. Giton râdea doar de lipsa lui de înțelepciune și după fiecare vânt imita tare din gură zgomotul produs.

Dar nici aici poetul nu și-a abandonat vocația. „Multe sunt victimele, prieteni”, a început, „pe care poezia le-a sedus! Imediat ce omul reușește să compună un vers care să poată sta în picioare și și-a îmbrăcat gândul într-o formă potrivită, crede că a depășit Helicon-ul¹⁷. Mulți alții, după ce și-au pus cu succes talentul la încercare prin sălile de judecată, găsesc un refugiu în liniștea versificării, crezând că e mai ușoară scrierea unui poem decât a unei argumentări pline de capcane înșelătoare. Dar o minte cu o inspirație nobilă se revoltă la astfel de frivolități și nici un intelect care să nu fi fost educat nu va putea să plămădească un copil poetic viabil. Când sunt alese cuvintele, tot ce se apropie de banalitate trebuie evitat; un poet alege cuvinte într-o alăturare lipsită de josnicii, respectând cuvintele lui Horațiu:

Urăsc profanul vulg și-l țin departe.

---

17 Munte considerat lăcașul Muzelor (n.tr.).

Și iar trebuie grijă pentru a evita ideile care stau în afara structurii principale; mătasea poate fi strălucitoare, dar culorile trebuie întreșute în stofa poeziei. I-aș putea numi aici bucuros pe Homer, pe poeții lirici și pe romanii Vergiliu și Horațiu. Restul erau prea orbi să vadă adevăratele cărări de pe Parnassus sau, dacă le vedeau, erau prea temători să le urmeze.

Iată spre exemplu marele subiect, războaiele civile: cine îl abordează, dacă nu este un om cu cea mai mare erudiție, va fi doborât sub greutatea lui. Nu e problema ca niște fapte să fie puse pe versuri, căci istoricul ar avea mai mult succes; mai curând spiritul va trebui dus de-a lungul unor digresiuni și intervenții divine și printre legende și mituri încâlcite. Mai evidentă va fi inspirația frenetică a poetului decât pedanteria și precizia. Spre exemplu, cum vă place această schiță, deși nu a primit ultimele retușuri:

*Marea Romă era stăpâna globului
Oriunde bolta cerească strălucea,
Sau pământul se întindea, sau unde mările se
rostogoleau.
Dar tot nesătule arau corăbiile ei înaripate
Mările bogate căutând un mal nejezuit;
Căci pe bogați îi ura de moarte
Și propria ei avariție i-a gătit căderea.
Vechile bucurii erau disprețuite
Roase fiind de uzul vulgului.
Soldatul admira culoarea asiriană*

*Și apusul îi vrăjea trufia nestatornică.
Numidia susține aici marea boltă,
Aici străluceau țesăturile sirene,
Arabia cu dulcețurile ei era răsfățată,
Dar încă ardea dorința de răzbunare.
În sălbăticiunile maure și în regatul lui Ammon
Monștri erau prinși pentru spectacole crude.
Tigrul străin în cușca sa din aur
A fost adus peste apă pe țărmul nostru
Iar Roma fericită hrănea monstrul
Cu sângele fiilor ei, care din belșug curgea.*

*Ezit să vorbesc, tremur să povestesc
Despre manierele persane și despre soarta
blestemată!
De la tinerețe furau omul cu o artă crudă
Venus se încrunta deasupra valului ce se retrage;
Când se gândeau să prefere înșelăciunea
Până și bătrânețea ar fi vrut ca valul să se retragă!
Natura era pierdută și nu se regăsea,
Și nimic altceva decât desfrânări.
Păr moale, cârlionțat și fluturarea hainelor
Și tot ce rușinează corpul zeiesc al omului.
Din Africa veneau sclavi și carpete purpurii
Pe mese suflăte cu aur lucitor
În jurul cărora zăceau bețivii
Mândria dezonorată era înecată în vin.
Nimic nu scăpa dorinței noastre sălbatice
Soldatul pentru jaf își trăgea sabia.
Și din Sicilia rușinea era adusă
Direct la desfrâul nostru
Și foamea se sătura cu sosuri scumpe;*

*Fazanul era văduvit de toată specia sa
Și nimic nu se auzea deasupra deșertului
Decât vântul murmurând printre copaci.*

*La fel pe Câmpia lui Marte stricăciunea domnea
Votul era o prostituată ce trebuia cumpărată,
Poporul și Senatul erau vânduți!
Până și bătrânețea surdă era la vocea virtuții
Și justiția era pradă intereselor meschine
Sub care măreția zăcea zdrobită.
Până și Cato a fost exilat de gloată,
În timp ce câștigătorul plângea
Rușinat să ia puterea din mâini mai vrednice.
Ocară Romei și numelui de roman!
Nu doar un om au exilat atunci
Ci și Virtutea, Faima și Libertatea.
Așa și-a cumpărat Roma propria distrugere
Ea era și marfa, ea și negustorul.
Mai mult, imperiul tot îndatorat
Era pradă cametei nesătule.
Casa nimănui nu mai era a sa
Și datorii se adunau ca boala
Prin membre la inimă ajungând.*

*Au chemat atunci freamătul fioros în ajutor
Și războiul trebuia să vindece rănile luxului
Căci voința înecată era-n mizeria disperată
Fără a putea să îndrăznească;
Roma desfrânată din voluptate trebuia trezită
Cu foc și sabie și zarva armelor.
Trei conducători puternici ne-a dat Fortuna
Și soarta crudă pe toți i-a omorât.*

*Câmpiile parților s-au îmbătat cu sângele lui Crassus
Marele Pompei a murit în Lybia
Și Roma l-a văzut sângerând pe Iulius cel măreț.
Astfel, o singură țară prea îngustă era
Să țină oasele rivalilor, lumea și-a împărțit cenușa lor
Dar gloria lor nu moare niciodată.*

*Între Napolis și câmpiile Dicharchiei se întinde
Un golf teribil, larg și adânc
Prin care Cocytus își duce valurile leneșe
Aerul era otrăvit cu cețuri de pucioasă
Aici nici toamna nu se îmbracă cu legume,
Nici primăvara veselă nu salută iarba,
Nici păsări nu-și cântă trilul vesel
Printre ramurile foșninde ale pădurii.
Aici domnește haosul și stâncile ascuțite
Doar cedrii strâmbi le acoperă.*

*În mijlocul acestei orori Pluto
Și-a ridicat capul înflăcărat în fulgii de cenușă
Și oprind-o pe Fortuna astfel îi zise:*

*„O, tu care conduci cerul și pământul
Care ai puterea ta de neclintit
Și-i copleșești pe unii cu favorurile tale
Nu te prăbușești sub greutatea Romei
Și a mândriei ei nemăsurate?
Roma însăși geme sub povară
Și greu mai cară singură puterea
Pentru că îmbătată de luxul prăzilor
Turnurile ei din aur până la cer au ajuns!
Marea au schimbat-o în pământ și pământul în apă*

*Și natura rănită își plânge legile batjocorite.
Chiar pe mine mă amenință și îmi scutură scaunul
Pământul e jefuit de comori
Și sapă în dealuri asemenea peșteri
Că stafile încep să spere la lumina zilei!
Schimbă, Fortuna această scenă plină de aroganță!
Umple piepturile romanilor cu furie
Și dă-mi noi slujitori în regatul meu pustiu
Căci nu m-am mai bucurat de sângele omului
Și nici Tisifone nu și-a astâmpărat setea
De când sabia lui Sulla a dezlănțuit râul purpuriu
Și a pregătit recolta pentru moartea nesătulă.”*

*Așa a vorbit... Și priviți! Pământul s-a despicat
Și mâna lui s-a unit cu a zeiței
Și Fortuna zâmbind, astfel i-a răspuns:*

*„Oh, părinte care zgudui regatul lui Cocytus,
Dacă adevărul periculos poate fi dezvăluit
Dorința îți va fi îndeplinită! Și mie
Îmi arde furia în piept; și eu urăsc
Culmea pe care am ridicat Roma
Și favorurile mi le regret acum.
Dar aceeași zeiță care i-a dat puterea
O va prăbuși în praful trușiei umilite.
Voi duce lumina ce aprinde focul pretutindeni
Și răzbunarea din plin o voi hrăni cu măceluri.
Parcă văd câmpia Thessaliei de cadavre acoperită
Și ruguri funerare se aprind
Fără număr pe malurile Iberiei!
Văd nisipurile Lybiei înecate în sânge*

*Și Nilul cel cu șapte brațe gemând de profeții
înfricoșate!*

Peste tot răsună zăngănitul săbiilor

Și o fugă la Actium îmi apare în față!

Deschide porțile regatului tău

Și lasă să intre mulțimea fără de număr!

Bătrânul Charon cu barca nu poate

Degradă să ducă sufletele în călătoria lor

Căci are nevoie de o flotă întreață! Tisifone atunci

Își va astâmpăra setea și foamea!

Lumea sfârtecată se grăbește spre regatul tău!”

Abia terminase, când dintr-un nor

Au lucit fulgere și tunete răsunau.

Pluto speriat și-a plecat capul și s-a ascuns

De săgețile fratelui în umbra nopții.

Zeii astfel au dezvăluit

Ororile Sorții ce se apropia;

Soarele și-a ascuns razele în norii de sânge

De parcă ar plânge grozăvia ce-a început

Iar Cynthia și-a strâns sfera și tremurând fugi.

Munții au fost răsturnați de furtuni

Și râuri rătăcite și-au lăsat văile seci.

Până și cerul a arătat groaza ce avea să vină

Și oștiri se luptau fioros printre nori;

Etna și-a reînnoit furia; plină de pucioasă

Fulgere tâșneau spre cerul înspăimântat.

Stațiile neîngropate alergau împrejurul mormintelor

Cerând amenințătoare să fie îngropate

O cometă în flăcări și-a scuturat coama strălucitoare

Și Jupiter a coborât în șuvoaie însângerate.

*Zeii nu au mai ascuns mult timp
Faptele ce vor veni, căci Cezar
Arzând de dorița răzbunării
Dădu pace galilor, aducând cetățenilor război.*

*Sus, pe cel mai înalt pisc al Alpilor
Unde stâncile privesc în jos la nori,
Acolo un altar grecesc fumegă pentru Alcides,
Acolo iarna eternă oprește drumul
Și vârful muntelui sprijină bolta cerului;
Nici o vară nu a încălzit aceste locuri
Nici Zephyrul nu a înveselit aerul mohorât,
Iar zăpada strânsă peste zăpadă ridică
Spre cerul înstelat coloane înghețate.
Aici a ajuns Cezar cu legiunile sale voioase,
Aici și-a făcut tabăra și de aici
Privind câmpiile fertile ale Hesperiei
Și, ridicând mâinile, astfel s-a rugat:*

*„ Atotputernice Jupiter! Și tu, pământ al lui Saturn
Deseori v-am dat triumfurile filiale!
Priviți armele pe care cu durere le port;
Sunt forțat de nedreptate să aduc războiul.
Am fost exilat în timp ce Rinul
L-am umflat peste matcă cu sângele germanilor
Și pe gali i-am ținut dincolo de Alpi
Deși erau pregătiți să ia Capitoliul cu asalt.
Dar care a fost răsplata acestor fapte?
Cucerirea, vai, este pierdută,
Germania învinsă, o nouă crimă se pregătește
Și șaizeci de triumfuri sunt încoronate cu exilul.
Dar cine sunt aceia împotriva cărora*

*Trebuie să aduc amate plătite?
Rușine Romei! Roma mea își dezmoștenește copiii
Dar mult ei nu vor mai păta onoarea
Sub acest pumn va cădea conducătorul lor pizmaș!
Haideți, camarazi triumfători, deșteptați-vă ura
Și cu săbiile voastre susțineți-mi cauza!
Pericolul și crima noi o împărtășim.
Nu eu am arat câmpul gloriei
Căci voi ați câștigat acești lauri!
Atunci dizgrația și pedeapsa a fost rostită
Asupra trofeelor și luptei noastre victorioase;
Zarul este aruncat! Și Fortuna îl va judeca!
Să-și ia fiecare războinic sabia strălucitoare!
Drepturile mele sunt deja încoronate.
În mijlocul eroilor mei nu mă îndoiesc de succes.”*

*Așa a vorbit... Atunci din cer a coborât
Pasărea lui Jovis i-a grăbit pașii
Voci ciudate s-au auzit printre copacii din stânga
Și flăcări au lucit prin ceața pădurii
Phoebus însuși, cu razele cele mai luminoase
A înveselit ziua cu splendoarea sa.*

*Aprins de semne, Cezar cel neîmblânzit
Își porni oamenii, el însuși
Primul era pe cărarea îngustă, căci sub gheață
Zăceau pericole și orori ce încă dormeau.
Dar când picioarele arzătoare și fără număr
Lanțurile înghețate le-au topit, zăpada îndată
S-a umflat, rezistându-le cu furie!
Și deodată râuri au apărut curgând în munți
Dar la comanda soartei valurile*

Ce amenințător se ridicaseră, în gheață au fost închise;

Și, când oamenii amețiți de vremea perfidă

Se amestecaseră cu caii, cu steagurile,

Ca să mărească groaza, vântul adună

Norii ce furtuna au pornit-o.

Peste sunetul armelor ploaia s-a pornit

Și din Eter curgea un ocean înghețat

Ruinând cerul și pământul,

Râurile înfricoșate aruncându-se afară din matcă.

Dar Cezar cel neîmplânzit ajutat de lance

Tot înainte, neabătut, mergea.

De aceeași ardoare era și Alcides aprins

Când s-a repezit prin râpele din Caucaz spre glorie

Și atunci coborând din piscul Olimpului

Jovis cel atotputernic pe giganți i-a alungat.

Între timp, cu aripile tremurânde

O veste înspăimântată spre Palatin zbură

Și Romei uimite aceste știri aduse:

O flotă dușmană plutește pe marea Alpilor:

Legiuni călite în sânge galic,

Mâniate spre Roma vinovată se îndreptau.

Atunci focul și sabia și oroarea

Războiului civil în fața ochilor le-a apărut.

Neliniștea le-a tulburat oamenilor pieptul

Și Înțelepciunea, pierdută în mijlocul groazei,

Îi părăsi zburând deasupra mării,

Căci mai în siguranță acolo era decât pe uscat.

Oamenii au alergat la arme, destinul îi ajută

Pe cei îngroziți, și toți spaima și-o urmează.

Poporul năucit nu cunoștea nici un drum;
Dar sigur spre porți bezmetic se repezea.
Roma se supuse știrii înfricoșate
Și romanii plângând își părăseau casele.
Unul își ducea copii tremurând de mână
Altul își ascunde Larii la sân
Pridvorul părăsind cu lacrimi în ochi
Și dă aripi blestemelor pentru dușmanul său,
Aici soția plânge la pieptul bărbatului,
Acolo pe un tată fiul pios
Îl ține cu grijă filială și nu simte greul,
Nici teama din cauza datoriei sale.
În timp ce aceștia - nebuni! - averile-și duc
În mijlocul câmpului mărind astfel prăzile.

Austrul furtunos suflă deasupra mării
Și umflă valurile cu mânie zgomotoasă.
Arta marinarilor este copleșită
Cârmacii stau înfricoșați; unii strâng pânzele,
Alții trag la mal; cei care evită țărmlul vor
Să se încredințeze Fortunei și nu stâncilor.

Dar cum să descrii groaza ce cuprinse oamenii
Când consulii au fugit cu Pompei?
Pompei, care-a pedepsit pe Hydaspes și Pontus
Piatra piraților, el pe care Jupiter
De trei ori l-a văzut în cortegiul triumfal!
Acest mare conducător, ce a dat legile euxine
Și a învățat Bosforul să i se supună.
Rușine! A părăsit josnic gloria și Roma!
În timp ce Fortuna îi sărbătorea plecarea.

*Zeii au privit atunci îngroziți
Și chiar piepturile cerești au cedat fricii
Văzând pacea cum se depărta
Exilată din lume de nelegiuirea noastră!
Pacea, cea cu aripi moi și-a pus pe cap cununa
De măslin cu brațele albe;
O caută zburând grăbite Umbrele elizee.
O urmează cu ochii plecați Speranța firavă
Și Dreptatea cu părul ei despletit
Și Concordia, plângând cu hainele rupte.*

*Iadul triumfător descuie porțile din bronz
Și Furiile toate părăsesc curtea stygiană.
Bellona amenințând însoțește Erinii
Și crunta Megaera înarmată cu sabia de foc,
Moartea palidă, Înșelătoria insidioasă, Masacrul
Și Ura se reped afară! Cine, dezlănțuit
Își ridică spre înalt capul? Un coif îi ascunde
Fața rănită; cu stânga apucă scutul lui Marte
Groaznic, străpuns de săgețile fără număr.
Iar în mâna sa dreaptă apare torța
Cu care va aprinde distrugerea în lumea întreagă.*

*Zeii s-au coborât din ceruri, iar Atlas se minuna
Că îi lipsește povara obișnuită;
Și cearta oamenilor i-a împărțit și pe divini.
În ajutorul lui Cezar, Diona a venit prima
Și Pallas a ajutat-o, și zeul războiului.
Iar lângă bravul Pompei
Cynthia și Phoebus, și fiul Cyllenei,
Și propriul său idol Alcides au venit.
Trămbițele au răsunit! Discordia și-a ridicat capul*

*Și și-a scuturat pletele spălăcite
Sânge uscat îi pătează fața
Din ochii cleioși îi picură spaimele;
Dinți ascuțiți îi strâmbă gura
Și de pe limbă curge un râu de otravă
Iar șerpii îi șuieră lângă obraji;
Pielea palidă zdrențele abia o acoperă
Și în mâna tremurătoare o torță ținea.*

*Ridicându-se din Tartarus cel întunecat
A ajuns pe vârful mândrilor Apenini;
De unde privind pământul și marea
Și armatele umplând câmpiile,
Spuse cu o patimă triumfătoare:
„La arme, popoare, la arme,
Și lăsați torța Discordiei să ardă!
Lașul nu se va mai salva fugind; nici vârstnicii,
Nici femeile, nici copii nu vor trezi mila
Doar pământul va tremura și turnurile înalte
Se vor zgudui și prăbuși în ruine.
Tu, Marcellus, păstrează decretul
Și, Curio, incită furia mulțimii!
Iar tu, Lentulus, convingător tu ești;
Susține Facțiunea cu vorba ta puternică!
Dar, Cezar, de ce această răzbunare întârziată?
De ce nu spargi Porțile Romei vinovate
Și mândria ei nu ți-o faci pradă:
Și tu, Pompei, nu-ți cunoști puterea?
Dacă ți-e frică la Roma, fugi la Epidamnus
Și hrănește câmpia Thessaliei cu sânge!”*

Așa a vorbit Discordia...

Pământul nelegiuit s-a supus.

Capitolul XV

După ce Eumolpus și-a declamat creația cu o volubilitate prodigioasă, am intrat în sfârșit în orașul Croton. Acolo am ținut un han micuț, dar a doua zi am început să căutăm un loc mai pretențios unde să ne cazăm. Ne-am întâlnit desul de repede cu o turmă de vânători de moșteniri care ne-au întrebat cine eram și de unde venisem. Am răspuns la ambele întrebări conform planului pe care îl pregătisem, fiind atât de veridici că ne-au crezut pe de-a întregul, căci s-au întrecut să-i dăruiască lui Eumolpus averile și era cât pe ce să se ia la bătaie care să îi facă primul acest favor. Toți i-au făcut cadouri ca să câștige bunăvoința pretinsului milionar.

Astfel, lucrurile au mers bine pentru noi în Croton pentru multă vreme că Eumolpus, uitându-și complet originile umile, se lăuda tuturor că nimeni nu poate rezista influenței sale și că orice crimă s-ar fi petrecut în oraș, putea să-l scape pe făptaș doar datorită cunoștințelor ce care le avea în poziții sus-puse. Eu însă, deși îmi îndopam trupul tot mai umflat, numai cu mâncare din cea mai bună, și chiar ajunsesem să cred că Fortuna nu se mai uita urât la mine, tot meditam la întorsătura neașteptată a lucrurilor și la viața pe care o duceam. „Dacă vreun vânător de moșteniri mai istet”, îmi ziceam adeseori, „trimite pe cineva în Africa să facă cercetări și descoperă păcăleala? Dacă servitorul lui Eumolpus, în mod sigur la fel de sătul de tot luxul,

ca și mine, scapă vreun cuvânt necugetat și dezvăluie astfel farsa? Ar trebui să fugim imediat, să ne întoarcem la viața plină de lipsuri de care tocmai am scăpat și să începem din nou să cerșim. Pe toți zei! Ce viață de criminali am duce, temându-ne tot timpul de răzbunarea lor!”

După aceste gânduri am ieșit întristat din casă, sperând să-mi înprospătez mintea cu aerul de afară. Abia am ieșit pe alee, când o fată, cu un aspect deloc neplăcut, m-a strigat: „Polyaenos!” - numele pe care îl adoptasem de când am ajuns în oraș - și mi-a spus că stăpâna ei cerea permisiunea să-mi vorbească.

„Desigur că faci o confuzie”, am răspuns buimăcit; „Nu sunt decât un străin și un sclav și nu merit o astfel de onoare.”

„Nu! Trebuia să te gălesc pe tine”, a apus ea, „dar îmi dau seama că îți cunoști frumusețea, îți dai aere și îți vinzi favorurile în loc să le dăruiești. Ce altceva ar putea să însemne părul tău bine pieptănat, figura pudrată și privirea galeșă? Pentru ce altceva mersul studiat, pașii mărunți și nicodată grăbiți, decât de a expune farmecele și de a vinde astfel desfătărilor? Uită-te la mine: nu sunt un augur¹⁸ sau vreun cititor în stele, ca astrologii, dar pot totuși să ghicesc de ce soi e omul după cum arată și îmi dau seama care îi sunt intențiile imediat ce îl văd cum merge. Deci, dacă vrei să ne vinzi

---

18 Preot roman care ghicea viitorul după zborul păsărilor etc. (n.tr.).

această marfă, ai un client pregătit să cumpere; sau, dacă ne-o vei da, cum ar trebui să facă un domn, suntem fericite să îți rămânem datoare. Îmi spui că nu ești decât un servitor și un sclav obișnuit; asta nu face decât să încingă și mai tare imaginația stăpânei mele. Există femei cărora le place murdăria și a căror pasiuni sunt stârnite doar de sclavi sau de alergători desculți. Altele se aprind după gladiatori sau conducători de catări prăfuiți sau după actori care se fandosesc pe scenă. Stăpâna mea este tocmai acest gen de femeie: ar fi în stare să sară la amfiteatru peste paisprezece rânduri de scaune pentru a alege din gloata care stă de obicei în spate.”

Vrăjit de pălăvrăgeala ei fascinantă, i-am spus: „Spune-mi, dragă, nu cumva doamna aceea ești chiar tu?”

Servitoarea a râs din inimă auzindu-mă și zise: „Te rog! Nu fi atât de încrezut. Nu m-am dăruit niciodată unui sclav până acum și Zeii să mă păzească ca nu cumva să îmi irosesc îmbrățișările pe vreun client fidel al stălpului infamiei. Dacă doamnele vor să sărute urmele de bici, nu au decât; cât despre mine, deși nu sunt decât o servitoare, nu am acceptat niciodată vreunul mai jos de cavaler.

*Gusturile diferă; după cum se nimerește
Unora le plac trandafirii, altora spinii.”*

Am fost uimit de înclinații atât de ciudate și m-am gândit că e monstruos ca servitoarea să aibă asemenea pretenții înalte, iar stăpâna, gusturile vulgare ale unei servitoare.

După câteva glume am rugat-o să o aducă pe doamnă pe promenada cu platani unde ne aflam. A fost foarte dispusă să o facă: suflecându-și fusta s-a dus în pădurea de dafini care mărginea aleea. După puține clipe și-a adus stăpâna din ascunziș și am văzut o ființă mai desăvârșită decât și-au imaginat-o artiștii. Cuvintele nu îi pot descrie frumusețea, căci orice aș spune nu s-ar ridica la înălțimea realității. Pletele buclate îi acopereau umerii, fruntea joasă lăsată liberă cu părul pieptănat înapoi, sprâncenele coborau spre obraji și aproape se întâlneau între ochii care străluceau mai tare ca stelele într-o noapte fără lună, nasul era ușor acvilin, gura mică era ca cea pe care Praxiteles a dat-o Dianei. Bărbia, gâtul, mâinile, picioarele albe ca zăpada încălțate în sandale aurite, toate se întreceau la strălucire cu marmura de Paros. Pentru prima oară am uitat-o pe Doris al cărei admirator fusesem de multă vreme.

*De ce se întristează Jovis nenorocind iubirea
Mut și lipsit de glorie în Ceruri?
Cu dragă inimă s-ar preschimba zeul într-un taur
Sau părul cărunt într-o coamă bogată!
Așa este Danae - o atingere de-a ei l-ar aprinde
Și l-ar omorî pe zeu de bucurie.*

Încântată, a zâmbit atât de drăgălaș că am crezut că văd luna arătându-se dintre nori. A râs și îmi spuse, gesticulând cu degetele: „Dacă nu ești prea mândru să te bucuri cu o femeie de condiție, și încă una care nu a cunoscut un bărbat decât o dată în acest an, îți ofer o «soră», tinere. Ai deja un «frate»,

știu asta, pentru că nu ezit să fac cercetări, dar ce te oprește să adopți și o soră? Cer și eu o asemenea înrudire. Gustă și vezi cum îți plac săruturile mele.”

„Te conjur, pe frumusețea ta, binevoiește să admiți un străin printre amiratorii tăi. Vei găsi unul care îți va fi devotat, dacă îi vei permite să te adore. Și, ca să nu crezi că intru în templul iubirii fără a avea vreo ofrandă, iată, îmi sacrific «fratele».”

„Cum!” a strigat, „să sacrifici pentru mine ființa fără de care nu poți să trăiești, de ale cărei sărutări depinde fericirea ta, pe care o iubești așa cum aș vrea să mă iubești pe mine?” Aceste cuvinte au sunat atât de dulce, că am crezut că vocile sirenelor fuseseră aduse de vânt către urechile mele. Pierdut în admirație și năucit de strălucirea minunată ce întrecea lumina Câmpiilor Elizee, am fost fericit să-mi întreb zeitatea care îi era numele.

„Cum, servitoarea nu ți-a spus?”: a răspuns ea, „Mă numesc Circe, dar nu sunt fiica Soarelui și nici mama mea nu a privit globul ce se învâрте. Și totuși, am o dorință nobilă pentru care aș mulțumi zeilor, ca soarta să ne unească. Da! În spate trebuie să fie mâna vreunui zeu, căci nu degeaba Circe îl iubește pe Polyenos; o mare iubire arde între aceste nume. Poți să faci ce vrei cu mine, căci nu trebuie să ne temem de vreun deranj, iar «fratele» tău este departe.”

Spunând acestea, Circe m-a cuprins cu mâinile ei delicate și m-a tras pe iarba plină de flori:

*Pe vârful Idei unde își dezmierda Jupiter nimfa
Și focul nelegiuit arde în văzul tuturor,
Mama Geeă cu toate frumusețile ei se vedea*

*Trandafiri, viorele, dulcea iasomie,
Și crinii zâmbeau pe iarbă.
Astfel era poienita unde Venus a mea lenevea
Iubirea noastră era ascunsă, dar ziua minunată
Era strălucitoare ca ea, și templul vesel ca ea.*

Unul lângă altul eram trântiți pe iarbă și împărțeam mii de săruturi, preludiu al unei fericiri cu mult mai mari. Dar vai! O amortire a mea a dezamăgit-o pe Circe care a exclamat jignită: „Ce s-a întâmplat? Săruturile mele te dezgustă? Respirația mea e împuțită din cauza postului? Îmi sunt subțioarele nespălate și duhnesc? Dacă nu e nimic asemănător, te temi oare de Giton?”

Roșind puternic la cuvintele ei am pierdut orice vigoare pe care o mai aveam și simțindu-mă complet distrus, am implorat-o: „Regina mea, nu îmi spori suferința. Am fost vrăjit.”

O scuză atât de obișnuită era departe de a-i liniști furia. Disprețuitoare, și-a întors privirea către servitoare: „Spune-mi adevărul, Chrysis. Sunt respingătoare? Sunt desfrânată? Îmi strică vreo pată frumusețea? Ceva trebuie să fie greșit!”

Deoarece Chrysis stătea tăcută, a luat o oglindă și după ce a repetat privirile și zâmbetele pe care le schimbă iubiții, și-a scuturat roba care zăcea mototolită la pământ și s-a repezit în templul lui Venus. Am rămas ca un condamnat sau ca un om terifiat de vreo viziune groaznică, minunându-mă dacă extazul de care fusesem lipsit a fost un vis sau aieva.

*Când în somn se arată dorința desfrânată
Și ne curtează ochii cu bogății ascunse
Îmbrățișăm furtișagul; comoara zâmbind
Ne umple mâinile vinovate; conștiința transpiră
Iar teama greu ne apasă pe minte
Ca nu cumva un mare secret să se afle.
Dar când cu noaptea nălucirea fericită se retrage
Și ochii ni se deschid la înșelăciune, plângem
Parcă am fi pierdut ceva ce nici nu aveam
Și ardem după fericirea imaginară.*

Nenorocirea mea îmi părea, într-adevăr, ca un vis sau o nălucire; amorțirea mea a durat atât de mult, că nici nu reușeam să mă ridic de la pământ. Totuși, treptat, mintea mea și-a revenit și forța odată cu ea; m-am îndreptat apoi spre casă, unde, prefăcându-mă bolnav, m-am aruncat în pat. Nu mult după aceea Giton, care a auzit de boala mea, a intrat în cameră foarte îngrijorat. Pentru a-l liniști i-am spus că mă culcasem doar ca să mă odihnesc; pe lângă aceasta am mai spus multe altele, dar am avut grijă ca nu cumva să amintesc de întâmplarea mea nefericită, căci tare mă temeam de gelozia sa. Ca să evit orice bănuială l-am tras lângă mine ca să îi dovedesc iubirea mea, dar toate încercările și silințele mele au fost în van. S-a ridicat supărat și m-a muștrătat fără vigoare și cu dragostea mult slăbită, zicând că observase de mult că îmi iroseam cu siguranță altundeva prospețimea minții și a trupului.

„Nu, nu, dragul meu” l-am întrerupt, „dragostea mea pentru tine a rămas neatinsă; dar judecata domnește acum asupra iubirii și desfrâului.”

„Ei, mulțumesc atunci, îți mulțumesc pentru inocența socratică a pasiunii tale. Alcibiade nu era mai cast când s-a culcat în patul profesorului.” „Îți spun, frățior al meu”, am continuat, „am pierdut orice simț al bărbăției. Moartă și îngropată este acea parte a mea care odinioară m-a făcut asemenea lui Ahile!”

Văzând că sunt într-adevăr amorțit și temându-se de scandalul care s-ar fi iscat dacă ar fi fost descoperit, s-a retras grăbit într-o altă cameră. Abia plecase când s-a ivit Chrysis și mi-a înmănat tăblițele cerate din partea stăpânei pe care ea scrisese următoarea scrisoare:

CIRCE CĂTRE POLYAENOS - SALUTARE

Dacă aș fi fost o desfrânată m-aș fi plâns din cauza dezamăgirii. În loc de aceasta îți sunt recunoscătoare pentru neputința ta, căci așa m-am bucurat mai mult de hârjoneala ce se apropia de plăcere. Te întreb ce faci și dacă ai ajuns acasă pe propriile-ți picioare, căci doctorii spun că omul nu poate să meargă fără nervi. Îți voi spune ce gândesc: tinere domn, păzește-te de paralizie. Nu am văzut vreodată un bolnav într-un pericol mai mare; pe cuvântul și onoarea mea, ești deja ca și mort. Dacă un atac asemănător îți va atinge mâinile și genunchii, te sfătuiesc să trimiți imediat după oamenii care se ocupă cu înmormântările.

Dar oricât de teribilă a fost insulta pe care am primit-o, tot nu pot să lipsesc un bolnav într-o situație atât de mizerabilă ca tine de rețeta de care are nevoie. Dacă vrei să fii vindecat, cere ajutorul lui Giton. Îți vei vindeca neputința dacă vei dormi trei nopți departe de «frățiorul» tău. Eu nu mă tem, dar aș putea să îmi găsesc un alt admirator care să mă iubească puțin. Reputația și oglinda îmi spun că e adevărat.

Sănătate (dacă ai)

Imediat ce Chrysis a văzut că am terminat de citit această scrisoare mușcătoare, mi-a zis: „Astfel de accidente se întâmplă des, mai ales în acest oraș unde sunt femei care pot să ademenească până și luna de pe cer. Deci nu te teme, lucrurile se vor îndrepta; răspunde așadar cu cuvinte recunoscătoare și redă-i încrederea cu un răspuns sincer și cald. Căci, ca să spun adevărul, de când ai dat greș nu a mai fost aceeași.”

Nu m-am opus deloc propunerii și am răspuns astfel:

POLYAENOS CĂTRE CIRCE - SALUTARE

Mărturisesc, doamnă, că am făcut deseori greșeli; nu sunt decât un om, și încă unul tânăr. Dar niciodată până acum nu am comis o faptă ce se pedepsește cu moartea. Criminalul își mărturisește crima; oricare ar fi pedeapsa care o hotărăști, o merit. Am trădat încrederea, am omorât un om, am pângărit un templu; alege pedeapsa pentru toate acestea. Dacă osânda

va fi moartea, îți dau sabia mea; dacă te mulțumești cu biciul, mă arunc despuiat la picioarele tale. Amintește-ți însă că nu eu, ci uneltele mele te-au dezamăgit. Poate că imaginația mi-a depășit puterile care rămăseseră în urmă, sau poate că în nerăbdarea mea mi-am irosit prea repede ardoarea. Mă rogi să mă păzesc de paralizie ca și cum ar exista alta mai mare decât cea care m-a împiedicat să te am. Dar asta e esența apărării mele: te voi satisface totuși, dacă îmi vei permite să îmi repar greșeala.”

După ce mi-am luat rămas-bun de la Chrysis cu astfel de promisiuni mi-am pregătit trupul care mă slujise atât de rău, astfel încât am neglijat cu totul baia și am folosit uleiuri cu moderație. Apoi am mâncat doar bucate care să mă întărească, adică ceapă și melci, și am băut doar puțin vin. Apoi, după ce mi-am liniștit nervii cu o plimbare, m-am culcat fără un Giton cu care să împart patul. Nerăbdător precum eram să mă împac, mă temeam de orice atingere cu favoritul meu.

A doua zi, după ce m-am trezit sănătos la minte și la trup, m-am dus în același loc al aleii cu platani, deși mă temeam de acel loc cu ghinion, și am așteptat-o pe Chrysis să îmi fie ghid. După ce m-am plimbat o vreme, tocmai mă așezasem în același loc ca în ziua de dinainte, când apăru însoțită de o bătrână. După ce m-a salutat, mi-a zis: „Ei, domnule delicat, vă simțiți azi mai în putere?”

Bătrâna, între timp, a scos un ghem de ațe împletite de diferite culori și mi le-a legat în jurul gâtului. Apoi a amestecat ceva pământ cu salivă și

și-a băgat degetul mijlociu în mizerie și fără a lua în seamă scârba mea, mi-a însemnat astfel fruntea.

*Niciodată nu dispera! Pe Priapus îl invoc
Să ajute părțile care fac altarul să fumege.*

După ce și-a terminat incantația, m-a pus să scuip de trei ori și de trei ori să-mi arunc niște pietricele în sân, pe care le ținuse înfășurate în purpură după ce le vrăjise. Apoi a pus mâna pe bărbăția mea și a început să verifice starea mea virilă. Mai repede decât s-ar fi zis, nervii au ascultat și au umplut mâna bătrânei cu o unealtă uriașă. Apoi, ținând de fericire, a strigat „Privește, Chrysis, privește cum am gătit iepurele cu care alții se vor ghiftui!” După ce a reușit acest lucru, m-a înmănat lui Chrysis care era foarte bucuroasă că recuperase comoara stăpânei; cu toată graba m-a dus la ea, pe care am găsit-o într-un loc încântător, împodobit cu tot ce are natura mai frumos să ne ofere.

*Unde platanii aruncă umbra răcoritoare
Și pinii îngrijiți își arată tremurând coroanele,
Și Daphne în mijlocul chiparoșilor se încununează.
Alături un râu curge lin
Și rostogolește pietricelele murmurând.
Un loc pentru iubire; privighetoarea
Și blânda rândunică îi povestesc bucuriile
Pe ele fiecare tufiș le salută în zori
Și în orgiile lor cântă orele ce trec.*

Era întinsă pe perne aurite care îi susțineau gâtul de marmură și își făcea vânt încet, cu o ramură de mirt. Imediat ce m-a văzut a roșit, fără îndoială amintindu-și de jignirea din ziua de ieri. Când am rămas singuri m-am întins, la invitația ei, alături de ea. Mi-a pus ramura peste ochi și asta a încurajat-o, de parcă s-ar fi ridicat un zid între noi; a râs, întrebându-mă: „Ce faci, paralitice? Ți-ai revenit de te-ai întors și azi?”

„De ce mă întrebi?” am răspuns. „Mai bine te convingi singură!” și aruncându-mă plin de curaj în brațele ei mi-am primit partea de săruturi calde și sincere. Dorința ei m-a atras fără să îi pot rezista și s-a bucurat de mine; buzele ni se uniseră în mii de săruturi, degetele noastre împreunate s-au jucat în mii de feluri, corpurile noastre se îmbrățișaseră până ce sufletele păreau să ni se contopească, iar în mijocul acestor pregătiri delicioase corpul m-a trădat încă o dată și am eşuat complet în a atinge piscul fericirii noastre.

Înfuriată de două astfel de insulte consecutive doamna a sfârșit prin a căuta răzbunare și, chemându-și servitorii, le porunci să mă bată bine. Dar nu se mulțumi doar cu atât: adunând cele mai josnice târfe din casă și cei mai mizerabili salahori le-a poruncit să mă scuipe. Punându-mi mâna la ochi, fără să încerc să mă scuz, căci știam că meritam din plin ceea ce primeam, am fugit din casă gonit de o furtună de lovituri și de scuiături. Proselenos a fost dată și ea afară, iar Chrysis a fost bătută. Întreaga casă era uimită, întrebând cine era acela care dezlanțuise așa o furie în stăpâna lor.

Măcar aceasta m-a mai răcorit și mi-am ascuns cu grijă vânătăile pentru a nu-l înveseli pe Eumolpus sau a-l întrista pe Giton. Tot ce puteam să fac pentru a-mi salva demnitatea era să pretind că sunt bolnav; urcându-mă în pat mi-am îndreptat mânia asupra cauzei acestor nenorociri:

*Cu fierul aș fi vrut să lepăd acea parte
Dar de trei ori briciul îmi căzu din mâini.
Acum nu mai reușeam să fac ce aș fi putut
Căci, rece ca gheața tremurând se retrase
Și se ascunse după un baldachin ridat
Ascunzându-și capul de răzbunarea mea.
Astfel frica ei mi-a curmat intenția
Și supărarea se consumă doar în cuvinte.*

Și, sprijinindu-mă în cot m-am adresat lașului:
„Ce ai de zis acum în apărarea ta, scârbă a oamenilor și a zeilor? Căci numele tău nu trebuie să fie amintit de oameni care se respectă. Am meritat un astfel de tratament de la tine - să mă prăbușesc din extazul ceresc în chinurile iadului, să am vigoarea și energia tinereții reduse la neputința bătrâneții? Dă-mi, te implor, o dovadă că ești totuși bun de ceva.” Cu astfel de cuvinte mi-am potolit necazul.

*Dar cu ochi plecați, nemișcat bocea,
La ocările mele nu și-a ridicat privirea;
Ca rădăcinile tremurând pe stânci
Sau ca macii căzuți, de nici un zefir răniți.*

Totuși, ajuns la sfârșitul acestor cuvinte nedemne, am început să mă rușinez de ce zisesem și m-am jenat că mi-am pierdut atât de mult respectul de sine, încât să adresez cuvinte unei părți a corpului pe care oamenii serioși nici nu o bagă de seamă. „La urma urmei, de ce mă neliniștesc pentru că mi-am descărcat supărarea printr-o mică sudalmă?” m-am întrebat, frecându-mi fruntea. „Nu blestemăm adeseori părți ale corpului: burta, gâtul, capul chiar, atunci când ne doare? Nu se certa Ulise cu inima sa? Și nu își blestemă tragedienii ochii, de parcă ar putea să audă? Cei bolnavi de gută își înjură picioarele, reumaticii mâinile, orbii ochii; și unul care și-a rănit degetele de la picioare nu își revarsă mânia asupra lor?”

Nimic nu e mai fals decât prejudecățile oamenilor și nimic mai prostesc decât simularea unei greutăți.”

Capitolul XVI

După ce mi-am terminat lamenția l-am chemat pe Giton și l-am întrebat: „Spune-mi, dragul meu, pe onoarea ta; în noaptea în care Ascylos te-a furat, și-a impus în vreun fel forța asupra ta, sau s-a abținut în acea noapte?” Băiatul și-a atins ochii și a jurat solemn că Ascylos nu îi făcuse nimic.

Nu l-am întrebat mai multe, eram atât de doborât de necazuri, încât nu mai reușeam să mă stăpânesc și nu prea îmi dădeam seama de ce ziceam. Ce-a trecut a trecut, mi-am zis, mai ales când amintirea lucrurilor trecute nu aduce decât durere. În cele din urmă, m-am concentrat să îmi regăsesc vigoarea.

Eram hotărât să mă dedic zeilor și am început să-l chem pe Priapus în ajutor. Am luat o figură fericită și, căzând în genunchi în pragul templului, i-am cerut ajutorul astfel:

*„Bucurie a lui Bacchus, paznicul viilor,
Reparator al iubirilor ruinate,
Lesbos și verdele Thasos ți se închină.
Pe tine fetele în rituri desfrânate te adoră;
Bucurie a driadelor, cu ajutorul tău
Dorințele-mi însoțește și ascultă-mi ruga.
Nu mi-am pătat mâinile cu sânge nevinovat,
Nu i-am profanat pe zei; adânc mă aplec.
Trimite binecuvântarea ta să mă îngrijească.
Nu te-am supărat cu toată ființa mea,
Cine păcătuiește din slăbiciune mai puțin e vinovat;*

*Iartă-mi greșeala și nu mă pedepsi.
Când buna soartă împarte generoasă daruri
Recunoscător îmi plec capul.
Un purceluș de lapte las în templul tău
Și cupele sacre le umplu cu vin,
Un șap ce zace lângă altarul tău
Și pe părintele turmei mele îl voi sacrifica.
De trei ori adepții tăi se vor aduna,
De trei ori vor dansa în jurul altarului tău
Și îmbătați orgia vor porni.”*

Eram între timp atent la partea mea afectată când bătrâna a intrat în templu cu părul în dezordine și îmbrăcată în negru; punând mâna pe umărul meu m-a tras afară.

„Ce vrăjitoare ți-au devorat bărbăția?” m-a întrebat, „sau pe ce mizerii ai călcat noaptea pe stradă? Nu poți să-ți îndeplinești datoria nici măcar cu băiatul; obosit și leșinat ca un cal la deal, ți-ai irosit de pomană sudoarea și silința! Și nu te-ai mulțumit cu propriile tale fărâdelegi - i-ai pus pe zei împotriva mea. Am de gând să te fac să plătești pentru asta!”

Fără să pot rezista, m-a dus înapoi în templu în camera preotesei, unde m-a trântit pe un pat și, luând un băț, mi-a mai dat o bătaie bună. Dar nu am zis o vorbă și dacă bățul nu s-ar fi rupt la prima lovitură scăzând astfel puterea bățăilor, cu siguranță că mi-ar fi rupt brațele sau mi-ar fi spart capul. Am gemut mai ales din cauza modului în care îmi trata unealta și, începând să plâng, mi-am ascuns fața sub o pernă. Bătrâna se prăbuși și ea pe marginea

patului, plângându-se de povara vieții prea îndelungate.

Preoteasa a intrat apoi și a strigat, văzându-ne: „Ce v-a adus în camera mea cu figurile acestea lungi de parcă ați veni de la înmormântare? Mai ales acum, în mijlocul sărbătorii, când până și cei mai întristați încep imediat să râdă?”

„Acest tânăr ne-a adus la tine, Snothea, căci cu siguranță s-a născut sub o stea nenorocită; nu poate să-și ofere bunurile nimănui, băiat sau fată. Nu ai mai văzut un om atât de nefericit; cârpă udă, astfel îi e unealta! Ce crezi despre un bărbat care a plecat din patul lui Circe fără să fi gustat plăcerea?” Auzind acestea, Snothea s-a așezat între noi și după ce a clătinat din cap a zis: „Sunt singura femeie care știe cum să îl vindece. Va trebui să doarmă o noapte cu mine și o să vezi că va deveni tare ca un corn de taur!

*Toată natura se închină puterii mele,
Pământul înflorit va putezi și se va usca,
Sau va înfrunzi atunci când mi-o doresc,
Și văile se vor umple cu flori frumoase de primăvară
Câmpii înghețate se vor acoperi de zăpadă
Sau cu vraja mea voi opri furtuna
Îi voi liniști respirația și o voi stinge;
Tigrii și leoparzii mi se vor supune
Și nu vor mai ucide la porunca mea;
La porunca mea întunericul va acoperi
Cerul, stelele și va ascunde luna;
Carul de foc al soarelui se va opri pe boltă
Și Thetis degeaba își va aștepta stăpânul.
Medeea, vrăjitoarea, a supus*

*Taurii din Pontus ce foc respiră
Și pieptul lor a îndurat jugul atunci.
Strălucitoarea Circe, fiica soarelui
Soldații lui Ulise în porci i-a transformat
În păduri Silenus, pe mări Proteus
Ascund zeul și iau ce formă vor.
Arta mare mi-e, puterea pe măsură
Lumea supusă vrăjilor mele se pleacă.*

Am tremurat de groază când am auzit-o promițând astfel de miracole și am început să o privesc mai atent pe bătrână.

„Acum”, spuse Snothea, „fă cum îți spun.” După ce s-a spălat foarte atentă pe mâini, s-a aplecat peste pat și a început să mă sărute.

A pus apoi o masă veche în mijocul altarului, umplând-o cu cărbuni aprinși; a luat un bol atât de vechi, că se sfărma în bucăți și l-a lipit cu smoală. Apoi a pus la loc pe peretele afumat un țăruș de care fusese agățat bolul din lemn și care căzuse când luase vasul. După ce a îmbrăcat o manta pătrată a pus o oală uriașă pe foc, iar în același timp, apucând cu o furcă un sac în care era niște fasole și niște carne uscată de la obrazul porcului cu mii de urme de tăieturi, a scos pe masă o parte din conținut mi-a cerut să curăț fasolea cu atenție. M-am apucat, deci, să separ boabele de păstăile mizerabile în care se găseau; dar Snothea, blestemându-mi încetineala, le-a apucat și cu dinții s-a apucat să le curețe, scuipând cojile pe jos unde arătau ca niște muște moarte. Nu am putut să nu admir ingeniozitatea sărăciei și dibăcia care se ascundea în toate

lucrurile. Într-adevăr, virtutea sărăciei, urmată de preoteasă, se regăsea în fiecare mărunțiș. Bordeiul ei, mai ales, era un altar al mizeriei.

*Fildeș indian aurit nu vei găsi aici,
Marmura nu înșală acoperind pământul;
Fără arta scumpă altarul venerat
Cu podoabele naturale strălucește.
În jurul sălașului lui Ceres ierburi cresc
Pământești sunt lucrurile, preoteasa le cunoaște;
Ulciorul din pământ păstrează vinul sfânt
Mâncarea din rădăcini, sfântă putere divină.
Nu găsești găтели obraznice sau purpură trufașă,
Noroi și mizerie ascund relicvele sfinte;
Trestii și ierburi împodobesc acoperișul
Și paie lipsite de bobul toamnei.
Pe un raft vechi șunca savuroasă zace
Și fructe rituale sunt prinse în ghirlande.
Într-un astfel de bordei locuia Hecate
Umilă locuința, dar sublimă mintea.
Inima ei darnică lauda o va încununa
Și muzele îi fac numele nemuritor.*

Apoi, după ce a curățat fasolea și a mâncat o bucățică de carne, a luat o furculiță ca să înlocuiască obrazul porcului, o antichitate el însuși, dar scaunul putred, pe care se urcase ca să ajungă la raft s-a rupt sub greutatea bătrânei și a aruncat-o peste foc. Buza oalei s-a spart, stingând astfel focul care se întetea; cotul femeii a fost ars de un tăciune și întreaga ei față a fost acoperită de cenușă. Am sărit speriat și am săltat bătrâna în picioare, nu fără

să râd în sinea mea; apoi ea a fugit la un vecin ca să poată aprinde din nou focul ca să nu întârzie mai mult sacrificiul.

Mă îndreptam spre ușa bordeiului când, iată, trei găște sfinte pe care probabil bătrâna le hrănea la amiază s-au repezit la mine și m-au amețit complet cu găgăitul lor furios. Una din ele mi-a rupt tunică, a doua mi-a desfăcut legătura de la încălțări, iar a treia, comandantul acestui asalt sălbatic, chiar m-a rănit la picior cu ciocul zimțat. Gândind că nu era timpul pentru prostii, am smuls un picior de la masă și astfel înarmat am început să lovesc creatura aceea războinică. Nu am fost mulțumit doar cu câteva lovituri și, pentru a-mi răzbuna rana am omorât fără milă pasărea:

*Așa erau păsările pe care Hercule le-a supus,
Și cu țipete puternice către cer le-a urmărit,
Așa erau Harpiile pe care frații înaripați
Le-au alungat de la ospățul amăgitor.
Cerurile uimite priveau lupta lor asurzitoare
Și păreau să dea înapoi înspăimântate.*

Am lăsat creatura întinsă, în timp ce celelalte două păsări, după ce au apucat boabele împrăștiate pe podea și văzându-se, cred, lipsite de conducător, s-au dus înapoi în templu. Mândru de pradă și de răzbunare, am aruncat pasărea după pat și mi-am spălat rana de la picior cu oțet. Temându-mă de o muștrare, mi-am strâns lucrurile să plec, dar nici nu trecusem pragul, când am văzut-o pe Snothea venind cu un vas din pământ plin de tăciuni. M-am

retras și mi-am aruncat roba de parcă aș fi așteptat-o și m-am așezat lângă intrare. A pus focul pe niște surcele tăiate mărunt și a început să așeze câțiva bușteni, scuzându-se pentru întârziere, căci nu i se dăduse voie să plece până ce nu băuse cele trei cupe tradiționale. Apoi m-a întrebat: „Ce ai făcut în lipsa mea? Și unde sunt boabele de fasole?”

Credeam în mod sincer că făcusem ceva vrednic de laudă și i-am descris cu de-amănuntul băătălia și i-am arătat pasărea moartă. Imediat ce a văzut gâsca, a țipat atât de tare, că ai fi crezut că păsările au năvălit din nou în cameră. Surprins și neînțelegând ce anume am greșit am rugat-o de mai multe ori să-mi spună motivele supărării și de ce avea milă față de gâscă și nu față de mine.

Dar, bătând din palme, a strigat: „Cum îndrăznești să vorbești, ticălos nenorocit! Vei afla ce cruzime ai înfăptuit; ai omorât bucuria lui Priapus, gâsca dragă tuturor femeilor. Crezi că e un măruntiș - dacă află oamenii legii, vei fi crucificat! Mi-ai pătat casa cu sânge, casă care nu a mai fost profanată înainte și m-ai pus la mila oricărui dușman care ar vrea să mă alunge.”

„Nu striga așa, te implor”, am întrerupt-o, „căci îți voi cumpăra un struț în locul găștei!” Încă stătea pe pat plângând moartea înainte de vreme a păsării și eu încă o priveam surprins, când Proselenos a ajuns cu ceea ce mai trebuia pentru sacrificiu. Imediat ce a văzut pasărea moartă a întrebat agitată cum se întâmplase nenorocirea și a început și ea să plângă, zicându-mi asemenea vorbe de parcă i-aș fi omorât tatăl și nu o gâscă. Povestea deja mă

plictisea și i-am zis: „Dacă te-aș fi atacat pe tine sau chiar dacă te-aș fi omorât, aș fi putut să-mi cumpăr iertarea. Uite, îți dau două monede din aur, destul cât să cumperi și zeii cu găștele lor cu tot.” Imediat ce Snothea a văzut banii, a exclamat „Iartă-mă, tinere, căci din cauza ta sunt tulburată și asta arată afecțiune și nu dușmănie. Ne vom îngriji ca nimeni să nu afle. Roagă-te doar ca zeii să te ierte pentru sacrilegiul comis.”

*Oricine are aur în siguranță poate naviga;
El stăpânește valurile Fortunei.
Poate să se cuibărească în brațele Danaei,
Nici un Acrisius nu va înfrunta zeul!
Poate deveni poet, orator, orice altceva
Când vorbește, bătrânul Cato e uitat!
Sau dacă judecățile îi plac mai mult
Priviți ce a fost marele Labeo odinioară!
Dacă ai bani spune-ți doar dorința
Căci, pe Jupiter, îl ai în sipet!*

Între timp, preoteasa, făcându-și treaba, mi-a pus un vas cu vin sub mâini și, punându-mă să întind degetele, le-a spălat cu praz și pătrunjel. Apoi, mormăind un descântec, a aruncat alune în vin și făcu previziunea după cum se ridicau sau se scufundau. Am observat că cele goale pe dinăuntru pluteau, bineînțeles, iar cele pline se scufundau. Apoi, luând gâsca, îi deschise pieptul și scoase din el un ficat gras și începu să îmi spună viitorul după ce vedea acolo. Iar ca să nu mai rămână nici o urmă a crimei, a rupt pasărea în bucăți, a pus-o pe frigărui

și a pregătit o cină foarte apetisantă pentru mine, cel pe care cu atât de puțin timp în urmă îl condamnase la moarte. Între timp vinul a circulat liber și femeia a mâncat veselă din găscă pe care o jelea mai adineaori. Când mâncarea s-a terminat, preoteasa, pe jumătate beată, s-a întors spre mine zicând: „Trebuie să terminăm misterele ca să îți vindecăm neputința.”

Zicând aceasta, Snothea a adus o emblemă a zeului făcută din piele, pe care a uns-o cu ulei, piper măcinat și semințe de urzică pisate, după care a început să mi-o înfigă, puțin câte puțin, prin spate. Apoi cruda bătrână mi-a uns coapsele cu același amestec. După ce a amestecat sirop de năsturel și de pelin, mi-a spălat părțile intime cu acea licoare și cu un mănunchi de urzici a început să-mi lovească ușor burta sub buric. Urzicile m-au ars puternic și brusc am luat-o din loc cu bătrâna urmărindu-mă în fugă. Deși ameită de vin și de dorințe a reușit să se țină după mine pe mai multe străzi, strigând: „Săriți, hoțul!” Totuși, am reușit în cele din urmă să scap, după ce mi-am însângerat picioarele, din cauza fugii.

Capitolul XVII

Imediat ce am reușit să ajung acasă m-am aruncat în pat, complet epuizat, dar nu am reușit deloc să adorm. Diferitele mele necazuri îmi treceau prin cap și, convins că sunt cel mai amărât om în viață, am izbucnit: „Fortuna a fost întodeauna cel mai înverșunat dușman al meu, dar avea nevoie și de chinurile dragostei ca să mă facă pe de-a întregul nefericit. Nenoroc blestemat! Fortuna și iubirea își dau mâna ca să-mi aducă ruina. Crudul Cupidon nu s-a îndurat de mine! Iubit sau iubind, sunt permanent în nesiguranță. Uite-o pe Chrysis! Ea mă iubește la nebunie și nu încetează să mă tachineze. Chrysis care mă disprețuia pentru că purtam haine de sclav când era mijlocitorul stăpânei sale; Chrysis căreia condiția mea umilă îi stârnea scârbă, este obligată să o urmeze. A jurat că nu mă va părăsi atunci când mi-a declarat iubirea ei.

Dar Circe îmi stăpânește inima; pe toate celelalte le disprețuiesc. Cine este atrăgătoare ca ea? Ce era frumusețea Ariadnei sau a Ledei comparată cu a ei? Cu ce se puteau lăuda Elena din Troia sau chiar Venus în fața ei? Dacă Paris, judecătorul celor trei zeițe ar fi văzut-o atunci, ar fi renunțat la ele și la Elena pentru ea! Dacă aș putea să-i mai sărut o dată gura, să-i mai ating o dată sânul divin, poate mi-ar reveni puterile și mi-ar reînvia acele părți care zac acum adormite și, cred eu, vrăjite. Nici o insultă nu epuizează răbdarea. Am fost bătut - asta nu-i nimic;

am fost dat afară - e o glumă amuzantă; doar dacă aş putea să revin în graţiile ei.”

Astfel de gânduri despre frumuseţea Circei mi-au tulburat gândurile, încât mi-am deranjat foarte tare patul cu eforturile unei voluptăţi imaginare, dar toate chinurile mele au rămas în zadar. Dezamăgirile care se ţineau lanţ îmi tăceau răbdarea şi blestemam vrăjile rele care mă striveau. Regăsindu-mi controlul şi consolându-mă cum puteam la amintirea tuturor eroilor care fuseseră nenorociţi de mânia zeilor, am izbucnit:

*„Nu doar eu am simţit urgia divină
Căci zeii şi pe alţii teribil s-au mâniat;
Ura Iunonei a suferit-o Alcides pe Hylas
Pe malurile pontice pierzându-l.
Laomedon a simţit furia lui Jupiter
Şi de sabie Telephus a murit.
De soartă nimeni nu se poate feri
Şi nici de mânia zeilor nu poate fugi.”*

Chinuit de nelinişte, m-am agitat toată noaptea fără să pot adormi. Dis-de-dimineată Giton, care aflate că dormisem acasă, a intrat la mine în cameră şi după ce m-a certat cu asprime pentru viaţa mea desfrânată, mi-a spus că toţi se plângeau de mine, cum nu dădeam nici o atenţie muncii şi că probabil mă voi ruina din cauza încurcăturilor în care eram amestecat. Mi-am dat seama că era bine informat în legătură cu aventurile mele şi am bănuir că cineva fusese pe acasă întrebând de mine, aşa că l-am întrebat dacă acest lucru era adevărat.

„Azi nimeni”, a răspuns Giton, „dar ieri a venit o femeie îmbrăcată elegant și după o lungă lamentație care m-a plictisit de moarte, a sfârșit prin a spune că meriți să fii ucis și că vei primi cu siguranță pedeapsa unui sclav, dacă persoana nedreptățită nu își retrage plângerea.” Vestea m-a chinuit foarte mult și am început din nou să o acuz pe Fortuna. Sudalmele mele încă curgeau, când Chrysis a intrat și apucându-mă pe după gât a exclamat: „Te am în brațe dorința a inimii mele! Iubirea și fericirea mea! Niciodată nu vei reuși să stingi acest foc, doar dacă îl îneci în sângele meu.”

Nu am fost deloc tulburat de dragostea pe care mi-o arătase și am folosit multe cuvinte care să o fleteze și să scap de ea, temându-mă ca strigătele nebunei să nu ajungă la urechile lui Eumolpus care între timp, îmbătat de succes, arăta aroganța unui adevărat stăpân. Așa că am folosit totul ca să o calmez: am simulat iubirea, i-am șoptit dulci nimicuri; atât de bine mi-am jucat rolul, că m-a crezut, într-adevăr, îndrăgostit nebunește de ea. I-am arătat în ce pericol eram, că dacă era găsită la mine în cameră, Eumolpus era pregătit să pedepsească orice faptă necugetată. Auzind acestea a plecat în grabă, mai ales că îl văzuse pe Giton întorcându-se după ce ieșise cu puțin înainte ca ea să intre.

Abia a plecat, că unul dintre servitorii proaspăt angajați s-a repezit înăuntru, spunându-mi că stăpânul era foarte supărat, că de două zile îmi neglijasem îndatoririle. Tot ce puteam să fac, a spus,

era să gădesc vreo scuză căci nu prea era de crezut că furia îi va trece fără să pedepsească pe cineva.

Giton nu a spus un cuvânt despre femeie când m-a văzut atât de deprimat, doar mi-a vorbit despre Eumolpus, povătuindu-mă să iau totul în glumă de față cu el și să nu par întristat. Am primit bucuros sfatul său și m-am apropiat de bătrân atât de vesel, încât acesta m-a primit cu căldură în loc să mă pedepsească; mi-a împărtășit fericirea și laudându-mi grația și eleganța, care mă făcuseră atât de iubit de femei. „Nu e o noutate pentru mine,” a continuat, „că o femeie foarte frumoasă este îndrăgostită nebunește de tine. Asta ar putea să ne ajute foarte mult, Encolpius. Bine, deci, tu joacă mai departe rolul îndrăgositului, iar eu, același pe care l-am jucat de la început.”

A intrat atunci o matroană, Philomela, o doamnă distinsă care în zilele de odinioară a câștigat moșteniri însemnate cu fermecele tinereții ei; îmbătrânind, îi scotea acum pe fiul și pe fiica sa în calea bătrânilor fără moștenitori și își continua vechile năravuri cu ajutorul copiilor. Femeia a venit să îi încredințeze înțelepciunii sale și își puna speranțele în firea blândă și natura bună a acestuia, afirmând că el este singurul om care ar putea să educe tinerii, învățându-i idei sănătoase; în fine, își lăsă copiii sub acoperișul lui Eumolpius, ca să îi asculte cuvintele înțelepte, singura moștenire care merita, într-adevăr, încredințată urmașilor. A lăsat o fată foarte frumoasă și un adolescent în camera bătrânului, ea plecând, așa cum zicea, la templu să se roage.

Eumolpus, care avea un suflet atât de grijuliu, încât era gata să mă ia și pe mine, la vârsta mea, drept amant, nu a așteptat prea mult ca să-i ceară fetei să se sacrifice pentru Venus. Dar le spusese tuturor că îl chinuia guta și era beteag la șale și ar fi stricat toată farsa dacă nu s-ar fi conformat poveștii. Deci, pentru a păstra aparențele, a rugat-o pe fată să se așeze pe natura lui bună la care mama ei făcuse aluzie și în același timp poruncindu-i lui Corax să se bage sub pat pentru a-l susține și sălta cu spatele, punându-și mâinile pe podea. Servitorul s-a supus și a ajutat-o pe copilă cu mișcări ritmice, în sus și în jos. Când se apropia criza, Eumoplus i-a strigat tare lui Corax să lucreze mai repede. Astfel, bătrânul, suspendat între servitor și amantă, s-a distrat ca într-un leagăn. Exercițiul s-a repetat nu o dată, însoțit de hohote de râs. Nici eu nu am stat degeaba; temându-mă să nu îmi ies din formă i-am făcut plăcere fratelui, în timp ce se uita pe gaura cheii ca să văd dacă consimte la această rușine. Nu mi-a refuzat dezmiertările, dar, vai! am descoperit că zeul nu mă ajuta în eforturile pe care le depuneam.

Totuși nu am fost doborât de eșec ca în alte dăți; imediat după aceea, vigoarea mi-a revenit și simțindu-mă imediat mai bine, am exclamat: „Marii zei din ceruri m-au făcut din nou bărbat! Mercur, care duce și aduce sufletele oamenilor, mi-a redat, în bunăvoința sa, ceea ce o mână dușmănoasă mi-a răpit. Am să-ți arăt că sunt mai dăruit decât Protesilaus sau alți oameni de odinioară.” Zicând acestea, mi-am ridicat tunica și am oferit lui

Eumolpus o privire asupra gloriei mele. O clipă a rămas surprins; apoi, ca să se asigure de ceea ce era sigur, a pus ambele mâini pentru a simți cadoul care mi-l dăduseră zeii generoși.

Această înflorire ne-a readus veselia; am răs atunci de iscusința Philomelei și de dibăcia copiilor, care însă nu prea s-ar fi zis că îi vor fi foarte folositoare, căci numai gândul la moștenire o împinsese să îi lase la mila noastră tandră. Meditând la modul sordid de a aborda oamenii bătrâni și fără copii, am ajuns să mă îngrijorez de starea noastră și am profitat de ocazie să îl avertizez pe Eumolpus că în acest joc de-a mușcatul, cei care mușcă pot fi, la rândul lor, foarte ușor mușcați.

„Trebuie să fim atenți la tot ce facem”, am adăugat. „Socrate, cel mai înțelept dintre oameni, după cum recunosc și ei, și zeii, obișnuia să se laude că nici măcar nu aruncase o privire într-o tavernă și nici nu avea încredere să se uite la o adunătură amestecată. Nimic nu este mai de recomandat pe lumea aceasta decât să vorbești în limitele cumpătării.

Este adevărat, dintre oameni, cei care dau cu cea mai mare ușurință de bucluc sunt cei care râvnesc la bunurile altora. Cum ar putea înșelătorii să trăiască dacă nu aruncă uneori câte o pungă de bani zornăitori drept nadă mulțimii? Tot așa precum animalele sunt momite cu mâncare, tot așa oamenii pot fi prinși doar cu câte ceva care să le hrănească speranțele. Corabia din Africa nu a ajuns cu banii și sclavii noștri, așa cum ai promis. Vânătorii de recompense au ostenit așteptând și-și înfrânează

generozitatea. Ori greșesc, ori Fortuna începe să regrete favorurile pe care ți le-a făcut.”

„M-am gândit la ceva”, a răspuns Eumolpus, „care îi va lecui pe prietenii noștri iubitori de moșteniri” și scoțându-și tablele din pungă, a citit ultimele sale dorințe:

„Toți cei care vor primi prin testament moșteniri, cu excepția libertilor mei, vor primi bunurile amintite cu condiția să-mi taie trupul în bucăți și să îl mănânce de față cu martori.

Le spun că nu trebuie să fie șocați; știm că în ziua de azi mai multe popoare respectă obiceiul ca morții să fie mâncați de rude, astfel încât deseori li se reproșează acestora că își strică sănătatea. Le amintesc prietenilor mei de aceste lucruri, ca să nu refuze să îmi urmeze indicațiile, dar mai curând să-mi consume cadavrul cu aceeași voioșie cu care s-au rugat ca sufletul să îl părăsească.”

Tocmai ce citea aceste clauze inițiale, mai mulți din prietenii cei mai dragi ai lui Eumolpus au intrat în cameră și văzând documentul în mână sa, l-au rugat nerăbdători să îi lase să audă conținutul. El a consimțit imediat și l-a citit de la început până la sfârșit. Auzind clauza referitoare la mâncatul cadavrului, au fost foarte dezamăgiți, dar perspectiva bogăției îi fermeca atât de tare, încât a înăbușit orice urmă de conștiință și, transformându-i în lași, nu au avut curajul să protesteze împotriva grozăviei. Unul însă, un anume Gorgias, era gata să se supună, doar dacă nu va fi lăsat prea mult să aștepte.

La aceasta Eumolpus a adăugat, întorcându-se spre acesta: „Nu mă tem că stomacul tău se va revolta; va asculta poruncile dacă îi promiți, în schimbul unei ore de dezgust, o abundență de lucruri bune tot restul vieții. Închide ochii și imaginează-ți că nu muști din carne de om, ci din zece mili-oane, bani gheață. În afară de asta, vom găsi condimente ca să înăbușe putoarea. Singură, nici un fel de carne nu are gust bun, întodeauna este mascată cu artă pentru a împăca stomacul certăreț. Vreți exemple care să vă întărească hotărârea? Locuitorii din Saguntum, forțați de Hannibal, au mâncat carne de om și nu așteptau nici o moștenire. Cei din Perusia au făcut același lucru împinși de foamete, necăutând alt folos de pe urma mâncării oribile, decât să scape cu viață. Când Scipio a cucerit Numantia, au fost găsite mame strângând la piept copii pe jumătate devorați. În fine, văd că este doar ideea canibalismului care vă dezgustă, trebuie să vă luptați să alungați scârba din minte, ca să puteți primi moștenirile uriașe pe care vi le las.”

Extravaganța insolentă a lui Eumolpus a făcut ca vânătorii de moșteniri să se îndoiască de adevărul promisiunilor sale. Imediat au început să urmărească cu mai mare atenție vorbele și faptele noastre și tot ce vedeau le măreau bănuielile; curând și-au dat seama că au de-a face cu o bandă de escroci. Atât de mult cheltuiseră cu distracțiile noastre, că s-au decis să se răzbune pe noi, pe drept cuvânt.

Dar Chrysis, care le știa toate secretele, m-a avertizat de intențiile pe care le aveau crotonienii față de noi. Vestea m-a speriat atât de rău, că am fugit imediat cu Giton, abandonându-l pe Eumolpus sorții; câteva zile mai târziu am aflat că crotonienii, furioși că bătrânul vulpoi a trăit în lux pe seama lor atât de mult timp, l-au omorât după felul massilienilor. Ca să vă arăt ce înseamnă acest lucru, vă voi spune că în vremurile în care ciuma bântuie prin Massilia, un locuitor sărac se oferă voluntar ca țap ispășitor, cu condiția ca un an întreg să trăiască din banii publici și să mănânce numai mâncăruri alese. Apoi nefericitul, acoperit cu ghirlande și haine scumpe este dus în procesiune prin tot orașul, fiind ținta blestemelor și a disprețului tuturor. După aceea este aruncat de pe o stâncă.

Sfârșit